T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

RECEP TAYYİP ERDOĞAN HÜKÜMETLERİ DÖNEMLERİNDE YUMUŞAK GÜÇ OLARAK ÜNİVERSİTELER VE TRAKYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Erdem YILDIZ

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Hasan BURAN

EDİRNE, 2019

ÖNSÖZ

Yumuşak güç kavramı, küreselleşen bir dünyada daha da önem kazanmakta ve daha da karmaşıklaşmaktadır. Yumuşak gücün hangi durumlarda ortaya çıktığı, kontrol edilebilirliği gibi sorular akademik literatürde giderek daha çok incelenmeye başlanmaktadır.

Küreselleşen bir dünyada küreselleşen diğer bir konu da eğitimdir. Bireyler daha nitelikli eğitim almak için farklı ülkelerde eğitim almaya çalışmaktadırlar. Bireylerin eğitim amacıyla tercih ettikleri ülkeler ise bireylerin imkânlarına göre şekillenmektedir.

Akademik literatürümüzde yumuşak güç ile ilgili az sayıda çalışma göze çarpmaktadır. Yumuşak güç ve eğitim konusunda ise daha da az sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Bu çalışma bu anlamda literatüre ve gelecekte bu konuda araştırma yapacak araştırmacılara faydalanacakları bir kaynak olmayı hedeflemektedir.

Tez çalışmamı bitirmemde bana daima zamana ayıran ve tezimi geliştirmemde önemli tavsiyeler veren tez danışmanın Sayın Prof. Dr. Hasan Buran'a teşekkürü borç bilirim. Tez çalışmam boyunca benden desteklerini esirgemeyen aileme de şükranlarımı sunuyorum. Tez çalışmamda yaptıkları değerli katkılarından ötürü dostlarım Bayram Yıldırım'a, Furkan Tezcan'a, Abdullah Sin'e, Fatih Muzaffer Türkyılmaz'a,Uğur Altın'a ve Damla Nur Acar'a teşekkürü borç bilirim.

Tezin Adı: Türk Dış Politikasında Yumuşak Gücün Etkisi Olarak Üniversiteler ve Uluslararası Öğrenciler – Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri Dönemleri (2003-2014)

Hazırlayan: Erdem YILDIZ

ÖZET

Yumuşak güç kavramı akademik literatürde 90'lı yıllardan sonra girmeye başlamış ve üzerine yapılan akademik çalışmaların boyutu gittikçe artan bir kavram olmuştur. Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri Dönemlerinde (2003-2014), Türkiye ilk defa çeşitli uluslararası kurumlar tarafından dünyada yumuşak güç kaynağına sahip ülkeler sıralamalarına girmiştir. Yine Erdoğan Hükümetleri dönemlerinde Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında ciddi bir artış meydana gelmiştir. Bu artışın bir sonucu olarak da Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayılarında artışlar yaşanmıştır.

Çalışmada Erdoğan Hükümetleri Dönemlerinde (2003-2014) Türkiye'nin yumuşak güç kaynaklarının artmasına bağlı olarak Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısındaki artışların temel nedenlerinden biri olarak çeşitli kaynaklardan beslenerek ortaya çıkan yumuşak gücümüzün artması sebep olmuştur. Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısındaki değişmeyi tespit etmek amacıyla da 1995-2003 ile 2003-2014 dönemlerinde Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenciler, bölgelere ve ülkelere göre listelenip yorumlanmış ve Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısındaki artışın temel nedenlerinden birisi olarak yumuşak gücümüzün artışı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Güç, yumuşak güç, uluslararası öğrenciler, küreselleşme.

Name of Thesis: Universities and International Students as Effects of Soft Power in Turkish Foreign Policy -Periods of Recep Tayyip Erdoğan Governments (2003-2014)

Prepared by: Erdem YILDIZ

SUMMARY

The concept of soft power has begun to enter the academic literature after the 90s and the format of academic studies have become a growing concept. Our country has entered the rankings of countries with soft powers ources in the world by various İnternational in stitutions for the first time during the period of Recep Tayyip Erdoğan Governments (2003-2014). Yet, there has been a serious in crease in higher education in stitutions in our country in the period of Erdogan Governments. As a result of this in crement, the number of İnternational students coming to our country was increased.

In the study in the period of Erdogan Governments (2003-2014) have caused an increment of our emerged soft power feding from various sources dueto increasing of the soft power supply of the increment in the number of İnternational students coming toTurkey as one of the main reasons. On the purpose of detecting changes in the number of İnternational students coming to Turkey with the period 1995-2003 with 2003-2014 were listed and interpreted according to the region and countries andt he main reason for the increase in the number of international students coming to our country has been determined growth of our soft power.

Keywords: Power, soft power, İnternational students, , globalization.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ……..……..I

ÖZET…...……..……II

ABSTRACT……..……..….III

İÇİNDEKİLER……...…IV

TABLOLAR……..……IX

KISALTMALAR…….XIII

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMA HAKKINDA

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, HİPOTEZİ VE YÖNTEMİ..... 1

1.1. Araştırmanın Konusu..... 1

1.2. Araştırmanın Önemi 1

1.3. Araştırmanın Amacı 2

1.4. Araştırmanın Hipotezi 3

1.5. Araştırmanın Yöntemi, Bilgi Toplama ve İşleme Teknikleri..... 3

1.5.1. Araştırmanın Yöntemi 3

1.5.2. Araştırmanın Bilgi Toplama ve İşleme Teknikleri..... 3

1.6. Konu İle İlgili Yapılan Belli Başlı Çalışmalar 3

1.7. Araştırmanın Sınırları..... 6

1.8. Araştırmanın Sunuş Sırası 6

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.GÜÇ, GÜÇ TÜRLERİ VE YUMUŞAK GÜÇ KAYNAĞI OLARAK ÜNİVERSİTELER..... 8

2.1. Genel Olarak Güç Kavramı..... 10

2.2. Devletler İçin Gücün Gelişimi ve Değişimi..... 12

2.3. Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramını Açıklayan Temel Düşünceler..... 16

2.4. Güç Türleri..... 19

2.4.1. Sert Güç..... 19

2.4.2. Yumuşak Güç..... 20

2.4.3. Akıllı Güç..... 26

3.YUMUŞAK GÜÇ ARACI OLARAK ÜNİVERSİTELER VE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER..... 27

3.1.Yumuşak Güç Olarak Üniversiteler..... 31

3.2. Yumuşak Güç Olarak Uluslararası Öğrenciler ve Geçmişten Günümüze Uluslararası Öğrencilerin Değişimi..... 33

3.2.1. Uluslararası Öğrenci Kavramı..... 33

3.2.2. Uluslararası Öğrencilerin Geçmişten Günümüze Değişimi..... 34

3.3. Bireyleri Yurtdışında Eğitim Almayı Tercih Etme Nedenleri ve Bireylerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler..... 42

3.3.1 Bireyleri Yurtdışında Eğitim Almaya İten Nedenler..... 42

3.3.2. Bireylerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler..... 42

3.4. Uluslararası Eğitim ve Öğretimde Lider Ülkelerin Uluslararası Öğrenci Politikaları..... 44

3.4.1. Uluslararası Öğrencilere Yönelik İzlenen Politikalar..... 44

3.4.2.Uluslararası Öğrencilerden İstenen Ücretler..... 49

3.5. Türkiye'nin Yumuşak Güç Kaynakları ve Yumuşak Güç Olarak Üniversiteleri..... 52

3.5.1. Türkiye'nin Yumuşak Güç Kaynakları..... 52

3.5.2. Yumuşak Güç Kaynağı Olarak Türkiye'deki Üniversiteler..... 55

3.6. Erdoğan Hükümetleri Öncesinde (1995-2003) Uluslararası Öğrencilerin Durumu..... 57

3.6.1. Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Sahra Altı Afrika'dan Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler 58

3.6.2. Güney Kafkasya, Orta Asya, Güney Asya ve Asya-Pasifik Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler 62

3.6.3.Kuzey Amerika, Latin Amerika ve Karayiperden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler 66

3.6.4. Avrupa ve Balkanlardan Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler 68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ERDOĞAN HÜKÜMETLERİ DÖNEMLERİNDE ULUSLAR-ARASI ÖĞRENCİLERİN DURUMU

4.ERDOĞAN HÜKÜMETLERİ DÖNEMLERİNDE (2003-2014) YUMUŞAK GÜÇ ARACI OLARAK ÜNİVERSİTELER VE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN DURUMU 73

4.1.Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'de Yükseköğretimi Tercih Etmelerinin Başlıca Nedenleri 73

4.1.1. Kültürel ve Sosyal Nedenler 73

4.1.2.Ekonomik Nedenler 74

4.2. Erdoğan Hükümetleri (2003-2014)Arasında Uluslararası Öğrencilerin Durumu 76

4.2.1. Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Sahra Altı Afrika'dan Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler 77

4.2.2. Güney Kafkasya, Orta Asya, Güney Asya ve Asya-Pasifik Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler 81

4.2.3. Kuzey Amerika, Latin Amerika ve Karayiplerden Türkiye'ye Gelen Öğrenciler 85

4.3.4. Avrupa ve Balkanlardan Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler 87

5.TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERE YÖNELİK HİZMET VEREN BELLİ BAŞLI KURUM VE KURULUŞLAR 91

5.1. Kamu Kurumları 91

5.2. Özel Kurumlar 93

6.ERDOĞAN HÜKÜMETLERİ ÖNCESİNDE (1995-2003) VE ERDOĞANHÜKÜMETLERİ (2003-2014) DÖNEMLERİNDE

ULUSLARARASIÖĞRENCİLERİN ÜLKEMİZDE EN ÇOK TERCİH ETTİĞİ YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI 95

6.1. Erdoğan Hükümetleri Öncesinde (1995-2003) Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'de En Çok Tercih Ettiği Yükseköğretim Kurumları..... 95

6.2. Erdoğan Hükümetleri (2003-2014) Döneminde Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'de En Çok Tercih Ettiği Yükseköğretim Kurumları..... 97

7.ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN ÜLKEMİZDE KARŞILAŞTIĞI BELLİ BAŞLI SORUNLAR 99

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BALKANLARDA YUMUŞAK GÜÇ KAYNAĞI OLARAK TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

8. ERDOĞAN HÜKÜMETLERİ DÖNEMİNDE (2003-2014) BALKANLARDA YUMUŞAK GÜÇ KAYNAĞI OLARAK TRAKYA ÜNİVER-SİTESİ..... 101

8.1. Trakya Üniversitesi'ne Genel Bir Bakış..... 101

8.2. Trakya Üniversitesi'nin Balkanlar İle İlgili Belli Başlı Faaliyetleri 102

8.3.Trakya Üniversitesi ve Uluslararası Öğrenciler 104

8.3.1. Erdoğan Hükümetleri Öncesinde (1995-2003) Trakya Üniversitesi'nde Uluslararası Öğrencilerin Durumu 104

8.3.2. Erdoğan Hükümetleri (2003-2014) Döneminde Trakya Üniversitesi'nde Uluslararası Öğrencilerin Durumu 105

BEŞİNCİ BÖLÜM

GENEL DEĞERLENDİRME

9. BULGULAR, ÖNERİLER VE SONUÇ 108

9.1. Bulgular 108

9.2. Öneriler..... 110

9.3. Sonuç 111

KAYNAKÇA…….....113

EK 1. Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri Dönemlerinde (2003-2014) Kuruluş Yıllarına Göre Üniversiteler Listesi……..……...130

TABLOLAR

Tablo 1: 16. Yüzyıldan Günümüze Dünya Siyasetinde Önemli Rol Oynayan Başlıca Devletler ve Temel Kaynakları ……..…....14

Tablo 2: Sert Güç-Yumuşak Güç Kullanımı…..……..……..…….....23

Tablo 3:Eğitim ve Gelir Düzeyi Artışı Arasındaki İlişki..……..…....28

Tablo 4: Eğitim Düzeyi ve Verimlilik Artışı Arasındaki İlişki…...…….....32

Tablo 5: Yıllara Göre Dünyada Uluslararası Öğrenci Sayıları……..……..…35

Tablo 6: Uluslararası Öğrencilerin En Çok Tercih Ettiği Ülkeler (2000-2012) ….....36

Tablo 7: Uluslararası Öğrenci Sayısını En Çok Arttıran Ülkeler (2000-2012)…...…38

Tablo 8: Yurtdışına En Çok Öğrenci Gönderen Ülkeler (2000-2012)……..…..…..39

Tablo 9: Gönderdiği Öğrenci Sayısını En Çok Arttıran Ülkeler (2000-2012)…….....40

Tablo 10: Uluslararası Öğrencilerin Dünya Genelindeki Bölüm Tercihleri…….…....41

Tablo 11:Türkiye'den Yıllara Göre Yurt Dışına Giden Öğrenci Sayıları (1998-2011)…….……..…48

Tablo 12: En Çok Uluslararası Öğrenci Gönderen Ülkeler……49

Tablo 13: Uluslararası Öğrenci Konusunda Bazı Ülkelerin Yükseköğrenim Ücretleri…….50

Tablo 14: OECD ve G-20 Ülkelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Ücret Politikaları……...…..……51

Tablo 15: Devlet Üniversitelerinde Lisans Programlarında Uluslararası Öğrenciler İçin Eğitim-Öğretim Yılı Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Öğrenim Ücretleri (TL) (2006-2015)…….…….52

Tablo 16: Yurtdışındaki Türk Temsilciliklerinin Bölgelere Göre Sayısal Dağılımı……...…..54

Tablo 17: Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ülkelerinden Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)……..……..…...…....59

Tablo 18: Sahra Altı Afrika'dan Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)…….....…...…...…60

Tablo 18.a: Sahra Altı Afrika'daki Ülkelerden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)……..…….……...…….….61

Tablo 19: Orta Asya Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)……...……..…….62

Tablo 20: Güney Kafkasya'daki Ülkelerden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)……...…….……...62

Tablo 21: Güney Asya Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)……..…....63

Tablo 22: Asya-Pasifik Ülkelerden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)……..……..…..64

Tablo 22.a: Asya-Pasifik Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)……..…….……....66

Tablo 23: Kuzey Amerika Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)……....…….…..…66

Tablo 24: Latin Amerika ve Karayiplerden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)…….…….....67

Tablo 24.a: Latin Amerika ve Karayiplerden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)…….……....68

Tablo 25: Avrupa Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)……..…….....69

Tablo 25.a: Avrupa Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)……..……70

Tablo 26: Balkan Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)…….....….71

Tablo 27: Erdoğan Hükümetleri Öncesinde Uluslararası Öğrencilerin Durumu ……72

Tablo 28: Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'de Yükseköğrenim Görme Nedenleri…….....…..75

Tablo 29: Uluslararası Öğrencilerin Eğitim Sonrası Tercihleri …….…....76

Tablo 30: Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler(2003-2014)……..……..……..79

Tablo 31: Sahra Altı Afrika'dan Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)…….……..…….……...…..79

Tablo 31.a: Sahra Altı Afrika'daki Ülkelerden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)…….80

Tablo 32: Orta Asya Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)……...…….……..…82

Tablo 33: Güney Kafkasya'daki Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)……..…...…..…..82

Tablo 34: Asya Pasifik Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)……..……..…….....83

Tablo 35: Asya Pasifik Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014) ……..……..……..……..…..84

Tablo 35.a: Kuzey Amerika Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)……...……85

Tablo 36: Kuzey Amerika Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)……..…….……85

Tablo 37: Latin Amerika ve Karayiplerden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)……..……...……...…..86

Tablo 37.a: Latin Amerika ve Karayiplerden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)…….……87

Tablo 38: Avrupa Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)……..88

Tablo 38.a: Avrupa Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)……..89

Tablo 39: Balkan Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrencilerin Durumu(2003-2014)…….....90

Tablo 40: Erdoğan Hükümetleri Dönemlerinde Uluslararası Öğrencilerin Durumu ……...……...…….91

Tablo 41: Erdoğan Hükümetleri Öncesinde Uluslararası Öğrencilerin En Çok Tercih Ettiği Yükseköğretim Kurumları……...……..……...…96

Tablo 42: Erdoğan Hükümetleri Dönemlerinde Uluslararası Öğrencilerin En Çok Tercih Ettiği Yükseköğretim Kurumları……...……..…….…98

Tablo 43: Yıllara Göre Trakya Üniversitesi'ne Gelen Uluslararası Öğrenci Sayıları (1995-2003)……...…….…….105

Tablo 44: Trakya Üniversitesi'nde Yıllara Göre Yabancı Uyruklu Öğrenci Sayıları (2003-2014)……...…….…….……106

Tablo 45: Uluslararası Öğrencilerin En Çok Öğrenim Gördükleri İller (2013-2014) …….……106

Tablo 46: Uluslararası Öğrenci Sayılarına Göre İlk 10 Üniversite (2013-2014).…...107

KISALTMALAR

AÇAUM: Afrika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi

DAAD: Alman Akademik Değişim Servisi

DEİK: Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu

ISAP: Uluslararası Öğrenci Kuruluşları Platformu

MYO: Meslek Yüksek Okulu

SETA: Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

ÖSYM: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

THY: Türk Hava Yolları

TİKA: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

UDEF: Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

YEE: Yunus Emre Enstitüsü

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

YTB: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, HİPOTEZİ VE YÖNTEMİ

Bu bölümde çalışmanın konusu, önemi, amacı hakkında bilgiler verilmekte ve araştırmanın temel hipotezleri açıklanmakta, daha sonra ise araştırmanın hazırlanmasında kullanılmış olan yöntem, bilgi toplama ve işleme teknikleri açıklanmaktadır.

1.1. Araştırmanın Konusu

Çalışmanın konusu genel itibariyle şunlardır; güç kavramı ve türleri, yumuşak güç kaynağı olarak üniversiteler ve uluslararası öğrenciler, Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri Dönemleri öncesinde (1995-2003) ve dönemlerinde (2003-2014) Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin durumu, örnek olarak da Balkan coğrafyasında Trakya Üniversitesi'nin yumuşak gücü incelenecektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Günümüzde devletler birbirleriyle çıkarları için birbirinden farklı araçlar kullanmaktadırlar. Geçmişte ekonomik veya askeri yaptırımlar yaygınken günümüzde ise ülkeleri çeşitli araçlarla çıkarları doğrultusunda ikna edebilmek önem kazanmaya başlamıştır. Bu yeni araçlar, toplumlar ve devletler tarafından hem daha az tepki çekmekte, hem de uzun vadede daha etkileyici olmaktadır. Kültür de bu araçlardan birisidir. Üniversiteler de günümüzde ülkelerin kültürlerini yaymalarının önemli bir aracı haline gelmektedir. Dünyanın uzak köşesindeki insanlar başka ülkelerdeki üniversitelerde eğitim görebilmek için imkânlarını ve sınırlarını zorlamakta, bunun için maddi ve manevi çaba göstermektedir. Başka ülkelerden gelen uluslararası öğrenciler ise üniversitelerden sadece eğitim almamakta, o ülkenin değerlerini de görmekte ve onu da özümsemektedir. Dolayısıyla gelecekte o ülke

hakkında olumlu fikirlere sahip olabilmekte ve o ülkenin yumuşak güç kaynağı olma potansiyelini taşımaktadırlar. Üniversiteler, günümüz dünyasında toplumların ihtiyacı olan nitelikli bireyleri yetiştirmede önemli bir yere sahiptir. Küreselleşen dünyada üniversiteler sadece eğitim, öğretim ve araştırma kurumlarında ibaret değillerdir. Aynı zamanda ülkelerin kültürlerini, toplumsal ve siyasal özelliklerini dünyaya yansıtacak nitelikte birer çekim merkezleri olma yolundadırlar.

Türkiye'ye, Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri (2003-2014) döneminde pek çok üniversite açılmış ve bunun bir sonucu olarak yükseköğretimde öğrenci sayısı hızla artmıştır. Üniversite sayısının artmasının, Türkiye için göz ardı edilen bir diğer sonucu da Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısının güzle görülür biçimde arttığıdır. Ancak akademik çalışmalara bakıldığında uluslararası öğrenciler ve yumuşak güç bağlantısına yeterince önem verilmediği görülmektedir.

Bu çalışmada, uluslararası öğrencilerin çeşitli veriler, incelemeler ve tespitlerle potansiyel birer yumuşak güç kaynağı olduğunu ve Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri (2003-2014) dönemlerinde Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin sayısının artmasında dünyadaki yumuşak gücümüzün artışının etkisinin olduğu hipotezlerine cevap arayacaktır. Bu çalışma, bu konularda literatürdeki bir boşluğu doldurmayı hedeflemekle beraber, gelecekte yapılacak akademik araştırmalar için de bir kaynak olmayı hedeflemektedir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Uluslararası öğrenciler; eğitim için gittikleri ülkelerde eğitimlerini gördükleri süre boyunca o ülkenin bir bireyi gibi yaşamakta, değerlerini, toplumun hassas ve değer verdiği durumlara pek çok kere şahit olmaktadır. Mezun olduklarında ise pek çok beşeri ve sosyal özelliğe sahip olmaktadır. Eğitim hayatlarını farklı kültürdeki ülkelerde geçirdikleri için gelecekte farklı kültürlere karşı daha anlayışlı olma potansiyellerinin olması, aldıkları eğitime bağlı olarak gerek kendi ülkelerinin gerekse diğer ülkelerin ihtiyaç duydukları donanıma sahip olmaları, ülkeler arasında potansiyel birer kültür elçisi olmaları gibi farklı katkıları sıralanabilir. Bu da uluslararası öğrencileri sınırları aşan bir yumuşak güç kaynağı haline getirmektedir.

Bu çalışmanın amacı Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri dönemlerinde yumuşak güç aracı olarak üniversitelerin incelenmesi ve bir örnek olarak Trakya Üniversitesi'ni Balkan coğrafyasında bir yumuşak güç kaynağı olarak incelemektir.

1.4. Araştırmanın Hipotezi

Çalışmanın hipotezi şudur; Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri dönemlerinde (2003-2014), Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısının artışındaki nedenlerden birisinin farklı kaynaklardan beslenen ve artan yumuşak güç olduğudur.

1.5. Araştırmanın Yöntemi, Bilgi Toplama ve İşleme Teknikleri

Bu bölümde araştırmanın yapılmasında kullanılan yöntem ve bilgi toplama kaynaklarını işleme teknikleri hakkında bilgiler yer almaktadır.

1.5.1. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. İlk bölümde çalışmanın kavramsal altyapısı belirlendikten sonra, üniversitelerin yumuşak güç olarak kullanılması, Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri dönemlerinde üniversitelerin yumuşak güç olarak nasıl bir etkinliği olduğu, komşu ve diğer ülkelerle ilişkilerde Türkiye'ye gelen öğrencilerin etkisinin olup olmadığı analiz edilecektir.

1.5.2. Araştırmanın Bilgi Toplama ve İşleme Teknikleri

Çalışma için konu ile ilgili yazılı ve internet ortamında çıkan haberler, makaleler, kitaplar, yüksek lisans ve doktora tezleri, ilgili kurumların raporları incelenmektedir. Bu kaynaklardan yararlanılarak, çeşitli tespitler yapılacak, karşılaşılan sorunlar ve muhtemel çözüm önerileri gösterilecektir.

1.6. Konu İle İlgili Yapılan Belli Başlı Çalışmalar

Türkiye'de uluslararası öğrenciler ile ilgili olarak geçmişte yapılan araştırmalar genellikle, Türk Cumhuriyetlerinden ve akraba topluluklarından gelen –özellikle de burslu olarak gelen- öğrencilerle ilgili yapılan araştırmaları oluşturmaktadır. Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin çoğunluğunun bu ülkelerden gelen öğrenciler olması nedeniyle araştırmaların da bu doğrultuda yapılması doğaldır.

Vural ve Alkan'ın yaptığı *"Büyük Öğrenci Projesinin Değerlendirilmesi (1992-2008)"*çalışmasında ise 275 öğrenci ve 105 mezun uluslararası öğrenciyle bir anket yapılmıştır. Araştırma sonucunda BÖP projesinin tanıtımının eksik yapıldığı, uluslararası öğrenciler için gerekli talebe ulaşması için projenin tanıtımının daha organize yapılması gerektiği, başvuru esnasında öğrencilerden istenen evrakların ve süreçlerin karmaşık olduğu gibi tespitler elde edilmiştir (SETA, 2012: 70).

Kıroğlu- Kesten- Elma'nın yaptığı *"Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Lisans Öğrencilerinin Kültürel ve Ekonomik Sorunları"* adlı çalışmada ise 7 farklı ülkeden (Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, Moğolistan, Yunanistan, Özbekistan, Gürcistan) toplam 15 öğrenci ile ilgili bir anket çalışması yapılmıştır. Yapılan çalışmada uluslararası öğrencilerin Türk kültürüyle benzerlik gösterdiği için yabancılık çekmedikleri sonucuna varılmıştır. Elde edilen bir diğer sonuç ise, öğrencilerin ekonomik kaynaklı sorunlar yaşadıkları, ailelerini ve ülkelerini özledikleri sonucuna varılmıştır (Kıroğlu- Kesten- Elma, 2010: 26-39).

MEB, 2001 yılında yayınladığı*"Türk Dünyasından ve Kardeş Topluluklardan Gelen Öğrencilerle İlgili Bir Araştırma"* adlı çalışmasında öğrencilerin karşılaştıkları güçlükler ve beklentileriyle ilgili bir olarak 750 uluslararası öğrenciyle bir anket yapmıştır. Yapılan anket neticesinde uluslararası öğrencilerle ilgili çeşitli sorunlar tespit edilmiştir (SETA, 2012: 69).

Özellikle 2010 yılından itibaren akademik camiada uluslararası öğrencilerle ilgili olarak daha çok çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Konu ile ilgili tez çalışmaları, resmi ve devlet kurumları tarafından düzenlenen çeşitli araştırmalar, raporlar hazırlanması bu yargıyı desteklemektedir. Öztürk 2014 yılında yaptığı çalışmada da geçmişten günümüze Türkiye'nin burs programının değişimi ve Türkiye'nin öğrenci politikasındaki değişim incelenmiştir (Öztürk, 2014). Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK).*"Uluslararası Yükseköğretim ve Türkiye'nin Konumu"* adlı çalışmasında da uluslararası yükseköğretimin dünyadaki durumu ve Türkiye'deki durumu hakkında tespitler yapılmıştır. Bu tespitlere bağlı olarak çeşitli kurumların yükseköğretimin uluslararasılaşmasında organize hareket etmeleri gerektiği, devlet kurumlarının tanıtım faaliyetlerinin uzmanlaşmış bir kadroyla yapılmasının etkili olacağı,

uluslararası öğrencilerin işgücü olarak da yarı zamanlı çalışmalarının desteklenerek hem kendileri için ekonomik destek sağlanmasına, hem de iş gücü olarak katkısı olacaktır (DEİK, 2013).

SETA, 2012 yılında yaptığı çalışmada Orta Asya, Balkanlar ve Ortadoğu'dan seçtiği öğrencilerle yaptığı mülakatta eğitim için Türkiye'yi seçme nedenleri, karşılaştıkları temel sorunlar tespit edilmiştir (SETA, 2012).

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı'nın (TEPAV) yayınladığı *"Tersine Beyin Göçü Politikalarının Sanayi Politikalarına Entegrasyonu: Ülke Örnekleri ve Türkiye İçin Dersler"* adlı çalışmada ise, ülke dışında eğitim gören vatandaşların ülkelerin sanayi politikalarına etkileri çeşitli ülke örnekleri üzerinden irdelenmiş ve Türkiye için durum konuyla ilgili çeşitli durum tespitleri yapılmıştır (Tanyıldız- Arslanhan-Kurtsal, 2011).

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) bünyesinde uluslararası öğrencilerle ilgili yapılan çalışmalarda artış gözlenmiştir. Türkiye'e gelen burslu öğrencilerin beklentileri (Gündüz, 2012) , uluslararası eğitimde lider ülkelerin tanıtım faaliyetleri ve Türkiye için model önerisi (Kaya, 2014), bir diplomatik araç olarak uluslararası öğrenci faaliyetlerinin öneminin ifade edildiği (Atılgan, 2014), uluslararası öğrencilerin ekonomik, kültürel, diplomatik ve sosyal etkilerini çok yönlü olarak inceleyen pek çok çalışmanın yapılması, uluslararası öğrencilere verilen önemin giderek arttığının göstergesidir.

Yükseköğretim Kurulu, uluslararası eğitimin ülkeler açısından giderek önem kazanmasına bağlı olarak yükseköğretimin uluslararasılaşmasıyla ilgili raporlar hazırlamıştır. Çetinsaya (2014) tarafından yapılan çalışmada dünyada yükseköğretimin küreselleşmesi, Türkiye'deki yükseköğretimin durumu, yükseköğretimin uluslararasılaşmasının önündeki engeller ve bunlara çözüm önerilerinden oluşan kapsamlı bir rapor hazırlanmıştır.

Kalkınma Bakanlığı'nın 2015 yılında yaptığı araştırmada ise yükseköğretimin uluslararasılaşması ve üniversitelerimizin çekim merkezi olmaları için bazı durum tespitleri yapılmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2015).

1.7. Araştırmanın Sınırları

Çalışma, genel olarak güç, yumuşak güç ve Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri (2003-2014) döneminde üniversitelerin yumuşak güç olarak kullanımını inceleyecektir. Bu konuyu incelerken de belirtilen zaman aralığından önceki dönemle (1995-2003) kıyaslamalar yapılacaktır.[1] Türkiye'ye gelen yabancı öğrencilerle ilgili veriler incelenecek, bununla ilgili çeşitli kaynaklar taranacaktır. Bu bağlamda, güç kavramı, yumuşak gücün özellikleri, üniversitelerin yumuşak güç aracı olarak kullanılması, çalışma için örnek olarak da bir devlet üniversitesi olan Trakya Üniversitesi'nin Balkan coğrafyasındaki etkisi incelenecektir.

1.8. Araştırmanın Sunuş Sırası

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde araştırmanın konusu, önemi, amacı, hipotezi ve yöntemi açıklanmaktadır.

İkinci bölüm, iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda konuyla ilgili temel kavramlar açıklanmış olup, ikinci kısımda ise yumuşak güç kaynağı olarak üniversiteler ve uluslararası öğrenciler konusu irdelendikten sonra Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri öncesinde (1995-2003) Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenciler belirli bölgelere göre tablolarla gösterilerek çeşitli sonuçlara ulaşılmaktadır.

Üçüncü bölüm üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri (2003-2014) dönemlerinde Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin durumu bölgelere ve yıllara göre tablolandırılarak yıllara göre değişimleri tespit edilecektir. İkinci kısımda uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme nedenleri irdelenecektir. Üçüncü kısımda ise Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri öncesinde (1995-20013) ile Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri dönemlerinde (2003-2014)

[1] Yükseköğretim Kurumu (YÖK)'ün Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerle ilgili hazırladığı ulaşılabilir raporlar en eski olarak 1995-1996 eğitim öğretim yılını kapsamaktadır. Daha önceki yıllar için Yükseköğretim Kurumu'na talepte bulunulmuş ancak bir cevap alınamamıştır.

uluslararası öğrencilerin en çok tercih ettikleri ilk 20 yükseköğretim kurumu tablolaştırılarak çeşitli sonuçlara ulaşılmaktadır.

Dördüncü bölümde ise üniversitelerin yumuşak güç kaynağı olma savı Trakya Üniversitesi örneği ile açıklanmaya çalışılacaktır. Trakya Üniversitesi'nin nasıl bir gelişme içerisinde olduğu açıklanmaya çalışılacak, Trakya Üniversitesi'nin Balkanlar coğrafyasındaki ortak eğitim, kültür, akademik faaliyetler incelenmektedir.

Beşinci bölüm ise genel değerlendirmenin yapıldığı bölümdür.

İKİNCİ BÖLÜM

2.GÜÇ, GÜÇ TÜRLERİ VE YUMUŞAK GÜÇ KAYNAĞI OLARAK ÜNİVERSİTELER

Eğitim ve öğretim ülkelerin nitelikli insan yetiştirmeleri için kullanılan temel araçlardan birisidir. Ülkelerin vatandaşlarına verdikleri eğitimin kalitesinin gözlemlenebilir sonuçları genellikle orta ve uzun vadede olmaktadır. Eğitime yapılan yatırımlardan kısa vadede sonuç alınması her zaman mümkün olmayabilir. Bu da ülkelerin eğitim politikalarını çok daha detaylı ve ayrıntılı düzenlemeleri gerektiği anlamına gelmektedir. Hükümetler bazı dönemlerde popülist politikalara yönelmekte, uzun vadeli ve sorunları temelden çözmek yerine sorunları ertelemeyi tercih edebilmekte veya kısa vadeli çözümlere başvurabilmekte, bunun da bir etkisi olarak eğitime yapılan yatırımlar ikinci plana atılabilecektir. Ancak eğitim her ne şartta olursa olsun ülkelerin gelecekleri için hayati önemdedir. Günümüzde eğitim seviyesi yüksek olan ülkelerin refah seviyeleri yüksek, vatandaşlarının ekonomik ve sosyal özgürlükleri her zaman üst düzeydedir.

Günümüz modern dünyasında kuşkusuz en önemli kavramlardan birisi küreselleşmedir. Küreselleşmeye genel bir tanım yapmak gerekirsek, insanlar arasındaki mesafelerin ve engellerin aşılabilmesi olarak ifade edilebilir. Küreselleşmenin etkileri iletişimde, ulaşımda, ekonomide ve daha pek çok alanda etkisi olduğu bir gerçektir. Küreselleşmenin bir etkisi de eğitim sektörü üzerinedir. Bireyler talep ettikleri eğitimi alabilmek için artık kendilerini yaşadıkları ülkelerin sınırlarıyla kısıtlamamakta, imkânları dâhilinde dünyanın pek çok yerine gidebilmektedirler. Bu imkânların ortaya çıkaran faktörlerin kaynakları ise küreselleşmenin sonuçlarıdır.

Eğitimin uluslararası düzeyde talep gören bir araç olmasıyla devletler de buna bağlı olarak eğitim politikalarını uluslararası beklentilere göre şekillendirmeye yönelmişlerdir. Günümüz küresel dünyasında bilgi devletlerin birincil derecede sahip olmak istedikleri bir kaynak haline gelmiştir. Öyle ki küreselleşme ile bir alanda bilgi sahibi olan bir ülke, o bilgiyi ekonomisinde ve ticaretinde işleyebildiğinde bunu

bütün dünyaya satabilmekte, sınırlar ve mesafeler bazı durumlarda bu ticarete engel teşkil edememektedir. Küreselleşen dünyada sınırlar giderek fiziki anlamda kalmaktadır. İletişim, finans, ticaret, bilgi gibi günümüz dünyası için önem arz eden kaynaklar sınırları kolaylıkla aşabilmektedir. Eğitim de günümüz dünyasında giderek sınırları aşan bir düzeye gelmektedir. Bunun bir sonucu olarak uluslararası öğrenci sayısı giderek artmakta ve ülkeler için önem kazanmaktadır. 1975 yılında dünyada 800.000 uluslararası öğrenci varken 2014 yılında bu rakam 6 milyona ulaşmıştır.(OECD, 2016) Kuşkusuz gelecekte uluslararası öğrenci sayısını arttıracak gelişmelerin olması kaçınılmazdır.

Devletler artık küreselleşmeye karşı koymak yerine onun sonuçlarından kendilerine fayda yaratmanın yollarını aramaktadırlar. Eğitim sektörünün uluslararası düzeye gelmesinin devletler ve bireyler için pek çok etkisi vardır. İhtiyaç duyulan nitelikli eleman eksikliğinin giderilmesi, gelişmiş ülkelere giderek bilgiye sahip olma ve ülkesinde avantajlı bir konuma yükselme, ülkesinde eksikliğini gördüğü nitelikteki bireyleri başka ülkelerdeki insanları çeşitli avantajlarla ülkesine çekmeye ve o ülkede yaşamasını sağlayarak ülkenin nitelikli insan gücünü karşılama, farklı kültürleri ve toplumları yerinde görerek zihinlerde oluşmuş olabilecek olası önyargıları yok etme ve bu sayede toplumun elit kesimleri arasında ülkeler arasında dostluk köprüleri kurulmasına, uluslararası öğrenciler sayesinde ülkeye ekonomik katkı sağlanması, vs. gibi pek çok katkısı sayılabilir. Kısacası eğitim ve öğretim amacıyla başka ülkelere giden bireyler, toplumlar arasındaki farklılıkları daha normal gören ve kültürler arasında ilişkileri daha da kuvvetlendiren, nitelikleri sebebiyle her ülkenin ihtiyaç duyacağı bir dünya vatandaşı olmaktadırlar.

Ancak bu etkiler her zaman olumlu olmamaktadır. Bir devletin vatandaşlarının sıklıkla eğitim ve öğretim amacıyla yurt dışına gitmeyi ve gidenlerin de büyük bir bölümü ülkelerine gelmemeyi tercih ediyorsa, kuşkusuz bu giden ülke açısından büyük bir kayıp anlamına gelmektedir. Devletlerin bu beşeri kaybını önlemesinin yolu ise, eğitim politikalarını küresel normlara uygun olarak düzenlemeden ve nitelikli iş gücünü kendisine çekecek politikalar üretmesinden geçmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde araştırma konusu ile ilgili olan temel kavramlar açıklanacak; güç kavramı ve güç türleri, yumuşak güç olarak üniversiteler ve uluslararası öğrenciler konuları irdelenecek ve Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri öncesinde (1995-2003) Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenciler çeşitli bölgelere ve ülkelere göre analiz edilerek çeşitli sonuçlara ulaşılacaktır.

2.1. Genel Olarak Güç Kavramı

Güç kavramı, devletler açısından vazgeçilmez bir kavramdır. Devletlerin varlığı güçlerine bağlıdır. Tarih boyunca pek çok devlet çeşitli araçlarla diğerler devletlerden üstün olmuş, onlara hükmetmiş, varlıklarını sonlandırmış, zaman ilerledikçe kendisini ihtiyaçlara göre değişimini sağlayamadıkça da yıkılmıştır. Geçmişten günümüze baktığımızda; pek çok devletin kurulduğunu, yine pek çoğunun da yıkılıp yerini başka devletlere bıraktığını görebiliriz.

Devletlerin egemen olduğu coğrafyalarda insanların davranışlarını ve sorumluluklarını belirleyen kanunlar varken; uluslararası ilişkilerde devletlerin birbirleri arasındaki ilişkileri düzenleyen kesin kurallar yoktur ve buna bağlı olarak bütün devletler için bağlayıcı kurumlar veya yaptırımlar yoktur. Bu nedenle, devletler yok olmamak ve diğer devletler arasında ayakta kalabilmek için sürekli güvenlik ve güç arayışları içindedirler. Bu güvenlik ve güç arayışı geçmişten günümüze değişiklik göstermiştir. Orta çağda devletlerin güçlü olması için gerekli olan araçlarla 19. yüzyıldaki araçlar birbirinin aynısı değildir. Bu da güç kavramının zamana, ihtiyaçlara, askeri şartlara, teknolojik gelişmelere göre değiştiğini göstermektedir. Bu durum da devletleri güçlü olabilmek ve güçlü kalabilmek için sürekli gelişmeye, yenilik yaratmaya ve yenilikleri takip etmeye zorlamaktadır. Ayrıca güç kavramı pek çok sosyal ve beşeri bilimde farklı tanımlamalara sahiptir. Özellikle sosyal bilimlerde pek çok kavramda olduğu gibi güç kavramının da pek çok tanımı bulunmaktadır (http://www.tdk.gov.tr/, 15.10.2017).

Güç kavramını siyaset bilimi çerçevesinde açıklamak istediğimizde, kavramın tanımının biraz daha belirgin özelliklere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Çalışmamız siyaset bilimi çerçevesinde yapıldığı için, güç kavramı bu açıdan irdelenecektir.

Morghentau, güç kavramını, bir ilişki türü olarak tanımlamakla beraber uluslararası siyasetteki temel amaç ve aracı olduğunu ifade etmekte, Holsti ise ülkelerin sahip olduğu imkânlara bağlı olarak çıkarlarını korumak için ödül, ceza, ikna ve zorlama gibi farklı yöntemlerle hedefine ulaşma olarak ifade etmiştir (Aydoğan, 2017:3). Hatta güç kavramı, hava durumu veya aşka bile benzetilmektedir (Nye, 2005: 11).

Uluslararası ilişkilerde güç kavramıyla ilgili olarak yapılan pek çok tanıma bakıldığında temel olarak üç olgu üzerinden tanımın yapıldığı görülmektedir. Bu olgular; devletler arasında bir ilişki olması, devletler arasında bir etkileşim olması ve devletlerin etkileyebilmesi için kapasitelerinin olmasıdır (Sancak, 2015:35) (Arı, 2010: 167-168). Bu olgulardan birisinin olmaması demek güç kavramını ortaya çıkaran temel kaynaklardan birisinin olmaması anlamına gelmektedir.

Uluslararası ilişkilerde güç kavramının anlaşılabilmesi için ilk olarak tespit edilmesi gereken durum, devletlerin arasında bir ilişkinin olmasıdır. Devletler arasında ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal herhangi bir ilişki bulunmuyorsa, bu durum devletlerin politikalarını da etkilemediklerinden aralarında herhangi bir güç ilişkisinden bahsetmek mümkün değildir. Her devletin coğrafi, jeopolitik, beşeri özelliklerinden ötürü çok çeşitli güç kaynakları mevcuttur. Bu kaynakların var olması, onların güç araçları olarak sayılacağı anlamına gelmemektedir. Uluslararası ilişkilerde güç kavramının ortaya çıkması ancak diğer devletin üzerinde bir etkisi olduğu zaman ortaya çıkabilir. Üstelik bu etki, diğer ülkenin bir durumu istemediği şartlarda ortaya çıkacak ve bir şekilde istenmeyen durum ya da durumları istenen duruma çevirmesinde etkili olacaktır. Birbiriyle hiçbir şekilde bağlantısı olmayan iki ülkenin mevcut güç kaynakları ne olursa olsun, sonuçta hiçbir ilişkileri olmadığı için birbirlerini etkileme veya etkilenme ihtimali de yoktur.

Yine güç ilişkisinden bahsedebilmenin diğer koşulu devletlerin etkileşim içinde olmasıdır. Güç kavramıyla ilgili yapılan pek çok çalışmada kavrama temel tanımlardan birisini getirmiş olan Robert Dahl da devletler arasındaki güç tanımını bu şekilde bir neden-sonuç ilişkisine bağlamıştır (Robert Dahl, s.202). Wenger ise günümüzde uluslararası ilişkilerde güç kavramında askeri ve doğal kaynakların

öneminden ziyade, teknoloji, bilgi ve kurumsal esnekliğin önemli hale geldiğini ifade etmektedir (Wenger, 2001:6).

Uluslararası ilişkilerde güç kavramıyla ilgili diğer bir koşul da, bir kapasitenin güç olabilmesi için onun bir etkisinin olması gerektiğidir. Devletlerarasındaki ilişkilerde gücün etkisinden bahsedebilmek için, bir devletin diğer devleti ya da devletleri etkilemesinden bahsetmemiz gerekmektedir. Güç araçları olarak ortaya konan her aracın etkinliği esasında karşısındakini etkisinin olmasıyla bir güç aracı olabilir. İki ülke arasında bir konuda çıkar çatışması varsa, taraflardan birisinin diğerini kendi çıkarına ya da hedefine çekebilmesi için gücünü kullanması gerekecektir. Ancak burada, güç araçları olarak bahsedilen kavramların kullanılıp kullanılmamasına bağlıdır. Şöyle ki, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında bir ülkenin belirli bir güç kapasitesi var, ancak o kapasiteyi çıkar çatışması yaşadığı taraflara karşı kullanmıyor ya da kullanamıyorsa o durum için güçten bahsedemeyiz. Kısacası güç konusunda kapasite karşısındaki muhataba göre bir etki ifade etmektedir.

Uluslararası ilişkilerde devletlerin dış politikasını etkileyen, belirleyen birbirinden farklı araçlar vardır. Şöhret, ülkenin dış politikası belirleyen unsurların soyut ve somut bazı kaynakların toplamı olduğunu ifade ederken[2](Şöhret, 2013: 82) Arı ise, uluslararası ilişkilerde ülkelerin politikasını belirleyen temel faktörlerin ülkenin coğrafi yapısı ve ekonomik gücü olduğunu ifade etmektedir (Arı, 1997: 216-230, 332-339). İnan ise, dış politikada etkili bir rol için ekonomik güç ve askeri caydırıcılığın önemine dikkat çekmektedir (İnan, 2004, 21-22).Yine Şöhret dış politikayı etkileyen önemli bir unsur olarak dış politikanın oluştuğu psikolojik ve fiziksel çevreyi ifade etmektedir (Şöhret, 2013: 82).

2.2. Devletler İçin Gücün Gelişimi ve Değişimi

Ülkeler, uluslararası ilişkilerde çıkarlarını doğrultusunda hareket ederken, kaynaklarını verimli kullanmalıdır. Kaynaklarını verimli kullanabilmesi içinse,

[2] Somut kaynaklar; jeopolitik konum, coğrafya, yer altı ve yerüstü kaynakları, nüfus, ekonomik ve teknolojik durum olarak belirtilmişken, soyut kaynaklar ise; ülkenin toplumsal yapısı, inançları ve manevi değerleri, yöneticilerin şahsi özellikleri gibi kavramlarla ifade edilmiştir.

gücünü oluşturan araçların boyutları bilmeli ve bu doğrultuda hareket etmelidir. Ülkelerin dış politikada hedeflerine ulaşmak için belirli yöntemleri ve politik tercihleri vardır. Günümüzde dış politikada siyaset kadar, ekonomide önem kazanmış, ülkeler arasındaki siyasal anlaşmalarda veya anlaşmazlıkların hemen devamında ekonomik anlaşmalar veya anlaşmazlıklar ortaya çıkmaktadır (Küpeli, 2016: 97-135; DEİK, 2016: 32-66; Abdullah-Babaç, 2016;2134-2143) Tabi bu durumda ekonomik olarak daha güçlü olan ülke diğer ülkeye daha çok etki etmekte, yaptırımlarında etkisine bağlı olarak da kısa, orta veya uzun vadede çıkarlarına ulaşma olasılığı daha yüksek olmaktadır.

Bu farkı tanımlamalardan da anlaşılmaktadır ki güç kavramı üzerinde farklı tanımlamalar yapılması, bu kavramın tanımlanamayan bir kavram olmasından ziyade, kavramın farklı zamanlarda, farklı şartlarda farklı açıklamalarla açıklanabilecek kadar canlı ve değişken bir kavram olduğu anlamına gelmektedir. Güç kavramı, bu yönüyle zamanın gelişmelerine göre tanımı değişebilen bir kavramdır. Sanayi devriminden sonra dünyada yaşanan pek çok savaş, devletleri yıpratmış, insanlık için trajik pek çok olaya neden olmuştur. Askeri operasyonların ve savaşların sadece mağlup olan ülke için değil, kazanan ülke için de büyük maddi ve manevi kayıplara neden olduğu dünyanın pek çok yerinde yaşanan savaşlarda daha da net ortaya çıktığı görülmektedir. Savaşların bu yıkıcı etkilerinden sonra devletler diğer devletleri ikna edebilmek için farklı yollara başvurmaya başladılar.1.Dünya Savaşı'ndan sonra başta Amerika olmak üzere dönemin pek çok gelişmiş ülkesi kendi ülkelerinin kültürlerini diğer ülkelere tanıtmak için mücadeleye girmişlerdir. Özellikle radyonun kullanımının artmasıyla daha çok kişiye ulaşılabileceğini gören ülkeler yabancı dillerde yayınlar yaparak yabancı ülkelerde hem kendi kültürlerini tanıtmayı, hem de radyoyu kendi politikaları için birer araç olarak kullanmayı amaçlamışlardır. Hitler döneminde Almanya radyonun yanında propaganda filmleri de yapmıştır. Amerika, o dönemde kurmuş olduğu Amerika'nın sesi radyosu günümüzde internet sitesi ve televizyon kanalı olarak, faaliyetlerini halen sürdürmekte olup, dünyada 9 bölgede 40'den fazla ülkede yerel dilde yayınlar yapmakta ve Amerikan kültürünü dünyaya tanıtmada önemli bir araç olarak hizmet etmektedir. Türkiye'de de 1942 yılında kurulmuş olan Amerika'nın sesi radyosu,

1945- 1949 döneminde kesintiye uğramış olup faaliyetleri günümüze kadar devam etmektedir. (https://www.amerikaninsesi.com/, 06.05.2018).

Aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi ülkelerin güçlü olmak için kullandıkları araçlar zaman içinde değişime uğramıştır. İspanya'nın 16. yüzyılda güçlü olmasının kaynakları ile 18.yüzyılda Fransa'nın güçlü olmasının kaynakları aynı değildir. Aynı durum Amerika için de geçerlidir. Amerika'nın 20. yüzyıldaki güç kaynakları ile 21. Yüzyıldaki güç kaynaklarının aynı olduğundan bahsetmek güçtür.

Tablo 1. 16. Yüzyıldan Günümüze Dünya Siyasetinde Önemli Rol Oynayan Başlıca Devletler ve Temel Kaynakları

Dönem	Devlet	Temel Kaynaklar
16. yy	İspanya	Külçe altın, sömürgelerle yapılan ticaret, paralı askerler, hanedanlık bağları
17.yy	Hollanda	Ticaret, sermaye pazarları, donanma
18.yy	Fransa	Nüfus, kırsal sanayi, kamu yönetimi, ordu, kültür(yumuşak güç)
19.yy	Britanya	Sanayi, politik birlik, finans ve kredi, donanma, liberal kurallar(yumuşak güç), ada yerleşimi(savunma kolaylığı)
20.yy	ABD	Ekonomik büyüklük, bilimsel ve teknik liderlik, yerleşim, askeri güçler ve ittifaklar, evrenselci kültür ve liberal uluslararası rejim (yumuşak güç)
21.yy	ABD	Teknolojik liderlik, askeri ve ekonomik büyüklük, yumuşak güç, uluslar üstü iletişim ağının düğüm noktası

Kaynak: Joseph Nye, *Amerikan Gücünün Paradoksu*, Çev. Gürol Koca, Literatür Yayınları,1. Basım, İstanbul, 2003, s.14-15.

1950'lerde, Soğuk Savaş'ta Sovyetler Birliği'nin elindeki imkânlarına bakıldığında Sovyetlerin bu savaştan galip çıkacağına inanılıyordu. Ekonomik, askeri, teknolojik anlamda üstün olan, Hitler'e karşı direnen ve dünyada büyük bir prestij sahibiydi (Nye, 2003:32). Sovyetler Birliği o dönem, dünyanın en geniş toprakları, üçüncü büyük nüfus, Suudi Arabistan'dan daha fazla petrol üretimi, dünyadaki ikinci büyük ekonomi, dünyada nükleer silahların yarısına, Amerika'dan daha fazla askere, 1957'de uzaya ilk uydu gönderen ülke olması, Hitler'e direnmesi

sayesinde Avrupa'da prestij kazanması gibi ekonomik ve sosyal olarak daha popülerdi.

ABD, Sovyetlerle silahsız olarak mücadele ettiği Soğuk Savaş döneminde eğitim, kültür, sanat, ticaret gibi pek çok alanda birçok ülke ile etkileşim içinde olmuştur. Marshall yardımlarıyla ekonomik olarak[3] yardımlar yaparak ülkelerin ekonomilerinin kendi planladıkları doğrultuda yol almasını hedeflemişlerdir. Barış Gönüllüleri ile kendi ülkelerinden yabancı ülkelere alanında uzman, eğitimli kişileri göndererek, kendi ülkelerini tanıtmak, gidilen ülkelerdeki belirli alanlarda eksik olan nitelikli insan gücünü karşılayabilmek ve bu sayede ülkeler arasında daha derinlikli ilişkilerin kurulması için çalışmıştır. Aynı zamanda Amerika Barış Gönüllülerini Sovyetlere karşı silahsız bir güç olarak kullanmayı amaçlamıştır (Soysal, 2015: 113). Coca-Cola, Mc Donalds, Jean pantolon gibi kültürel araçlarla da bütün dünyanın ortak kültürü olduklarını göstermeyi hedeflemişlerdir (Özcan-Çakır Sümer, 2015: 239). Bununla yetinmeyen Amerika, çeşitli kültür ve eğitim programlarıyla dünyanın pek çok yerinden yüz binlerce kişiyi ülkesine davet etmiş ve bu programlar çerçevesinde geçmişten günümüze pek çok siyasetçi, bilim adamı, liderler, Amerikan kültürüyle iç içe olarak yaşamışlar ve pek çoğu belirli dönemlerde Amerikan yumuşak gücünün ülkelerindeki birer parçası olmuşlardır.[4]

Günümüzde uluslararası ilişkilerde güç kavramı askeri ve doğal kaynaklardan ziyade, teknolojik, bilgi ve kurumsal esneklik önem kazanmıştır (Wenger, 2001:6). Bu da ülkeler arasındaki güç mücadelesinde teknolojinin, bilginin ve diplomasinin önem kazanacağı anlamına gelmektedir.

Nye, uluslararası siyasette gücün üç boyutlu bir satranç oyunu gibi dağıldığını ifade etmektedir. Tahtanın en üstünde askeri boyut yer almaktadır. Bu boyut devletler için halen en önemli güç araçlarının başında gelmektedir. Nye Amerika'nın askeri boyutta rakipsiz olduğunu ve ülkesinin bu konuda hegomonik güç olduğunu ifade etmektedir. Tahtanın ikinci boyutunda ise ekonomik boyut gelmekte ve bu

[3] Daha geniş bilgi için Bkz. Recep Murat Geçikli, "Menderes Dönemi Türkiye-ABD İlişkileri", İleri Yayınları, 2016.

[4]Türkiye'de de bunun pek çok örneği mevcuttur. Süleyman Demirel, Bülent Ecevit, Turgut Özal gibi siyasi geçmişimizde önemli yeri olan liderler bir dönem ABD'de eğitim almışlardır. Bu da belirli politikalarda Amerikan yanlısı adımlar atma ihtimallerini arttırıcı bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

konuda Nye dünyanın çok kutuplu olduğunu ileri sürmektedir. ABD, AB, Japonya, Çin gibi ülkelerin ekonomik büyüklükleri nedeniyle, bir ülkenin tek başına önemli kararlar alması büyük sorunlara yol açabilir. Nye, ekonomik boyutta Amerika'nın tek başına hegamon bir güç olmadığını ifade etmektedir. Üçüncü boyut ise, uluslararası suç, terörizm, iklim değişikliği gibi konularda ise güç geniş bir alana dağılmış, devlet ve devlet dışı pek çok aktörler arasında dağılmıştır (Nye, 2005: 14).

2.3. Uluslararası İlişkilere Dair Temel Yaklaşımlar

Çalışmanın bu bölümünde uluslararası ilişkilerin temel düşünce yapılarına göre uluslararası ilişkiler teorileri irdelenecektir.

Liberal yâda idealist düşünceye göre, devletler arasındaki anlaşmazlıklar ve sorunların çözümü için ortak kurulacak olan başta uluslararası örgütler olmak üzere kuvvet kullanımının hukuk kurallarına uyulmasıyla yine çatışma ortamının önüne geçileceğini savunmuşlardır. İdealizm görüşünün ortaya atıldığı dönemde Milletler Cemiyeti kurulmuş, devletler arasındaki sorunları uluslararası hukuk çerçevesinde çözmesi hedeflenmiştir. İdealistler, bir öncelik ya da devletlerin arasındaki sorunları güç egemenliğinde çözülemeyeceğini, uluslararası işbirliğinin çatışma ve anlaşmazlıklar çözeceğini ileri sürmüşlerdir (Karabulut, 2014: 57-72; Varlık-Demir, 2013: 69). İdealistler, ilk kez Wales Üniversitesi'nde kurulacak olan Uluslararası İlişkiler kürsüsüne yapılan başvuru mektubunda da Milletler Cemiyeti'nin vurguladığı hukuk, politika, etik gibi sorunların çözümlerine yönelik araştırmaların yapılması ve farklı ülkeler arasında uyumun arttırılmasına katkıda bulunmak gibi hedefler yer almıştır. Uluslararası ilişkilerin temel aktörleri idealistlere göre sadece devletler değil, sivil toplum kuruluşları, uluslararası örgütler de söz sahibidir.

Liberalizmin savunucuları arasında, John Locke, Adam Smith, Montesqueiu gibi aydınlanma döneminin önemli pek çok düşünürü vardır. İdealist düşüncede olduğu gibi realist düşüncede de adı geçen isimler yaptıkları çalışmalarla sadece siyaset, etik, doğa, ekonomik gibi belirli bir alanda eserlerini tamamlamamışlar, gelecekte pek çok bilim dalını içine alan konularda ve çeşitlilikte eserler ve düşünceler bırakmışlardır (Arı, 2007: 342-349).

İdealizmin bütün teorilerine rağmen, savaşlar engellenememiş, I. ve II. Dünya Savaşı yaşanmış, yenen ve yenilen bütün devletler için ağır yıkımların meydana gelmiş, bu da uluslararası ilişkilerde idealizme sert eleştirilerin gelmesine neden olmuştur. İdealist düşüncenin savunduğu hukuk, uluslar üstü kurumlar gibi değerler yerine, savaşların etkisi ve yıkıcılığının o dönemde bütün devletleri etkisi altına alan ana çözüm yollarından birisinin olması nedeniyle, uluslararası ilişkilerde artık fiziki ve beşeri unsurların önemli olduğu düşüncesi ileri sürülmüştür. Bu bağlamda da realizm düşüncesi uluslararası ilişkilerde idealizmin, belki yanlış bir tarihte öne sürülmesi ve beklentinin uzlaşı üzerine olması, ancak o dönemde bütün devletlerin kendi çıkarlarını maksimize edebilmek amacıyla uzlaşıdan ziyade çatışma ve dönemin sömürgeci ruhuna uygun olarak, ülkeler arasında çıkabilecek bir savaştan galip gelindiğinde o ülkenin sömürge gibi kullanılması, savaşın yıkıcı maliyetini hafifletiyordu. Bu da devletleri özellikle dış politikada agresif tercihler yapmaya itiyordu.

Artık devletler için uzlaşının yerine güç mücadeleleri almıştı. Realizm de, devletler arasındaki bu güç mücadelelerinin uluslararası ilişkilerin temeli olduğunu, devletler için güç politikalarının ve güç unsurlarının hayati önemde olduğunu savunmuşlardır. Realistlere göre savaş ulusal çıkarı korumak için gerekliyse, o savaştan kaçınılmamalıdır (Arı, 2010: 160).

Realistler, pratikten teori üretmişlerdir. İdealistler ise teoriden pratik üretmişlerdir. Realistlerin politika tercihleri insan doğasına uygun olarak betimlenmiştir. Doğada güçlü olan hayatta kalır prensibini de benimseyen realistler için devletler de insanlar gibidir. Devletler için de güçlü olan devlet sonuç ne olursa olsun hayatta kalacaktır ve kuralları kendisi belirleyecektir. Çünkü dünya düzeni kaotik ve çatışmaya elverişlidir (Çalış-Özlük, 2007:229-230). İnsan doğası, bencil, çıkar peşinde ve hırslıdır. Devlet adamları da bunun bir yansıması olarak kendilerini güven ikileminin olduğu, şöhret için mücadele etme, prestij için politikaları tercih edebilirler. Bunun önüne geçebilmenin yolu ise, rakipler güçlenip seni yok etmeden senin onları gerekirse yok etmendir. Savaş; devletlerin çıkarlarını korumak için meşru bir yoldur. Realistlerin devletler arasındaki sorunlar için çözüm önerileri idealistler gibi hukuki yapılanmalar değil, olası bir savaşa sebep olacak durumların

önüne geçecek bir güç dengesi ya da güçler birliğinin olması gerektiğine inanmaktaydılar (Aydın, 1996: 91-94).

Realizm bir yönüyle idealizmi de tanımlamıştır, çünkü uluslararası ilişkilerde idealizm kavramı kendisini realist olarak tanımlayan düşünürler tarafından ileri sürülmüş olup, bu düşünce yapısının uluslararası ilişkilerde sorunlara çözüm getirmediğini ileri sürmüşlerdir.

Realist kuramcılara göre, uluslararası sistemde anarşik bir yapı egemendir. Devletlerin güvenliğini sağlayacak bir merkezi otorite yoktur. Merkezi otoritenin olmayışı, devletleri kendi güvenliğini sağlamak için kendi başlarına hareket etmesinin yolunu açmaktadır. Bu durum da devletlerin çıkarları sonucu çatışmalara varan politikaların tercih edilmesine neden olacaktır. Devletler arasında güven ilişkisi olmadığından, her devlet kendi çıkarına ulaşmak için güçlenmesi de realistlere göre doğal bir süreçtir. Morghenthau; gücün uluslararası ilişkilerde temel amaç olduğunu (Özdemir, 2008:116), güç kavramını askeri ve siyasal güç olarak ayırmıştır (Morgenthau'dan akt.Şöhret, 2013:434). Realizmin önemli düşünürleri arasında Tuchydides, Machiavelli, Thomas Hobbes E. H. Carr, Hans J. Morghenthau gibi birbirinden çok farklı dönemlerde yaşamış kişiler örnek gösterilebilir. Bu siyaset ve düşünce insanlarının arasında yüzyıllar hatta binyıllar olmasına rağmen hepsinin de ortak yönü, devlet, ulus, uluslararası ilişkiler gibi kavramlara realist bakış açılarıyla yaklaşmaları ve çözüm yollarını da bu doğrultuda oluşturmalarıdır. Realist düşünce, diğer pek çok düşünce okulları gibi sabit kalmamıştır. Zaman ilerledikçe neo-realizm gibi dönemin sorunlarına çözümler getirmeye devam etmişlerdir (Arı, 2006:187).

Uluslararası ilişkilerde idealizm ve realizmden akımlarından sonraki değişen dünya düzenine bağlı olarak Siyasal Teori, İngiliz Okulu, Marksist Yaklaşımlar, Eleştirel Teori, Sosyal İnşacılık, Postyapısalcılık, Postkolonyal Teori, Feminizm Teorisi, Yeşil Teori, Özgün Teori İnşası gibi farklı teoriler ortaya atılmış ve devletlerarasındaki sorunlara değişen şartlara bağlı olarak yeni çözüm önerileri ortaya atılmıştır (Gözen, 2016; Burchill-Linklater, 2014). Çalışmada yumuşak güç kavramı daha detaylı olarak irdeleneceği için diğer teorilere değinilmeyecektir.

Yumuşak güç kavramı, realist ekolün bir nüvesi olan neoliberal kuramsalcılığın ürünü olarak nitelendirilebilir. Neoliberal kuramcılık ile realizm arasındaki en önemli ayrım, uluslararası düzeyde anarşinin hâkim olması halinde bile, uluslararası işbirliğinin olma düşüncesinin varlığıdır (Yapıcı, 2015:7-8).

2.4. Güç Türleri

Çalışmanın bu bölümünde çalışmanın konusu ile anlam bütünlüğü oluşturması amacıyla güç kavramı Nye'nin kavramsallaştırmaya çalıştığı biçimde açıklanmaya çalışılacak ve güç türleri bu bağlamda ele alınacaktır.

2.4.1. Sert Güç

Sert güç, ülkenin askeri ve ekonomik gücünden kaynaklanan zorlama kabiliyet olarak ifade edilmektedir (Yılmaz, 2011: 34).

Yakın zamana kadar ülkelerin toplam güçleri askeri kaynakları üzerinden hesaplanırdı. Toplam asker sayısı, uçakları, tankları gibi sahip olduğu savaş araçlarıyla diğer ülkeler üzerinde caydırıcılık kurmaya çalışılmaktaydı. Günümüzde görülmektedir ki sadece askeri gücün kullanıldığı durumlarda çözümlerin kısa süreli olduğu, toplumu ikna etmelerinin oldukça güç olduğu aksine pek çoğu durumda da daha sert tepkiye neden oldukları görülmektedir. Askeri gücün varlığı, bazı istisnai ülkeler hariç (https://www.telegraph.co.uk/ , 04.06.2018) [5] günümüzde çoğu ülke için hayati önemdedir. Bu da geçmişten günümüzde devletlerin bazı konularda hala aynı temellerde olduğunu göstermektedir. Ancak günümüz şartlarında askeri faaliyetler ülkelerin çıkarları için yeterli olmamakta, halkın bazı durumlarda ikna edilmesi gerekmektedir. Günümüzde sert gücü kullanmanın maliyeti giderek artmasına rağmen uluslararası ilişkilerdeki kaotik ortam nedeniyle de sert gücün devletler açısından halen önemli olduğu açıktır (Özdemir, 2010:136; Nye, 2005:141).

[5] Bu ülkelerde askeri bir kuruluşun olmama sebepleri ise genel olarak şunlardır:
- İşgal edilmeyecek kadar küçük olmaları,
- Çoğunun askeri ihtiyaçlar için başka devletlerle işbirliği içinde olmaları,
- Ekonomik, sosyal, kültürel olarak çekim merkezi olmaları nedeniyle işgal tehlikesinin çok uzak olması. Vatikan dini olarak, Monaco ise ekonomik olarak bir merkez olduğu için askeri anlamda işgal edilmesi günümüz şartlarında çok düşüktür.
- Nüfusları düşük, coğrafi olarak izole olması gibi beşeri ve coğrafi sebeplerle için askeri harcamalar yapmayı tercih etmemeleri.

Afrika'da ve Ortadoğu'daki pek çok ülkede sert güç hala birincil önemdedir (Nye, 2003: 14).

Nye, askeri gücün 21. yüzyılda da önemli olduğunu şu şekilde ifade etmektedir; *"...21. yüzyıldaki gücü anlamak istiyorsak yeni bir açıklamaya ihtiyacımız var. Güç, sadece savaşta galip gelebilmek değildir, savaşlar hala sürse de. Kimin ordusunun kazandığı değil; ayrıca kimin açıklamasının kazandığı önemlidir."* (https://www.ted.com/, 12.03.2018) Günümüzde silahlı kuvvetler birer savaş aracından ziyade caydırıcı bir unsur olarak görülmeye başlanmıştır (Mehmetcik, 2015: 49).

20. yüzyılda bilim ve teknolojide önemli gelişmelerin yaşanması, modern iletişim araçlarının yaygınlaşması ve modern demokrasilerdeki klasik askeri güç kullanımı düşüncesinin değişmesi gibi nedenlerle askeri güç kullanımı eskiye oranla daha maliyetli olmuştur. İletişim teknolojisiyle milliyetçilik akımının güçlenmesinin bir sonucu olarak toplumların özgürlük istekleri artmış, sömürgeci yönetimler giderek daha masraflı hale gelmeye başlamıştır. Sanayi devrimi sonrasında devletlerin savaş yerine refahı daha çok tercih etmeleri askeri gücün kullanımın azalmasındaki nedenlerden birisidir. Geçmişe göre askeri güç kullanımının maliyetinin artması bunun kullanılmayacağı anlamına da gelmemektedir. Yine nükleer silahlara sahip Amerika, Vietnam'da yenilmiş, nükleer silahları olmayan Arjantin İngiliz Falkand Adaları'na saldırmıştır (Nye, 2006: 26-27).

2.4.2. Yumuşak Güç

Yumuşak güç kavramı ilk kez 1990 yılında Nye tarafından *Bound to Lead*adlı kitapta kavramsallaştırılmıştır. Nye çalışmasında Amerika'nın dünyada sadece ekonomik ve askeri açıdan üstün olmadığını, yumuşak güç açısından da lider olduğunu ifade etmiştir. (Nye, 2005: 7) Buradan da anlaşılmaktadır ki yumuşak güç, akademik olarak çalışma yapılmadan önce de devletlerin sahip olduğu bir güç kaynağıdır.

Nye; uluslararası ilişkilerdeki gücü şu şekilde tanımlar; *"...istediğiniz sonuçları almak adına diğerlerini etkileme becerisidir."* Diğerlerini etkilemenin de üç türlü yolu olduğundan bahseder (https://www.ted.com/talks/, 12.03.2018);

- Yaptırım tehdidi (sopa)
- Ödemelerle (havuç)
- Diğerlerinin sizin istediğinizi sağlama (yumuşak güç).

Yumuşak güç bilinçli olarak kullanılırsa diğerlerini etkilemek için kullanılan diğer iki araç için daha az harcama yapılır. Bu da daha az masrafla daha çok istediğini yaptırma gücünün ortaya çıkmasını sağlar. Yumuşak güç pek çok farklı değişkene bağlı olarak oluşabilen bir kavramdır. Bu da kavramın tanımlanması, kaynakları, ölçülebilmesi gibi durumlarda üzerinde kesin bir tanım yapmayı zorlaştırmaktadır.

Yumuşak gücün bazı kaynakları vardır. Bunları kültür, siyasi değerler ve dış politika olarak ifade edilebilir. Yumuşak güç; belirli durumlarda doğrudan etkili olmasına rağmen, genelde ülkelerin ulaşmaya çalıştığı genel amaçlar üzerinde etkisi vardır. (Nye, 2005: 20-25).

Eğitimli bireyler arasında ortaya çıkan eğilimler kısa sürede toplumun daha geniş kesimlerine yayılır ve buna bağlı konularda toplumu ikna etmek çok daha kolay ve daha az maliyete yol açar. Amerika'nın Soğuk Savaş süresince yürüttüğü kampanyalar sayesinde, kendi değerlerini dünyanın kalanı için çekici hale gelmesine neden olmuştur. Coca–Cola, Mc Donalds, Microsoft, Apple, kovboy elbiseleri, jean pantolonlar, vs. gibi pek çok marka üzerine eklenen değerler Amerikan ürünleri ile dünyaya yayılmakta ve bütün dünyanın ilgisini çekerken Amerika'ya da bir hayranlık beslenmesine yol açmaktadır. Bu da Amerika'nın yumuşak gücünün aslında nereden kaynaklandığının gösteren önemli bir detaydır. Keza bu ve bunun gibi pek çok kavram nedeniyle *"yumuşak güç"* kavramının da Amerika'dan çıkması bir tesadüf değildir. Çünkü Amerika, 2000'li yılların başına kadar dünyada yumuşak güç kavramını en çok kullanan ülkelerin başında gelmekteydi.

Bazı durumlarda yumuşak gücün azalması sert gücün de etkisini zayıflatabilmektedir. Irak işgali sonrası Amerika'nın yaptıkları nedeniyle Türkiye'de oluşan olumsuz Amerikan düşüncelerinin bir etkisi olarak TBMM'den kara harekâtı için onay çıkmaması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Nye Amerika'nın yumuşak güç kaynaklarının sosyal, ekonomik, kültürel, bilimsel faktörler gibi pek çok farklı alanlardan oluştuğunu ve bunların çoğunda da dünyada lider konumda olmasının dünyada lider ülke olmasında önemli olduğunu ifade etmektedir. Ancak Nye bazı konularda da Amerika'nın geride olduğunu da belirtmektedir (Nye, 2005: 41). Ayrıca 2003 yılında Amerika'nın yumuşak gücünün hızlı bir biçimde azaldığını da ifade etmektedir (Nye, 2006: 34). Yumuşak güç pek çok kaynaktan etkilenen bir güç türüdür. Bu da yumuşak gücün kullanılmasını ve kontrol edilmesini zor hale getirmekte ve devletlerin yumuşak gücü kontrol etmede zorluklarla karşılaşmasına sebep olmaktadır.

Yumuşak güç ABD ve Avrupa Birliği içerisinde, pasif bir kavramdan ziyade, ülkenin siyasi, ekonomik, kültürel, askeri gücü başta olmak üzere tüm güç kaynaklarının planlı olarak kullanıldığı ve ülkenin çıkarlarını destekleyecek işlevlere yönlendirilmesi kapsamında kullanılmaktadır. Günümüzde pek çok ülke askeri diplomasi ile karşılıklı eğitim programları düzenleyerek, savunma sanayisinde ortak hareket edip teknolojik antlaşmalar yaparak, bazı durumlarda askeri operasyonlar yaparak ya da ortak tatbikatlar düzenleyerek, ortak ticaret antlaşmaları yapmakta, çeşitli petrol hatları, köprüler, tren yolları yaparak daha çok ortak adım atmaktadırlar (Yılmaz, 2011:35). Bu bağlamda yumuşak güç gerektiği durumlarda ekonomik ve askeri gücün tamamlayıcı bir unsuru olarak da kullanılabilmektedir.

Bilgi çağında bir ülkenin yumuşak güce sahip olmak için şu kriterlere sahip olması gerekmektedir; küresel değerlere sahip kültür ve fikirler, uluslararası düzeyde gündem yaratabilecek iletişim kanalları, ülke içindeki ekonomik, sosyal ve kültürel araçlarla uluslararası arenada saygınlık uyandırma (Yılmaz, 2011: 35). Nye, popüler sporların ya da ünlü markaların, ekonomik ve askeri güçle beraber kullanıldıklarında ülkeler için birer yumuşak güç kaynağı olduklarını ifade etmektedir (Nye, 2005: 52-54). Sert güç olarak görülen askeri güç, barış zamanında ülkeler arasında çeşitli

değişim, ortak tatbikatlar ve yardım programlarıyla yumuşak güç kaynağı olarak kullanılabilmektedir (Nye, 2005: 115).

Tablo 2. Sert Güç - Yumuşak Güç Kullanımı

	Sert Güç	**Yumuşak Güç**
Davranış Türü	Zorlama - İkna Etme (Emir)	Gündem Yaratma – Cazibe (Yanına çekme)
Kullanılan En Uygun Kaynaklar	- Baskı - Ödemeler - Yaptırımlar - Rüşvet	- Kurumlar - Kültür - Değerler - Politikalar

Kaynak: Joseph Nye, *"Soft Power and Higher Education"*, s.12, https://cdn.mashreghnews.ir/, (04.04.2018).

Yumuşak güç kavramının tarihi çok eski olmamasına rağmen ülkelerin Nye'nin belirttiği yumuşak güç araçlarını kullanma tarihleri kavramın kendisinden çok daha eskilere gitmektedir. Yumuşak güç ülkelerin çıkarları için diğer ülkelerin istedikleri adımları atarken bir itirazla karşılaşmamalarını hedeflemek için o yapılan bütün faaliyetlerin yumuşak güç içerisindedir. Osmanlı'da fethedilecek yerlere önce tüccarlarını göndererek halka Osmanlı'nın gelişinin faydalı olacağını anlatması, fethedilen yerlerde halkın dinine karışılmaması gibi örnekler, yumuşak güç kavramının ortaya çıkmasından yüzyıllar önce de bu kavramın kullanıldığının bir göstergesidir (Yılmaz, 2011: 32).

Nye'ye göre yumuşak güç işbirliği sağlamak için baskı ya da parayı değil, ortak değerlere çekme ve bu değerlere ulaşmaya katkıda bulunma ve bunun sorumluluğunda olmayı kullanır. Yumuşak güç, siyasi gündemi diğer insanların önceliklerini yönlendirecek biçimde belirleme yeteneğidir. Yumuşak güç; ayartma ve cezbetme yeteneğidir. Cezbetme de karşı tarafı genellikle gönüllü itaatkârlığa veya taklide sevk eder (Nye, 2005: 11-16).

Yumuşak güç Türk akademik çevrelerinde *"ince güç"* adıyla da ifade edilmektedir (Kalın, 2006). Kalın, Türkiye'nin yumuşak güce sahip olması gerektiğinin artık mecburi olduğunu ifade etmektedir. Bunu da iki nedenle

açıklamaktadır. Türkiye'nin bölgesel bir güç olması ve bölgesindeki ülkelerin Türkiye'nin bölgesel güç olmasından rahatsız olması nedeniyle o ülkelere karşı gücünü meşrulaştırmasının zorunlu olacağı gerçeğidir. Küresel dünyada devletlerin diğer devletler tarafından desteklenmesinin en önemli araçlarından birisi yumuşak gücünü kullanmasıdır. Bireyler tarafından desteklenmeyen olumsuz politikalar, ülkelerin imajlarının en değişken faktörüdür ancak kültür, coğrafi yakınlık gibi değerlerden oluşan olumlu kaynaklar ise, daha kalıcıdırlar (Nye, 2005: 43). Günümüzde bilginin yanında değerli bilgi giderek daha önemli hale gelmektedir. İnsanların her yerden bilgiyle kuşatılmış olmaları nedeniyle güvenilir kaynaklardan gelen bilgiler insanlar tarafından daha dikkate alınmaya başlanmaktadırlar. Bu durum da dünya siyasetinde itibarlı olmanın önemini arttıran bir etken olmuştur (Nye, 2005: 106-107).

Nye, Amerika'nın dünyanın tek süper askeri gücü olduğunu, ekonomik ve yumuşak güç olarak da en güçlü ülke olduğunu ancak, ekonomi ve yumuşak gücünün askeri gücü kadar mutlak olmadığını ifade etmektedir (Nye, 2005: 99). Günümüzde uluslararası ilişkiler giderek çok katmanlı bir süreç haline gelmektedir. Bu da ülkelerin yumuşak güçlerini artırmak zorunda kalacaklarını, günümüzde sadece askeri kaynaklarla ülkeleri ikna etmenin yeterli olmadığı görülmektedir. Artık ekonomik, kültürel, sosyal ortaklıklarla ülkeleri ikna etme yoluna tercih edilmekte, bu amaçla da yumuşak güç gittikçe daha da önem kazanmaktadır.

Yumuşak güç, ülkelerin kültürü ve politik fikirlerinin çekiciliğinden gelmektedir. Eğer ülkeler bir ülkenin politikasını meşru buluyorsa, destekliyorsa bu o ülke için yumuşak gücün olduğunu ve bunu aktif olarak kullanabildiği anlamına gelmektedir. Yumuşak gücün sert güçten en önemli ayrımı şudur; yumuşak gücü olan ülke, geleneksel güç kavramlarının üzerinde bir kontrol ve etki imkânı oluşturmasını sağlar (Yılmaz, 2011: 34). Yumuşak güç; pek çok farkı kaynağa dayanmaktadır. Bu nedenle de kontrol edilmesi, belirli bir hedefe yönlendirilmesi sert güce göre daha karmaşık ve zor olabilmektedir. Sert güç kaynaklarının çoğu (askeri kapasite, yaptırımlar, ekonomik yardımlar, vs.) devletin kontrolünde oldukları için yönlendirilmesi daha kolay ve daha az karmaşıktır.

Yumuşak güç için asıl önemli olan durum, karşı tarafa hangi mesajların yollandığı, karşı tarafın hangi şartlarda bu mesajları aldığı ve istediğimiz sonuçları almamızda etkisinin olup olmayacağıdır. Yumuşak güç, sürekliliği olan bir güç türü değildir (Nye, 2005:50). Şartlara göre değişkenlik gösterebilir.

Yumuşak güç sahibi olmak, onun her zaman doğru kullanıldığı anlamına da gelmemektedir. Yumuşak gücün etkin kullanılabilmesi için bazı koşulların oluşturulması elzemdir. Bir ülkeye ambargo uygularken ya da askeri gücü aşırı kullanırken yumuşak gücün etkisinden söz edebilmek güçtür.

Yumuşak güç, uluslararası ilişkilerde devletlerin çıkarları için istedikleri sonuçları elde etmek için kullanılan araçlardan birisidir. Günümüzde de bu aracın önemi, küreselleşme, iletişim araçlarının yaygınlaşması bilginin daha kolay ulaşılabilir hale gelmesi nedeniyle daha da önemli hale gelmektedir.

Yumuşak güç görüldüğü üzere, diğer güç kaynaklarından bağımsız bir güç kavramından ziyade, diğer güç kavramının günümüz koşullarında optimum seviyede kullanılmasıyla ortaya çıkabilecek ve ancak sistematik bir çaba sonucunda amacına ulaşabilecek bir kavramdır. Bu tanım yumuşak gücün iki önemli özelliğini ifade etmektedir:

- Yumuşak güç, şartlara göre farklı kaynaklardan oluşabilir.
- Yumuşak gücün hedefine ulaşabilmesi için programlı bir yapıda kullanılması elzemdir.

Yumuşak güç bu iki şarttan birisinden eksik olarak ortaya çıkarılırsa yumuşak gücün başarılı olamayacağı, hatta bunun için harcanan çabanın da bir anlamının olmayacağı aşikârdır.

Günümüzde ülkeler arasındaki rekabet ülkelerin adıyla değil yarattıkları şirketler, değerler, kurumlar aracılığıyla olmaktadır. Yumuşak güç kaynakları da doğal olarak bu değerler üzerinden diğer ülkeleri etkilemektedir. Amerika - Almanya rekabeti günümüzde Ford-Audi ya da Amerika-Japonya yerine Apple-Sony rekabeti olarak görülmektedir. Veya İngiltere- Almanya rekabeti Manchester United-Bayern München rekabeti olarak da görülmektedir. Bu örnekler, ülkeler arasındaki çıkar

mücadelelerinin günümüzde şirketler veya kurumlar aracılığıyla yapıldığının göstergesidir. Ünlü bir sanatçı ya da sporcu da benzer durumda ülkesi için yumuşak güç kaynağı olarak görülebilmektedir (Dossary, 2018).

Yumuşak gücün kullanılmasında bazı güçlükler de mevcuttur. İlk engel, yumuşak güç kaynaklarının bir bölümü devletlerin kontrolü dışındadır. Diğer bir güçlük, yumuşak güçle istenen sonuçların elde edilmesi genellikle kısa sürede olmamakta, bu etkinin ortaya çıkması uzun yıllar alabilmektedir. Diğer bir güçlük, yumuşak güçle yaratılmak istenen etkinin sağlanabilmesi için ülkelere göre programlı analizlere ve kaynakların koordineli kullanımı zorunludur. Bu da hemen hemen her ülke için farklı bir değerlendirme yapılmasına, üzerinde detaylı bir düşünme sürecinin mecburi olduğu anlamına gelmektedir (Yılmaz, 2011:36). Tüm bu güçlükler yumuşak gücün göründüğünden daha karmaşık yapıda olduğunu ve etkilerinin çok yönlü olduğunun bir göstergesidir.

Günümüzde yumuşak güç; iletişim ve ulaşım araçlarının yaygınlaşmasıyla turizm, ticaret, uluslararası eğitim öğretim gibi araçlarla başka ülkelere taşınmakta ve global olarak cazibe merkezi olan ülkelere nitelikli bireylerin gidip orada yaşama isteklerini de arttırmaktadır.

2.4.3. Akıllı Güç

Günümüzde gücün bu şekilde boyut değiştirmesi büyük devletler için sert gücün yanında yumuşak gücün de uygulanması gerektiği perspektifini de ortaya çıkarmıştır. Gücün evrimleşme süreci değiştirmesi kuşkusuz dünyanın her yerinde aynı anda gerçekleşmemiştir. Özellikle, gelişmiş ülkeler yumuşak güç kavramını daha etkili kullanabilmek için yeni yollar arayışında iken gelişmekte olan veya gelişmemiş ülkelerin olduğu coğrafyalarda klasik güç araçları hala birincil önceliktedirler (Yılmaz, 2011: 31).

Armitage ve Nye tarafından yayınlanan *"A smarter, more secure America*[6]*"* adlı raporda Amerika'nın akıllı gücünü arttırması için şu beş alanda daha yoğun çalışmalar yapması gerektiği ifade edilmektedir (Armitage, Nye, 2007: 1) :

- İttifaklar, ortaklıklar ve kurumlar,
- Küresel gelişmeler,
- Kamu diplomasisi,
- Ekonomik bütünleşme,
- Teknoloji ve yenilikler.

Günümüzde pek çok devletin anlatacak değerleri vardır. Bu durum da bazı devletlerin anlattığı değerin inandırıcılığını azaltmaktadır. İnsanlar için önemli olan kimin değerlerinin inandırıcı ve anlamlı olduğu önemli hale gelmektedir (Kalın, 2006). Bunu göstermenin yolu ise ülkelerin kendi içlerindeki farklılıklara ve sorunlara rağmen bir arada yaşama yeteneğine bağlıdır.

Yukarıdaki bilgilerden hareket edersek akıllı güç; sert güç ile yumuşak güç araçlarının birlikte kullanılmasıyla ortaya çıkan güç çeşidi olarak tanımlanabilir (Aydoğan,2017:3). Akıllı güç kavramı, sadece sert ve yumuşak gücün kullanılmasından ibaret değildir. Gücün alıcıya uygun bir şekilde hazırlanmasını ve ölçülü olarak karşı tarafa uygulanması gerektiğini ifade etmektedir.

3. YUMUŞAK GÜÇ ARACI OLARAK ÜNİVERSİTELER VE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER

Küreselleşme son yarım yüzyıldır, özellikle iletişim ve ulaşımda yaşanan gelişmeler ve bilginin küreselleşmeye başlamasıyla, ekonomiden kültüre pek çok alanda etkisini göstermiştir. Küreselleşme birçok alanda olduğu gibi yükseköğretim alanında da etkilerini göstermektedir. Çalışmamız üniversiteler üzerinde yapılan bir çalışma olduğu için diğer kurumlarla ilgili bilgiler yer almayacaktır.

Uzak mesafelerin birkaç saatlik yolculuklara, kıtalar arasındaki mesafelerin ise geçmişe göre çok daha kısa süren yolculuklara indirgemesi, ülkeler arasındaki işbirliklerini ve etkileşimleri arttıran önemli faktörlerden birisi olmuştur. Yirminci

[6] "Daha güvenli, daha akıllı bir Amerika"

yüzyılın ikinci yarısından -özellikle son çeyreğinden- sonra dünyada meydana gelen değişimler yükseköğretim alanında da etkilerini göstermiştir. Azgelişmiş ülkelerin gelişmek için daha çok bilgiye ihtiyaç duyması, gelişmiş ülkelerin ise nitelikli insan gücüne duydukları ihtiyaç uluslararası öğrenci hareketliliğinin artmasında önemli etkenler olmuştur. Uluslararası öğrenciler aldıkları eğitim ve öğretim sayesinde ülkelerin bilim ve eğitim kalitesine, uluslararası rekabete, kültürüne ve sanatından, ekonomisine kadar pek çok katkısı olmaktadır (DEİK, 2013:13-16).Ülkeler artan bu uluslararası öğrenci talebinden daha fazla pay alabilmek için birbirleriyle rekabete ve yükseköğretimde bir cazibe merkezi olmak için çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Eğitim, işgücünün verimliliğinin arttırılarak ekonominin büyümesine de ciddi katkı sağlamaktadır (Öztürk, 2005: 27-44)

Günümüz dünyasında eğitimin ve öğretimin önemi gerek bireyler için gerekse de ülkeler için giderek artmaktadır. Bireylerin eğitim düzeyleri arttıkça bilgi düzeyleri ve gelirleri de artmakta, bunun bir sonucu olarak ülkelerin de gelir seviyesi yükselmektedir. Yapılan bir çalışmada eğitimin gelir üzerindeki etkisi şu şekilde gösterilmiştir (Öztürk, 2005: 35):

Tablo 3:Eğitim ve Gelir Düzeyi Artışı Arasındaki İlişki

Eğitim Düzeyi	**Gelir Düzeyinde Yarattığı Artış (%)**
Okuryazar	8 – 16
Lise	24
Yüksekokul	47
Üniversite	89

Kaynak: Öztürk, a.g.e. 2005,s. 35)

Ülkeler Soğuk Savaş sonrasında küresel ekonominin egemen olduğu dünya düzeninde ihtiyaç duydukları beşeri sermayeyi sağlayabilmek amacıyla göç politikalarını ihtiyaçlarına göre düzenlemekte, nitelikli bireyleri ülkelerine çekmek amacıyla burs ve teşvik gibi pek çok maddi destekleyici uygulamalarla ekonomik ve

sosyal değer kazandırma potansiyeli olacak öğrencileri ülkelerine kazandırmak amacıyla adımlar atmaktadırlar.

Dünyada son yıllarda üniversiteler uluslararası akademik hareketliliğin ve öğrenci değişimi aracılığıyla bilginin paylaşımının yapıldığı, entelektüel bir birikimin oluşturulmasında önemli bir kaynak olarak görülmektedirler. Uluslararası eğitim sektörünün dünyada giderek büyüyen ekonomik bir sektör olması, ülkelerin eğitim alanında daha rekabetçi bir yapıya bürünmelerine yol açmıştır. Buna bağlı olarak, uluslararası eğitimin ekonomik payı giderek artmakta, ülkeler bu paydan daha çok faydalanmayı amaçlamaktadırlar (DEİK, 2013: 5).

Küreselleşmenin dünyada birkaç ülke[7] haricinde egemen olmasıyla, ülkelerin yüksek işgücüne ihtiyaçları ortaya çıkmıştır. Küresel ekonomiye dâhil olan ülkeler ise küresel ekonomiye uyum sağlayacak işgücüne ihtiyaç duymaktadırlar. Özellikle gelişmiş ülkelerin bazılarında nüfus problemleri görülmektedir. Nüfusu azalan veya yaşlanan gelişmiş ülkeler de nitelikli işgücü açığını kapatmak için uluslararası öğrencileri ülkelerine çekmek ve orada yaşamalarını sağlamak için politikalar üretmeye, ülkelerine dönmeleri halinde de uzun vadede yeni pazarlar ve ticari ortaklıkların ortaya çıkması yükseköğretimde uluslararası bir konumda olmanın dolaylı katkılarındandır. Bu işgücünün yaratılması ise uluslararası eğitim ve öğretim aracılığıyla üniversitelerin öncülüğünde olabilmektedir (DEİK, 2013: 5-6). Küresel dünyada nitelikli işgücüne ihtiyacın artması uluslararası öğrenci sayısının giderek artmasını sağlamıştır.

Yurt dışında eğitim, öğrenciler için gittikleri ülkenin kültürel değerlerinden faydalanma, yeni bir dil öğrenme, iş olanakları ve farklı kültürlerle etkileşim imkânları sunarken ev sahibi ülkeler içinse diğer ülkelerden gelen genç ve nitelikli beşeri insan gücüne erişimi açısından önem arz etmektedir. Uluslararası öğrencilerin hareketliliği, farklı ülkeler ve kültürler arasında karşılıklı anlayışın, işbirliğinin ve dayanışmasının arttırılmasına bir araç olarak bir dış politika kamu diplomasisi ve kalkınma işbirliği aracıdır (Kalkınma Bakanlığı, 2015: 12). Amerika, her yıl ülkesine gelen yüz binlerce yabancı öğrenciyi veya Silikon Vadisi'nde başarılı olduktan sonra

[7] Küba ve Kuzey Kore bu ülkelerden sayılabilir.

ülkesine dönen Asyalı girişimcilerin ülkesinde aldığı fikirleri, deneyimleri ülkelerine gittiklerinde de çevresindekilere de anlatarak seçkin bir sınıfa ulaşmaktadır (Nye, 2005: 21-22). Ülkesine giden uluslararası öğrenciler, ülkelerinde Amerika'nın doğrudan veya dolaylı propagandasını yapma ihtimalleri yüksek olduğu için Amerika çoğu ülkede doğal bir yumuşak güç kaynağına da sahip olmaktadır.

Yurtdışında eğitim ve öğretimlerini tamamlayan uluslararası öğrencilerin, ülkelerine gittiklerinde, gelecekte elde edecekleri mevkiler doğrultusunda, ettikleri olumlu tecrübelerin bir sonucu olarak eğitimlerini aldıkları ülkelerin politikaları lehine kararlar alınmasında etkileri olabilir. Seçkin sınıflar arasındaki kültürel ilişkiler, ülkelerin politikalarına katkı sağlayan önemli bir araçtır. Nye Soğuk Savaş döneminde, 1958'den 1988'e kadar 500 binden fazla Sovyet vatandaşı olan, gazeteci, yazar, dansçı, memur, bilim adamı gibi üst düzeyde kişinin Amerika'ya ziyaret etmesini, en az bu kadar Amerikalının da Sovyetlere gitmesinin önemli olduğunu ifade etmektedir (Nye:2005: 50-51).

Soğuk Savaş'ın bitmesinden sonra gelecek süreçte dünyada meydana gelebilecek yeni çatışma noktaları hakkında bazı düşünceler öne sürülmüştür. Bu düşüncelerden biri Soğuk Savaş'tan sonraki yönetim biçimini ileri sürerken (Fukuyama, 2012), biri de gelecekte uluslararası düzeyde yaşanabilecek çatışmaların bazı sebeplerden ötürü ortaya çıkacağına dair öngörülerde bulunmuşlardır (Huntington, 2015) Huntington, çalışmasında gelecekteki çatışma kaynaklarının dünyadaki belirli medeniyetler arasındaki farklılıklardan ötürü ortaya çıkacağını ifade etmektedir. (Huntington, 2017: 26-30)

Huntington, dünyadaki medeniyetlerin, birinden emin olmamakla beraber, 8 tane olduğunu öne sürmektedir.[8] (Huntington, 2001:274) Huntington, gelecekteki muhtemel çatışmaların bu kültürler arasındaki temel farklılıklardan ötürü çıkacağını öngörmektedir.[9] Gelecekte bu savın gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini söylemek

[8] Bunlar; Batı, Konfüçyus, Japon, İslam, Hint, Slav- Ortodoks, Latin Amerika ve emin olmadığı Afrika'dır.

[9] Bu 6 madde genel olarak şunlardır; 1- Medeniyetler arasındaki farklılıkların sadece hakiki olmadığını, esaslı olduklarını öne sürer. Medeniyetlerin birbirinden tarih, dil, kültür, gelenek ve daha önemlisi din olarak farklı olduklarını savunur. 2- Küreselleşmenin bir etkisi olarak farklı insanlar arasındaki iletişimlerin artması, onların arasındaki çatışmaları tetikleyecektir. 3- Küreselleşmenin bir

güçtür. Ancak uluslararası öğrenciler gittikleri ülkelerde kazandıkları bilgi ve birikimlerini ülkelerine getirdiklerine birer kültür elçisi görevi de göreceklerinden gelecekte yaşanması olası bir kültür çatışmasında uzlaşmacı bir rol gösterebilirler. Bu da uluslararası öğrencilerin potansiyel etkilerinden birisidir.

Günümüzde devletlere en çok zarar veren yapılar ulusal ve uluslararası düzeyde örgütlenen radikal örgütlerdir. Devletlerin bunun önüne geçebilmesinin en önemli yolu uluslararası terör örgütlerine karşı uluslararası politikalar üretmeleridir. Bu politikaların ortaya çıkabilmesi için ise ülkeler arasındaki kültürel, dini, toplumsal farklılıkların birer ayrıştırıcı olmadığı hatta zenginleştirici değerler olduğu anlatılmalıdır. Bunun için yapılması gereken, ülkeler arasındaki karşılıklı kültürel, sosyal ve toplumsal organizasyonlarla maddi ve manevi değerlerin tanıtılması, turizm gibi sektörlerin sadece tatil yapmak ve ülkelere döviz geliri anlayışıyla değil, ülkelerin değerlerini yabancı kültürlere tanıtmanın önemli bir aracı olarak ele alınmalı, ülkeler arasındaki her türlü karşılıklı ilişkinin sadece maddi getirisinin olmadığı anlaşılmalıdır. Yükseköğretim kurumları ve uluslararası öğrenciler de bu bağlamda farklı kültürlere sahip ülkeler arasındaki ilişkilerin daha derin ve uzlaşmacı temellerde oluşmasında, karşılıklı anlayış ve ortaklıkların derinleşmesini sağlayacak önemli birer faktör olacaklardır.

3.1.Yumuşak Güç Olarak Üniversiteler

Üniversiteler, vakıflar ve sivil toplum kurumları, devletlerin resmi dış politikadaki amaçları güçlendiren ya da çatışmasına neden olacak yumuşak güçleridir. (Nye, 2005: 26) Uluslararası öğrenciler; özellikle eğitimlerini aldıkları ülkeler için hem kültürel hem de beşeri anlamda ciddi bir kazançtır. Bu durumu bir örnekle açıklamak daha anlaşılır olacaktır. Afrika'da Sudan'da yaşamış olan bir

---

etkisi olarak sosyal ve ekonomik değişmeler insanları milli kimliklerinden koparmaktadır. Bunun bir etkisi olarak da milli devlet kavramı zayıflamaktadır. Bunun yerini doldurmak için din olgusu ön plana çıkarılmaktadır. 4- Batı, gelişmişliği nedeniyle, diğer medeniyetleri de kendine uygun olarak biçimlendirmek istemektedir. 5- kültürel farklılıklar, siyasi ve ekonomik durumlara göre daha kolay ayrışmalara neden olabilecek şeylerdir. İnsan fakirken zengin, zenginken fakir olabilir, ama Almanya'da doğan bir Türk çocuğunun tamamen Alman kültürünü benimsemesi zordur. 6- son olarak da ekonomik bölgecilik ortak medeniyetler arasında güçlü ittifaklara yol açmaktadır. Bu da farklı medeniyetlerin kurdukları ekonomik ittifaklar arasında gelecekte çatışmaların olabileceğinin işaretidir. Daha ayrıntılı bilgi için, bkz. Samuel P. Huntington, Medeniyetler Çatışması, s. 26-30, 12. Baskı, Vadi Yayınları, Derleyen: Murat Yılmaz, İstanbul 2017

öğrenci üniversite eğitimi için Türkiye'ye geldiğinde, eğitimini aldığı süre boyunca Türkiye'den sadece eğitim ve öğretim değil, kültürel, toplumsal, sosyal ve ekonomik değerlerimizi de özümser. Eğitimini tamamladıktan sonra öğrencinin temelde iki seçeneği vardır; ya ülkesine dönecek ya da eğitimini aldığı ülkede yaşamaya devam edecektir. Ancak hangisi tercih ederse etsin uluslararası öğrenci artık iki ülkenin kültürüyle iç içedir ve gelecekte sahip olacağı mesleğinde bunun iki ülke için olumlu etkilerini görmek çok da uzak bir ihtimal olmayacaktır. Sudanlı öğrenci eğitimini tamamladıktan sonra ülkesine döndüğünde de yine Türkiye için bir kazanım ve potansiyel bir gönüllü ülke elçisi olacaktır. Gittiği ülkede eğitimli bir birey olduğu için çevresindeki insanlara Türkiye'de eğitim olanaklarını birebir anlatabilecek, olumlu ve olumsuz yönleri hiçbir reklamın yapamayacağı kadar etkili yapacaktır. Bunun için de uluslararası öğrenciler Türkiye'de eğitimlerini tamamladıktan sonra onlarla iletişim ve bilgi alışverişi devam etmeli, onların tecrübeleri doğrultusunda sürekli gelişen politikalar izlenmelidir.

Eğitim, öğretim ve verimlilik artışı arasında kuvvetli bir ilişki vardır. Eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerin verimlilik düzeyleri de ciddi oranda yükselmektedir.

Tablo 4: Eğitim Düzeyi ve Verimlilik Artışı Arasındaki İlişki

Eğitim Düzeyi	**Verimlilikte Yarattığı Artış (%)**
İlköğretim	40
Ortaöğretim	102
Yükseköğretim	300

Kaynak: Nazım Öztürk, *"İktisadi Kalkınmada Eğitimin Rolü*", Sosyo-Ekonomi, Ocak-Haziran 2005-1,s.38.

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere çeşitli eğitim aşamalarındaki eğitim verimliliğe katkısı da farklı olmaktadır. Ortaöğretimi bitiren birinin ilköğretimi bitiren birisinden 2,5 kat daha verimlidir. Yükseköğretim seviyesini tamamlayan birisi ise ortaöğretim mezunu birisinden yaklaşık olarak 3 kat; ilköğretim mezunundan ise yaklaşık olarak 7,5 kat daha fazla verimlidir.

3.2. Yumuşak Güç Olarak Uluslararası Öğrenciler ve Geçmişten Günümüze Uluslararası Öğrencilerin Değişimi

Çalışmanın bu bölümünde çeşitli ülkelere göre uluslararası öğrenci tanımları üzerinde durulacak ve geçmişten günümüze uluslararası öğrencilerin sayısının hangi sebeplere bağlı olarak arttığı irdelenecektir.

3.2.1. Uluslararası Öğrenci Kavramı

Uluslararası öğrenci kavramı, yükseköğretim amacıyla eğitim ve öğretiminin tamamını ya da bir kısmını vatandaşı olduğu ülke dışında başka bir ülkede sürdüren öğrenci olarak tanımlanmaktadır. Ancak bu tanım bir kesinlik taşımamaktadır. Uluslararası pek çok farklı kurum, ülkeler uluslararası öğrenci kavramına kendi yasaları, ölçütlerine göre farklı tanımlamalar yapmaktadırlar. Çeşitli kuruluşlar, uluslararası öğrenciler ile yabancı öğrenci kavramlarını birbirinden farklı tanımlamaktadır. OECD, uluslararası öğrenciyi, vize ya da özel izinler kapsamında kendi ülkesi dışında kendi ülkesinde denkliği olan bir kurumda belirli bir süre öğrenim gören kişi olarak tanımlamaktadır (OECD, 2013: 314). UNESCO ise uluslararası öğrenciyi eğitim ve öğretim maksadıyla uyruğu bulunduğu ülke dışında öğrenci olarak kayıtlı kişi olarak tanımlamaktadır (UNESCO,2009: 250). Türkiye'de ise uluslararası öğrencilere ilişkin ilk düzenleme 1983 yılında yapılan 2922 sayılı Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun'dur (TBMM, 1989). Türkiye'de ise ilk uluslararası öğrenci tanımı 30 Nisan 1985 tarihli Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelikte yapılmıştır. Bu yönetmeliğe göre uluslarararası öğrenci, *"her derece ve daldaki eğitim kurumlarında öğrenim gören veya Türkçe kurslarına katılan T.C. uyruğunda bulunmayan kişi…"* olarak tanımlanmaktadır.(YÖK, 1985: md.3) 2010 yılında yapılan 5987 sayılı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevler Hakkındaki Kanun'da uluslararası öğrencilerin tanımı şu olmuştur: *"kamu kurum ve kuruluşlarınca ülkemizde eğitim görmesi uygun görülenler ile uluslararası anlaşmalar çerçevesinde eğitim amacıyla Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu öğrenci" olarak tanımlanmıştır."* (YTB, 2010:Md. 3(d)).

Fransa ise, ülkesinde eğitim almak amacıyla gelen ve Fransız orta dereceli okul yeterliliği olan, oturma izni alabilecek öğrencileri "yabancı öğrenci" olarak tanımlamaktadır. Almanya; yabancı öğrencileri, "hareketli yabancı öğrenci" ve "hareketli olmayan yabancı öğrenci" olarak ayırmaktadır. Hareketli öğrenci sadece eğitim amacıyla gelenleri kapsarken, hareketli olmayan öğrenci ise Alman orta dereceli okul yeterliliğine sahip ve Almanya'da oturma izni alabilecek öğrenci olarak tanımlamaktadır. Japonya ise, "kolej öğrencisi" vizesi alan ve herhangi bir seviyede eğitim gören kişileri uluslararası öğrenci olarak tanımlamaktadır. ABD, ülkesinde bir yükseköğretim kurumunda kayıt yaptıran, geçici veya kalıcı oturma izni alan Amerikan vatandaşı olmayan öğrenciler göçmen veya mülteci statüsündedir. Bu tanım öğrenci vizesi, geçici işçi/stajyer, geçici değişim öğrencisi ve mesleki eğitim vizesi sahibi olanları kapsamaktadır. Avustralya; "uluslararası öğrenci" olma için 570'ten 575'e kadar vize alt sınıflarından birine sahip olarak eğitim alma şartını aramakta, kendi ülke kaynaklı burs veya sponsorluk sahibi olan öğrencileri uluslararası öğrenci olarak tanımlamamaktadır. Kanada, "*yabancı öğrenciler*"i, Kanada'da eğitim görmek amacıyla göçmenlik bürosuna başvuran ve başvurusu onaylanarak geçici vatandaşlık statüsü kazanan öğrenci olarak tanımlamaktadır (DEİK, 2013:8-9).

3.2.2. Uluslararası Öğrencilerin Geçmişten Günümüze Değişimi

Küresel bir düzende eğitim-öğretim, ülkelerin ihraç edebildikleri bir hizmet çeşidi haline gelmiştir ve eğitim-öğretim bu yönüyle ülkelere başta ekonomik olmak üzere kültürel, sosyal ve diğer pek çok konuda katkı sağlamaktadır. Dünyada uluslararası öğrencilerle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında elde edilen verilerin 1970'li yıllara kadar gittiği görülebilmektedir. OECD'nin raporlarında 1970'li yıllarda dünyada 800 bin civarında uluslararası öğrenci varken 2000 yılından 2009 yılına kadar uluslararası öğrenci sayısı dünya genelinde %76 artmış(DEİK, 2013: 17) 2009 yılında uluslararası öğrencilerin sayısı 2,8 milyona yükselmiş (UNESCO-Global Education Digest, 2009:2), 2012 yılında 4,5 milyona ulaşmıştır. 2020 yılında ise bu sayının 8 milyona çıkacağı öngörülmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2015:2). Uluslararası öğrencilerin yarattığı toplam ekonomik büyüklüğün ise 100 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir (http://www.milliyet.com.tr/, 18.05.2018). Dünyada

uluslararası öğrenci değişimini ve uluslararası eğitim-öğretim sektörünü küreselleşme ve ingilizcenin küresel bir dil haline gelmesi, bilgi toplumu, artan rekabet, yükseköğretime olan talebin giderek artma eğilimde olması, yeni teknolojiler ve mesleki eğitimin önemi gibi faktörler etkilemiştir (DEİK, 2013: 10-13).

Uluslararası eğitim-öğretim genel olarak üç amaçla yapılmaktadır (DEİK, 2013: 9);

- Yabancı dil eğitimi,
- Yükseköğrenim,
- Mesleki eğitim ve kariyer eğitimi.

Yıllara göre dünyada uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında ise şu tablo ortaya çıkmaktadır:

Tablo 5: Yıllara Göre Dünyada Uluslararası Öğrenci Sayıları

Yıllar	**Öğrenci (Milyon)**
1975	0.8
1980	1.1
1985	1.1
1990	1.3
1995	1.7
2000	2.1
2005	3.0
2010	4.2
2011	4.4
2012	4.5

Kaynak: OECD, Education at a Glance 2014, s.344. http://www.oecd.org/(12.04.2018

Yükseköğretim öğrenci hareketliliği türleri üç başlığa ayrılmaktadır (DEİK:2013: 10):

- *A tipi hareketlilik:* 3 yıl veya daha uzun süreler için gidilen okullar işaret etmektedir. ABD ve İngiltere için master; diğerleri için lisans eğitimine denk gelen eğitim kurumlarıyla ilgili yapılan hareketlilik türüdür.
- *B Tipi hareketlilik:* En az 2 yıllık ancak A tipi hareketlilikten de kısa olan teknik ve mesleki amaçlı kurslara yapılan hareketliliktir.
- *İleri Düzey Araştırma(doktora):* Kişilerin uzmanlık seviyelerini ilerletebilmesi için katıldıkları hareketliliktir.

Ülkelere göre öğrenci gönderme ve öğrenci alma dengelerine baktığımızda ise bazı ülkelerde bu durum pozitif iken bazı ülkelerde negatif seyretmektedir. Avustralya, Yeni Zelanda, İngiltere ve Amerika her bir öğrenci gönderdiklerinde sırasıyla 24, 15 ve 11 uluslararası öğrenciyi ülkelerine çekerek bu alanda kendi avantajlarına bir durum ortaya çıkmaktadır (DEİK, 2013: 19) Bu sonuç, bu ülkelerin nitelikli insan gücünü ülkelerine çekebildiklerini gösteren bir durumdur.

Dünyadaki uluslararası öğrencilerin %50'si Fransa, Almanya, Avustralya, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'ni tercih etmektedirler. Toplam uluslararası öğrencilerin %53'ü Asya ülkelerinden giden öğrencilerden oluşmaktadır[10] 2000 ile 2012 tarihleri arasında eğitim-öğretim gören uluslararası öğrencilerin %48'i Avrupa ülkelerini, %21'i Kuzey Amerika ülkelerini, %18' de Asya ülkelerini tercih etmiştir (OECD, 2014: 342-344).

Tablo 6: Uluslararası Öğrencilerin En Çok Tercih Ettiği Ülkeler (2000-2012)

Ülkeler	**Öğrenci Sayısı (2000)**	**Ülkeler**	**Öğrenci Sayısı (2012)**
ABD	475.169	ABD	740.482
İngiltere	222.936	İngiltere	427.686
Fransa	137.085	Fransa	262.597
Avustralya	105. 764	Avustralya	249.588
Japonya	59.691	Rusya	173.627

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Araştırmaları Merkezi, 2015, s.22.

[10] Bu ülkeler Çin, Hindistan ve Kore'dir.

Tablo 6'dan da görüleceği üzere uluslararası öğrenciler en çok gelişmiş batı ülkelerini tercih etmektedirler. Bu da beyin göçünün neden bu ülkelere doğru yapıldığının temel nedenlerinden birisidir. Eğitim-öğretim'in kalitesi yüksek olan ülkeler, dünyadaki pek çok birey tarafından tercih edilmekte, eğitim sonrasında da o ülkede yaşamayı tercih ederek beyin göçüne neden olmaktadırlar.

Son yollarda uluslararası öğrencilerin en çok tercih ettiği ülkelerin 2000 ve 2012 verilerine bakıldığında ise 2000 yılında uluslararası öğrencilerin en çok tercih ettiği ülkeler ABD, İngiltere, Fransa, Avustralya ve Japonya iken 2012 yılındaki verilere bakıldığında tablonun ilk 4 ülkesi aynı kalmışken Japonya'nın yerine Rusya geçmiştir. Bu tablo da şunu göstermektedir ki ABD, İngiltere, Fransa, Avustralya'nın eğitimde uluslararası trendleri belirleyen ve takip eden ülkelerdir.

Uluslararası öğrencilere ev sahipliği yapan ülkelerin coğrafi büyüklükleri aynı derecede olmadığı için sadece sayısal verilere bakılarak yorum yapmak konu ile ilgili yanlış yorum yapılmasına yol açabilir. Önemli olan nokta ev sahibi olan ülkenin kendi büyüklüğüne göre aldığı yabancı öğrencilerin genel olarak ev sahibi ülkenin toplam öğrenci sayısına oranıdır. Böyle bir değerlendirme yapıldığında ev sahibi ülkenin eğitim-öğretim sektöründe uluslararası eğitimin payı daha net bir şekilde görülebilir. OECD'nin 2009 verilerine göre, Lüksemburg %41,4 ile en yüksek uluslararası öğrenci oranına sahiptir. Lüksemburg'u, Avustralya %21,2, Birleşik Krallık %16,0, İsviçre %15,4 seviyesindedir (OECD, 2012:367-368). Uluslararası öğrencileri *"yabancı uyruklu öğrenci"* olarak tanımlayan ülkelerde ise Fransa'da bu oran %11,6 iken, Brezilya, Çin, Endonezya ve Türkiye'de bu oran %1'in altında ya da %1'dir (OECD, 2012: 368). 2013'teki verilere bakıldığında ise, Lüksemburg'un oranı % 44 iken, Avustralya, Yeni Zelanda ve Birleşik Krallık'taki oran %18'dir. %2 ya da %2'nin altında oranı olan ülkeler ise Şili, Polonya, İspanya, Brezilya, Çin, Hindistan, Kore ve Türkiye'dir (OECD, 2014: 330).

Uluslararası öğrenciler tarafından en çok tercih edilen bölgeler Avrupa ve Kuzey Amerika olmaktadır. Daha sonra gelen bölgeler ise Latin Amerika ve Karayipler, Okyanusya ve son yıllarda hızla gelişen bir bölge olan Asya'dır. Çin'de 2005 yılında 140.000 dolaylarında olan uluslararası öğrenci sayısı 2012 yılında ise

290.000 seviyelerine yükselmiştir. Japonya'da ise 2005 yılında 110.000 dolaylarında olan uluslararası öğrenci sayısı 2012 yılında 138.075'e yükselmiştir (DEİK,2013: 22) Asya ülkeleri, ülkelerine uluslararası öğrenci çekebilmek amacıyla üniversitelerinin niteliklerini arttıracak çok sayıda proje yürütmektedirler. Yaptıkları projeler sonucunda başarılı ülkeler sıralamasında üst sıralara çıkmayı başarmakta, bunun bir sonucu olarak da uluslararası öğrencilerin Asya kıtasındaki ülkeleri tercih etme eğilimi artmıştır.

OECD'nin 2014 raporunda öğrenim ücretlerinin uluslararası öğrencilerin ülke tercihlerini etkileyen temel unsurlardan birisi olmadığı, eğitim-öğretimin kalitesinin yüksek olması, potansiyel getirisinin yüksek olduğuna inanıldığında yapılan yatırımın değerli olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanında benzer niteliklerde eğitim-öğretim fırsatları arasında seçim yapılırken fiyatlandırmanın önemli bir unsur olduğu da ifade edilmektedir. Son yıllardaki ABD'nin uluslararası öğrenciler pazarındaki düşüşün nedenlerinden birisi de benzer niteliklerde eğitim-öğretim veren ülkelerin tercih edilmesidir (Kalkınma Bakanlığı, 2015: 70).

Uluslararası öğrenci sayısının artışına bağlı olarak bazı ülkelerin uluslararası öğrenci sayıları da yıllara göre artış kaydetmiştir. Tablo 7'de uluslararası öğrenci sayılarını en çok arttıran ülkeler (2000 ile 2012 yılları arasında) görülmektedir.

Tablo 7: Uluslararası Öğrenci Sayısını En Çok Arttıran Ülkeler (2000-2012)

Ülkeler	Öğrenci Sayısı (2000)	Öğrenci Sayısı (2012)	Artış Oranı %
Güney Kore	3.373	59.472	1.663
Brezilya	1.260[11]	15.221	1.108
Suudi Arabistan	7.562	62.105[12]	721
Tayland	2.581[13]	20.309	710
Çek Cumhuriyeti	5.468	39.455	622
Yeni Zelanda	8.210	40.995	399
Belarus	2.684	12.131	352
Hindistan	6.988	31.475	350
Rusya	41.210	173.627	321
Hollanda	14.012	57.509	310

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Araştırmaları Merkezi, 2015, s.22.

[11] 2002 verisidir.
[12] 2013 verisidir.
[13] 2001 verisidir.

Tablodaki ülkelere bakıldığında uluslararası öğrenci sayısını yüzde olarak arttıran ülkeler Güney Kore (% 1.663), Brezilya (% 1.108), Suudi Arabistan (% 721) olarak görülmektedir.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, ülkeler uluslararası öğrencilerin ekonomik ve sosyal katkılarını anladıkça daha bu alanda daha çok yatırım yapmakta ve buna bağlı olarak da uluslararası öğrencileri ülkelerine çekmektedirler.

Uluslararası öğrenci sayısını arttıran ülkelere bakıldığında Amerika, İngiltere, Fransa ve Avustralya'nın listede yer almadığı gözükmektedir. Bunların yerine Güney Kore, Brezilya, Suudi Arabistan, Tayland gibi ülkelerin geçtiği görülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden birisi, uluslararası eğitimin dünyada daha da yaygınlaşmaya başladığı görülmekte ve uluslararası eğitim sektöründeki rekabetçi ortama yeni ülkelerin dâhil olduğu ve pastadan ciddi bir pay almaya başladıklarını göstermektedir.

Dünyada yurtdışına en çok öğrenci gönderen ülkelere bakıldığında ise şu tablo ortaya çıkmaktadır:

Tablo 8: Yurtdışına En Çok Öğrenci Gönderen Ülkeler (2000-2012)

Ülkeler	**Öğrenci Sayısı (2000)**	**Ülkeler**	**Öğrenci Sayısı (2012)**
Çin	166.939	Çin	726.995
Güney Kore	71.061	Hindistan	189.472
Yunanistan	63.673	Güney Kore	123.674
Hindistan	62.576	Almanya	117.576
Japonya	59.320	Suudi Ara.	62.535
Almanya	54.733	Fransa	62.416
Fransa	50.500	ABD	58.133
Türkiye	49.641	Malezya	55.579
İtalya	45.641	Vietnam	53.802
Fas	42.688	İran	51.549
ABD	41.637	Türkiye	51.487

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Araştırmaları Merkezi, 2015, s.24.

Gönderdiği öğrenci sayısını en çok arttıran ülkelere bakıldığında ise (2000-2012) şu tablo ortaya çıkmaktadır:

Tablo 9: Gönderdiği Öğrenci Sayısını En Çok Arttıran Ülkeler (2000-2012)

Ülkeler	2000	2012	Artış Oranı (%)
Nepal	4.307	29.184	578
Beyaz Rusya	6.688	40.643	508
Türkmenistan	4.648	27.959	501
Suudi Arabistan	10.616	62.535	489
Vietnam	9.152	53.802	488
Slovakya	5.823	33.127	469
Moğolistan	2.439	10.717	339
Azerbaycan	4.617	20.127	336
Çin	166.939	726.995	335
Arnavutluk	5.780	24.847	330

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Araştırmaları Merkezi, 2015, s.25.

Gönderdiği öğrenci sayılarına göre 2010 ile 2012 yılları arasında en çok artış olan ülkeler ise Asya ve Uzakdoğu ülkeleri üst sıralarda yer almaktadır. Tablo 9'da görüleceği üzere, gönderdiği uluslararası öğrenci sayısını yüzde olarak en çok arttıran ülkeler Nepal (578), Beyaz Rusya (508) ve Türkmenistan (501) olarak yer almaktadır.

Uluslararası öğrenci sayısını en çok gönderen ülkelere bakıldığında ise bu ülkelerin daha çok gelişmekte olan veya gelişmemiş ülkelerden olduğu gözlenmektedir. Gelişmekte veya gelişmemiş olan ülkelerde yaşayan bireylerin nitelikli eğitim-öğretim alarak gelecekte daha avantajlı bir konumda olmak istemeleri ve bu ülkelerin nitelikli vatandaşlara olan ihtiyaçları düşünüldüğünde tablo daha da anlam kazanmaktadır.

Uluslararası öğrencilerin dünya genelindeki tercih ettiği bölümlere bakıldığında ise karşımıza şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Uluslararası öğrencilerin

% 47'si işletme, bankacılık ve reklamcılık bölümleri ağırlıkta olmakla beraber, mühendislik ile sosyal bilimler ve sanat bölümlerini tercih etmektedirler. Uluslararası öğrencilerin tercih ettiği diğer bölümler ise, bilgi teknolojileri, tıp, eczacılık ve veterinerlik, öğretmenlik, teorik bilimler olarak devam etmektedir.

Tablo 10: Uluslararası Öğrencilerin Dünya Genelindeki Bölüm Tercihleri

Uluslararası Öğrencilerin Bölüm Tercihleri	**Yüzde(%)**
İşletme, Bankacılık ve Reklamcılık	23
Mühendislik	12
Sosyal Bilimler ve Sanat	12
Bilgi Teknolojileri	11
Tıp, Eczacılık ve Veterinerlik	9
Teorik Bilimler	5
Yaratıcı Sanatlar ve Dizayn	5
Öğretmenlik	4
Turizm ve Konaklama İşletmeciliği	3
İngilizce	3
Diğer	9
Bilinmiyor	4

Kaynak:İstanbul Aydın Üniversitesi-Yükseköğretim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Eğitim Fakültesi, *"Uluslararası Öğrencilerin Üniversite ve Ülke Seçimini Etkileyen Faktörler"*,https://www.aydin.edu.tr/, s.6 (04.03.2018)

Uluslararası öğrenciler gibi değişim programları; reklam yapmaktan, televizyon yayını yapmaktan daha etkili bir yoldur. Uluslararası öğrenciler sayesinde başka ülke vatandaşlarıyla uzun süreli ilişkiler kurulduğu için kamu diplomasisinin önemli bir aracı olmaktadır (Nye, 2005: 109-111). Yumuşak gücün öncelikli hedefleri, medya, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, finans ve iş dünyasıdır (Yılmaz, 2011: 35). Bu kurumlara hitap eden yumuşak güç araçları başta toplumun önde gelen kesimlerini ikna ederek politikalarının toplum tarafından da kabul görme ihtimallerini arttırmaktadırlar.

3.3. Bireyleri Yurtdışında Eğitim-Öğretim Almayı Tercih Etme Nedenleri ve Bireylerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler

Çalışmanın bu bölümünde bireyleri yurtdışında eğitim almaya iten nedenler ve tercihlerini etkileyen faktörler açıklanacaktır.

3.3.1 Bireyleri Yurtdışında Eğitim-Öğretim Almaya İten Nedenler

Dünyada uluslararası eğitimin gelişmesini etkileyen dinamikler şunlardır (Aktan, 2009: 1-2):

- Globalleşme,
- Bölgeselleşme,
- Bilgi toplumu, yeni temel teknolojiler, internet devrimi,
- Devlet reformları, devletin küçülmesine bağlı olarak yeniden yapılandırılması ve iyi yönetim uygulamaları,
- Rekabetin artması,
- Yükseköğretime artan talep,
- İngilizcenin küresel bir dil olarak yaygınlaşması ve kabul görmesi,

Yurtdışında eğitim-öğretim almak isteyen öğrenciler gidecekleri ülkeleri tercih ederken pek çok faktörü göz önünde bulundururlar. Öncelikle uluslararası öğrenciler gidecekleri ülkeyi seçerken temel olarak aşağıdaki kriterleri esas almaktadırlar (DEİK, 2013: 23):

- Yeni deneyimler kazanmak istemeleri,
- Gidecekleri ülkedeki ekonomik ve sosyal refahın düzeyi,
- Gidilecek ülkenin uluslararası düzeydeki saygınlığı,
- Vize ve bürokratik işlerdeki kolaylık,
- Eğitimleri tamamlanınca iş bulma kolaylığı,

3.3.2. Bireylerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler

Uluslararası öğrencilerin ülke seçerken tercihlerini etkileyen başlıca faktörler şunlardır; eğitim-öğretimin kalitesi, iş imkânları, alım gücü, kişisel güvenlik, yaşam biçimi, eğitime erişilebilirliktir (DEİK: 2013: 24). Başka bir çalışmada da

yükseköğretim öğrencilerini uluslararası eğitim-öğretime yönlendiren ve öğrencilerin seçimlerini etkileyen faktörler "*teşvik edici*" ve "*çekici faktörler*" olarak ikiye başlık altında ifade edilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2015:38-39). Teşvik edici faktörler şu alt başlıklara ayrılmıştır;

a)*Kişisel Faktörler*

- Aile

- Sosyoekonomik durum

- Akrabaların yurtdışında olması

b) *Çevresel Faktörler*

- Öğrencinin vatandaşı olduğu ülkedeki eğitim-öğretim olanaklarının kısıtlı olması, eğitim ve araştırma kurumlarının tanınırlığı ve kalitesi,

- İş piyasasında ulusal eğitimin değeri ve uluslararası eğitim-öğretime verilen değer, yaratılan iş ve eğitim imkânlarının aynı değerde olmaması,

- Kültür, ekonomi, eğitim, dil, tarih ve din gibi somut ve soyut konularda bir ülkeye ya da kuruluşa bağlılık,

- Sosyal ve ekonomik şartlar,

-Öğrenci çeken ülkelerin iklim şartları

- Eğitim-öğretim ve hayat şartlarının pahalılığı,

-Öğrenci çeken ülkelerin yarattıkları burs ve göç politikası,

Çekici faktörler ise genel olarak, ülkelerin eğitim imkânlarının kolay ulaşılabilir olması, eğitim sunan ülkelerin eğitim sisteminin kalitesi ve tanınırlığı, alınan diplomaların karşılıklı olarak tanınması, eğitim ve yaşam masrafları, güvenlik, üniversitelerin uluslararasılaşma düzeyleri, yaşam, eğitim ve çalışma koşulları, sosyal ve coğrafi bağlar, eğitim kurumlarının yönetişimi olarak sıralanmıştır.

Yurt dışında eğitim-öğretim, öğrenciler için gittikleri ülkenin kültürel değerlerinden faydalanma, yeni bir dil öğrenme, iş olanakları ve farklı kültürlerle etkileşim imkânları sunarken ev sahibi ülkeler içinse diğer ülkelerden gelen genç ve nitelikli beşeri insan gücüne erişimi açısından önem arz etmektedir. Uluslararası öğrencilerin hareketliliği, farklı ülkeler ve kültürler arasında karşılıklı anlayışın, işbirliğinin ve dayanışmasının arttırılmasına bir araç olarak bir dış politika kamu diplomasisi ve kalkınma işbirliği aracıdır (Kalkınma Bakanlığı, 2015: 12). Dünyada pek çok ülkenin liderlerinin kendileri veya çocukları Amerika'da okumaktadır. Eğitimlerini tamamladıktan sonra ülkelerine gelenler, belirli bir süre Amerikan değerlerinin içinde yetiştikleri için, Amerikan değerlerini benimseyen ve topluma yayacak elit bir kesim olabilirler.[14]

3.4. Uluslararası Eğitim-Öğretim ve Öğretimde Lider Ülkelerin Uluslararası Öğrenci Politikaları

Çalışmanın bu bölümünde uluslararası eğitimde lider bazı ülkelerin uluslararası öğrenci politikaları hakkında bilgiler verilecektir.

3.4.1. Uluslararası Öğrencilere Yönelik İzlenen Politikalar

Uluslararası öğrencilerin en çok gittikleri ülkelerin uluslararası öğrenci politikalarına bakıldığında görülen en önemli ortak noktalar tanıtım faaliyetlerine önem verilmesi, öğrencilerin kendi ülkelerinde de ulaşabilecekleri kaynakların olmasıdır (SETA, 2012: 45). Tanıtım ve bilgilendirici çalışmalar uluslararası öğrencileri çekebilmenin önemli yollarında birisidir.

Amerika'da 115.000'den fazla bilim adamı ABD üniversitelerinde araştırma görevleri yapmaktadırlar. Amerika'da uluslararası öğrenciler için merkezi bir kurum bulunmamaktadır. 4000'i bulan vakıf, STK'lar ve üniversitelerden oluşturan yükseköğretim kurumları kendi kaynakları ve belirledikleri öncelikler çerçevesinde şekillenmektedir. ABD'de lisans seviyesindeki öğrencilerin %80'i kendi

[14] Turgut Özal, Bülent Ecevit, Süleyman Demirel gibi Türk siyasetine bir dönem damga vuran liderlerin çeşitli nedenlerle Amerika'da aldıkları eğitim ve yaşadıkları süre boyunca edindikleri tecrübeler, gerek Soğuk Savaş döneminde, gerekse ekonomik olarak ekonomik Amerikan sisteminin benimsenmesinde ölçülmesi güç ancak, bariz bir etki yarattığı belirgindir.

imkânlarıyla eğitimlerini sürdürmekte, bu oran yüksek lisans ve doktora seviyesinde % 50'nin altındadır. Amerika'da ar-ge çalışmaları yürüten doktoralı kadroların %30'u ABD harici bir başka ülke vatandaşıdır (DEİK, 2013-27-28). Amerika'da çalışan nüfusun %10'u yabancı uyrukludur. Ancak bu yabancı uyruklular Amerika'daki bilim ve sanayideki iş gücünün %25'ini oluşturmaktadırlar. Yabancı uyrukluların %50'si doktora derecesine sahiptirler. Ayrıca ABD tarafından desteklenen Fullbright Bursu dünyada pek çok ülkesindeki uluslararası öğrenciyi ülkelerine çekmekte önemli bir araç olmaktadır. Türkiye'de 1950'den itibaren verilmeye başlanan burs kapsamında 2010 yılına kadar toplam 6500 Türk ve Amerikan öğrenci faydalanmıştır (http://fulbright.org.tr/, 04.03.2018)

İngiltere, uluslararası eğitim konusunu "Kamu Diplomasisi" olarak görmekte ve eğitim stratejisini ülkesinin ekonomik, politik ve kültürel ilişkilerinde önemli rollere sahip olacağı düşüncesiyle hareket etmektedir. İngiltere'de uluslararası öğrenci politikası Amerika'nın tersine daha merkezi bir yapıdadır. Bu merkezi yapının da amacı İngiltere'yi eğitim-öğretimde küresel bir marka haline getirerek nitelikli öğrencilerin ülkeye çekmektir. İngiltere'de 2010-2011 döneminde lise sonrası uluslararası öğrenci sayısı 428.225'dır. Buna karşılık İngiltere'den giden öğrenci sayısı ise 33.000 dolaylarındadır. İngiltere'nin bu amaçla kurduğu kurumlardan olan ve dünyada 6 kıtada 100'den fazla ülkede faaliyetler göstermekte olan British Council, yaptığı çalışmalarla, dünyaya İngiltere'yi tanıtan kültür ve sanat projeleri gerçekleştirmektedir (https://www.britishcouncil.org.tr/, 03.03.2018), 1934 yılında kurulan kuruluş, 1940 yılında da Türkiye'de faaliyetlerine başlamıştır. Günümüzde de Türkiye'de faaliyetlerine devam etmektedir (https://www.britishcouncil.org.tr/, 03.03.2018)

İngiltere, British Council aracılığıyla pek çok karşılıklı proje gerçekleştirmektedir. Bu projelerden birisi, Afganistan, Bangladeş, Kazakistan, Pakistan ve Özbekistan'la İngiliz yükseköğretim kurumları arasında yapılan ve ortak akademik çalışmaları güçlendirmeyi hedefleyen The İnternational Partnership in Research and Education (Araştırma ve Eğitimde Uluslararası Ortaklık) projesidir. Buna benzer projeler Güney Asya ve Afrika ülkeleri ile de yapılmaktadır (SETA,

2014: 40) Bu kurumun dışında İngiltere'nin desteklediği pek çok burs ve değişim programı ve politikaları uygulamaktadır (DEİK, 2013: 32-33)

Kanada, 2008 yılında IMAGINE (Imagine Education edu/in Canada) adında bir site kurmuş ve Kanada'da eğitim için yapılacak tanıtım faaliyetleri, reklamlar ile uluslararası öğrencilere, yükseköğretim kurumları, programlar, eğitim ücretler ve burslar hakkında danışmanlık sunulmaktadır (http://www.educationau-incanada.ca (14.03.2018)

Almanya'yı uluslararası öğrencilere tanıtan ve buna destek sağlayan en önemli kuruluş 1925 yılında kurulmuş olan DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst) adlı organizasyondur (http://www.daad-turkiye.org/tr/, 04.05.2018). DAAD, Almanya'da okumak isteyen uluslararası öğrencilere ve yurtdışında okumak isteyen Alman öğrenciler için 250 farklı program yürütmekte ve burs vermektedir. Mezun olan uluslararası öğrenciler için Almanya'da kalmalarını desteklemek amacıyla mezun olduktan sonra bir yıla kadar ülkede kalıp iş bulma fırsatı tanınmaktadır (SETA,2012: 42).

Yeni Zelanda, son yıllarda uluslararası öğrenciler için cazibe merkezi olan ülkelerden birisidir. Ülke 2006 yılına kadar uluslararası öğrencilerden daha fazla harç alırken, yapılan düzenlemeyle alınacak harç oranları, yerli öğrencilerden alınan miktarlara indirilmiştir. Bu düzenlemenin etkisiyle ülkede 2005 yılında doktora yapan uluslararası öğrenci sayısı 693 iken, 2009 yılında 2,405 olmuştur. Hükümet eğitim-öğretim sonrasında öğrencilere çalışabilme olanakları da sunmaktadır. Bunun sonucunda ülkeye gelen öğrencilerin üçte biri çalışmak için ülkede kalmakta, beşte biri ise orada kalıcı olarak yaşamaktadırlar (https://www.mbie.govt.nz/, 19.03.2018)

Avustralya uluslararası öğrencilere ve uluslararası eğitime ülkenin temel hedeflerinden birisi olarak görmekte ve bu amaçla başarılı öğrencileri ülkesine çekerek ülkeyi hem uluslararası bir marka hem de ekonomik kazanç elde etmeyi hedeflemektedirler. Avustralya uluslararası öğrenci politikasını, nitelikli göç politikaları çerçevesinde düzenlemekte ve uluslararası öğrencilere hızlı ve uzun süreli ikamet almalarına yardımcı olmaktadır. Avustralya, Asya ve Pasifik bölgelerinden gelen öğrencilerden harç ücreti almamakta, devlet üniversitelere gelen

her uluslararası öğrenci için 5 bin dolar mali yardım yapmaktadır. Bu da ülkeyi Asya ve Pasifik bölgesinde uluslararası öğrenci merkezi haline getirmiştir (Bhandari, Belyavina ve Gutierrez, 2011;akt: SETA, 2012: 44). Bu amaçla devlet tarafından da desteklenen projelerle 2002 ile 2011 yılları arasında Avustralya'ya giden öğrenci sayısı yıllık olarak %18 artmıştır. Aynı şekilde Avustralya, uluslararası rekabeti arttırması amacıyla kendi öğrencilerini de yurtdışına göndermeye önem vermekte ve bu amaçla faaliyetlerini sürdürmektedir (DEİK,2013:34-35).

Çin Halk Cumhuriyeti, uluslararası eğitim politikasını devlet merkezli bir yapıda yürütmektedir. The China Scholarship Council (CSC) kurumu Çin kültürünün tanınmasını ve yayılmasını, küresel ve bölgesel olarak diğer ülkelerle işbirliklerinin arttırılması, Çincenin dünyada global bir dil olması için araştırmaları desteklemekte bu amaçla çalışmalarına sürdürmektedir. Çin ülkesinden giden öğrencilere de ülkelerine geri dönmeleri için yüksek burslarla desteklemiş ve giden öğrencilerin büyük çoğunluğu ülkelerine geri dönmüştür. 2003'te başlayan burs programından 2009 yılı itibarıyla 58,419 öğrenci faydalanmış, bunların % 97'si Çine geri dönmüştür (DEİK, 2013:36). Asya ülkeleri üniversitelerine verdikleri değerlerle, uluslararası öğrencileri çekmeye başlamıştır. Çin 2005 yılında 140.000 civarında öğrenciyi ağırlarken, 2012 yılında uluslararası öğrenci sayısı 290.000 civarına yükselmiştir. Yine Japonya 2005 yılında 110.000 uluslararası öğrenciyi ağırlarken 2012 yılında bu sayı 138.075'e yükselmiştir (DEİK, 2013: 22).

Fransa yükseköğretim kurumlarında en çok öğrenci çeken ülkelerden birisidir. Campus France ve Alliance Française gibi Fransız hükümetinin destekleriyle kurulmuş, devlet desteğiyle büyükelçilikler himayesinde 103 ülkede 131 ofis ve 37 şube ile Fransa'nın eğitimini tanıtmakta ve uluslararası öğrencileri çekmeye katkı sağlamaktadır (http://www.turquie.campusfrance.org/, 26.08.2018).

Gelişmiş ülkeler uluslararası öğrenciler konusunda düzenledikleri politikalarla dünyadaki uluslararası eğitim trendlerini belirlemekte ve öğrencileri ülkelerine çekmektedirler. Bunun sonucunda ülkelerine ciddi miktarda döviz girdisi de sağlamaktadırlar. Avustralya 2010 yılında eğitimden 19,1 milyar Avustralya Doları gelir elde etmiştir. Birleşik Krallıkta ise uluslararası öğrencilerin eğitime

katkısı 2010 yılında 8,245 milyar pounddur. Bu katkının 2025 yılında ise 16,895 milyar pound olması hedeflenmektedir. Kanada ise 2008 yılında uluslararası öğrencilerin harcamalarından 5,5 milyar Kanada Doları gelir elde etmiştir. Yeni Zelanda'nın ise 2008 yılındaki uluslararası öğrencilerden elde ettiği gelir 2,1 milyar Yeni Zelanda Doları olmuştur (DEİK,2013:16).

Türkiye, yurtdışına en çok öğrenci gönderen 15 ülkeden birisidir. Yurtdışına giden öğrenciler en çok Amerika, İngiltere, Almanya gibi gelişmiş ülkeleri tercih ederlerken Çin, Malezya, Macaristan, Rusya ve Polonya gibi ülkelerde de eğitim ücretlerinin uygun olması nedeniyle bu ülkelere giden öğrenci sayısı da giderek artmaktadır. Sadece 2002 yılında Amerika'daki Türk öğrencilerin ekonomiye katkıları 824 milyon dolar olarak hesaplanmıştır (http://arsiv.ntv.com.tr/, 02.05.2018). Türk öğrenciler yurtdışında eğitimlerine ortalama her yıl 1,5 milyar dolar harcamaktadırlar (http://www.sozcu.com.tr/, 04.02.2018). Yapılan bir araştırmaya göre Türkiye'nin 20 OECD ülkesinde Türkiye'den giden insanların toplam değeri 230 milyar dolara geldiği ifade edilmektedir (http://www.tepav.org.tr/(04.05.2018);https://businessht.bloomberght.com/,(04.05.2018).

Aşağıdaki tabloda yıllara göre(1998-2011) Türkiye'den yurtdışına giden öğrenci sayıları verilmiştir.

Tablo 11:Türkiye'den Yıllara Göre Yurt Dışına Giden Öğrenci Sayıları (1998 – 2011)

Yıl	Giden Öğrenci S.	Yıl	Giden Öğrenci S.
1998	47.435	2005	52.274
1999	47.663	2006	34.831
2000	48.030	2007	37.132
2001	48.805	2008	41.786
2002	51.997	2009	47.510
2003	52.054	2010	42.557
2004	52.177	2011	49.116

Kaynak: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı,(2013) akt. Muhammed Kaya, 2014, s.24.

Tablo 11'de görüleceği üzere Türkiye'de yurtdışında yükseköğretime karşı her zaman bir talep olmuş, bu talep bazı dönemlerde azalma eğilimi göstermekle beraber genel olarak belirli bir seviyenin altına inmemiştir.

Dünyada en çok öğrenci gönderen ülkelerin oranlarına bakıldığında ise şu oran ortaya çıkmaktadır:

Tablo 12: En Çok Uluslararası Öğrenci Gönderen Ülkeler[15]

Ülkeler	**Öğrenci Sayısı**	**Yüzde(%)**
Çin	697.000	17
Hindistan	241.000	5,9
Güney Kore	151.000	3,7
Almanya	123.000	3
Türkiye	57.400	1,4

Kaynak: DEİK, 2013, s.18.

DEİK'in 2010 ve 2011 verilerinden derlediği rakamlara bakıldığında Türkiye'nin en çok uluslararası öğrenci gönderen ilk 5 ülkeden birisidir.

3.4.2.Uluslararası Öğrencilerden İstenen Ücretler

Uluslararası eğitimde dünyanın önde gelen ülkelerinin uluslararası öğrencilerden talep ettikleri yükseköğretim ücretleri incelendiğinde şu tablo ortaya çıkmaktadır:

[15] DEİK'in sayfa 18deki ülkelere bakıldığında ilk beş ülke Çin, Hindistan, Güney Kore, Almanya ve Türkiye olarak belirtilirken, Grafik 2'de ülkeler sıralandığında ilk beş ülke ise Çin, Hırvatistan, Güney Kore, Almanya ve Türkiye olarak gösterilmiştir. Bkz. DEİK, 2013, s.18, Grafik 2.

Tablo 13: Uluslararası Öğrenci Konusunda Bazı Ülkelerin Yükseköğrenim Ücretleri

Ülkeler	Ücretler
ABD	Ulusal bir politikası yoktur. Ücretler eyaletlere ve üniversitelere göre değişebilmektedir. 2013-2014 eğitim döneminde bazı üniversiteler 43,210 dolar belirlemişken (MIT) bazı üniversitelerde 6,240 dolar belirlemiştir.
Fransa	Devlet üniversiteleri için 175-550 euro arasında değişen eğitim harçları vardır. Özel üniversiteler ve *"Grands Ecoles"*ler için öğrenim ücreti 300 ile 15,000 euro arasında değişmektedir.
İngiltere	AB üyesi ülkeler ile üye olmayan ülkeler arasında fiyat farklılıkları vardır. Yıllık ücretler sosyal bilimlerde 9.000-10.800 pound, mühendislik ve doğa bilimlerinde 10.200-13.800 pound, klinik alanlar içinse 23.000-26.000 pound civarında eğitim ücretleri vardır.
Güney Kore	Ücretler özel ve devlet üniversiteleri arasında farklılık göstermektedir. Devlet üniversitelerinde dönemlik ücretler 2.000-5.100 dolar arasında iken, özel üniversitelerde 3.000-7.000 dolar arasında değişmektedir.
Japonya	Özel üniversitelerle devlet üniversiteleri arasında ücretlerde farklılık vardır. Lisans ücretleri devlet üniversitelerinde yıllık 10.000 dolar civarında iken özel üniversitelerde sağlık bölümlerinde bu miktar 50.000 doların üzerine çıkmaktadır. Yine sosyal bilimlerde de ücretler 12.000-13.000 dolar civarındadır. Lisansüstü eğitim ise devlet ve özel üniversitelerde 9.000-15.000 dolar arasında değişmektedir.

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2015, s.69.

OECD ve G-20 ülkelerinin uluslararası öğrencilerden talep ettikleri ücretlere bakıldığında ise şu tablo ortaya çıkmaktadır:

Tablo 14: OECD ve G-20 Ülkelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Ücret Politikaları

Uluslararası öğrencilerden yerli öğrencilere göre daha çok ücret alanlar	Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, İrlanda, Hollanda, Yeni Zelanda, Polonya, Rusya Federasyonu, İsveç, Türkiye, Birleşik Krallık, Amerika
Uluslararası öğrenci-yerli öğrenci ayrımı yapmayanlar	Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Kore, Meksika, İspanya, İsviçre
Ücret almayan ülkeler	Finlandiya, İzlanda, Norveç

Kaynak: OECD, Education of Glance 2014, s.348.

Türkiye'nin uluslararası öğrencilerden talep ettiği harç ücretlerine bakıldığında ise şu tablo ortaya çıkmaktadır;

Yıllara göre devlet üniversitelerindeki harç ücretlerine bakıldığında ücretlerin yükseldiği görülmektedir. Ücretlerdeki yükselme bazı bölümlerde yüksek düzeyde seyrederken bazı bölümlerde ise daha düşük bir seyir izlemiştir. 2010-2011 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenim ücretlerine alt sınır-üst sınır kısıtlaması getirilmiştir.

Tablo 15: Devlet Üniversitelerinde Lisans Programlarında Uluslararası Öğrenciler İçin Eğitim-Öğretim Yılı Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Öğrenim Ücretleri (TL) (2006-2015)

Bölümler	**2006-07**	**09-10**	**10-11**	**11-12**[16]	**12-13**	**13-14**	**14-15**
Tıp	1.449	1.773	591	591-15.544	591-15.544	591-15.544	591-77.720
Diş Hek.	1.209	1.482	493	494-5.607	494-5.607	494-5.607	493-28.035
Veter.	945	1.158	386	386-4.267	386-4.267	386-4.267	386-21.335
Müh./Mim	951	1.161	387	387-3.057	387-3.057	387-3.057	387-15.285
Denizc.	774	948	316	316-3.848	316-3.848	316-3.848	316-19.240
Güz. S.	774	948	316	316-3.848	316-3.848	316-3.848	316-19.240
Hukuk	768	939	316	313-2.310	313-2.310	313-2.310	313-11.550
İİBF	768	939	313	313-2.310	313-2.310	313-2.310	313-11.550
D. T.ve C.	696	852	313	284-2.053	284-2.053	284-2.053	284-10.265
İlahiyat	696	852	284	284-2.053	284-2.053	284-2.053	284-10.265
Turizm	696	852	284	284-2.053	284-2.053	284-2.053	284-10.265
Açık öğ.	174	213	284	71-198	71-198	71-198	71-990
Dev.Kn.	1.443	1.767	589	589-8.535	589-8.535	589-8.535	589-42.675
T-O/S. H.[17]	465	570	190	190-1.539	190-1.539	190-1.539	190-7.695

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2015, s.71.

3.5. Türkiye'nin Yumuşak Güç Kaynakları ve Yumuşak Güç Olarak Üniversiteleri

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye'nin yumuşak güç kaynaklarından kısaca bahsedilecek olup, devam eden bölümde de yumuşak güç olarak üniversiteler konusu üzerinde durulacaktır.

3.5.1. Türkiye'nin Yumuşak Güç Kaynakları

Türkiye'nin yumuşak güç potansiyeli oldukça fazladır. Bu potansiyel güç, Balkanlardan başlayıp Orta Doğu ve Kuzey Afrika'dan Orta Asya'ya kadar

[16]Alt sınır- üst sınır.2010-2011 eğitim öğretim döneminden sonra öğrenim ücretleri en düşük ve en yüksek miktarlar olarak hazırlanmıştır.
[17] Turizm Otelcilik/Sağlık Hizmetleri/Sivil Havacılık.

uzanmaktadır. Bu yumuşak gücün kaynağını da sert güç araçlarından ziyade tarihi ve kültürel benzerlikler, yani yumuşak güç araçları sağlamaktadır (Kalın, 2006). Türkiye'nin coğrafik olarak konumu göz önünde alındığında, özellikle son yıllarda komşu ülkeler ve yakın coğrafyadaki pek çok ülkede toplumsal, ekonomik ve siyasi kargaşalar yaşanmaya başlamakta, bunun bir sonucu olarak sosyal, ekonomik ve siyasal olarak belirsizlikler ortaya çıkmaktadır (https://www.dw.com/, 22.07.2018). Türkiye, çevresindeki bu gelişmelere rağmen sosyal, ekonomik ve toplumsal olarak istikrarlı bir duruş sergilemektedir. Bunun bir sonucu olarak da Türkiye'nin son yıllarda bir diplomasi, ticaret, üretim, lojistik, kültür üretim merkezi olma yolunda önemli faaliyetlerde bulunmuştur. Bunun bir sonucu olarak da eğitim-öğretim alanında da bölgesel bir çekim merkezi olma yolunda ilerlemektedir.

Türkiye'nin 2002 yılında toplam 163 temsilciliği varken bu sayı 2011 yılında 197'ye, 2015 yılında ise 228'e ulaşmıştır. Türkiye'de 2014 yılı itibarıyla yerleşik yabancı temsilcilik sayısı 259 olmuştur. İstanbul, bünyesindeki 70 konsoloslukla New York'tan sonra en çok başkonsolosluğa sahip olan şehir konumuna yükselmiştir. Kıtalara göre bakıldığında ise 27 büyükelçilik ve 2 başkonsolosluk olmak üzere 29 yeni temsilciliğin açıldığı Afrika kıtası ilk sırada yer almaktadır (https://kdk.gov.tr/, 12.03.2018). 2016 yılındaki temsilcilik verilerine bakıldığında ise, Türkiye en çok dış temsilciliği olan 5. ülke konumuna yükselmiştir (https://www.aa.com.tr/, 15.02.2018). Türkiye, Adalet ve Kalkınma Partisi iktidara geldikten sonra dış politikasını yenilemiş ve yumuşak güç kavramını da bu çerçevede kullanılmaktadır (Ersoy, 2016:186). Türk dış politikası, 2002 sonrasında daha çok insani ve işbirliği merkezli olmakla beraber daha az toprak ve güvenlik merkezli olmaya başlamıştır (Eken, 2016: 483).

Tablo 16: Yurtdışındaki Türk Temsilciliklerinin Bölgelere Göre Sayısal Dağılımı

Bölgeler	2002	2013
Afrika	12 Büyükelçi 2 Başkonsolosluk	35 Büyükelçilik 4 Başkonsolosluk
G. Amerika	4 Büyükelçilik	9 Büyükelçilik 1 Başkonsolosluk
K. Amerika	4 Büyükelçilik 4 Başkonsolosluk 2 Daimi Temsilcilik	4 Büyükelçilik 7 Başkonsolosluk 2 Daimi Temsilcilik
Asya	35 Büyükelçilik 14 Başkonsolosluk 1 Ticaret Ofisi	39 Büyükelçilik 24 Başkonsolosluk 1 Ticaret Ofisi
Avrupa	36 Büyükelçilik 36 Başkonsolosluk 9 Daimi Temsilcilik	40 Büyükelçilik 42 Başkonsolosluk 9 Daimi Temsilcilik
Okyanusya	2 Büyükelçilik 2 Başkonsolosluk	2 Büyükelçilik 2 Başkonsolosluk
TOPLAM	**163**	**221**

Kaynak: *"10 yılda 58 yeni temsilcilik: Türkiye'nin yurtdışındaki temsilcilik sayısı 221'e çıktı."* https://kdk.gov.tr, (12.02.2018)

Türkiye'nin yumuşak gücü 2000'li yıllardan sonra önemli oranda artmıştır. 2000 öncesinde Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi, toplumsal ve ekonomik sorunlar var olan yumuşak gücümüzün etkisini azaltmıştır.[18] Bir ülkenin yumuşak gücünden bahsedebilmek için, ülke içerisindeki sosyal, ekonomik ve siyasal düzenin diğer ülkelere örnek olması önemli bir kıstastır.

Türkiye'nin yeni dış politikasına bağlı olarak dünyanın pek çok farklı yerlerinde yaşanan toplumsal ve sosyal sorunlara karşı daha çok duyarlı olmaya başlamıştır ve buna bağlı olarak bölgesinde başta olmak üzere küresel alanda bir oyun kurucu olmayı hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşabilmek amacıyla da dış politikada yumuşak gücün etkin kullanımı Türkiye için daha da önemli hale gelmiştir

[18] Türkiye, 1990'lar boyunca siyasi olarak pek çok seçimler, krizler ve bölünmeler yaşamış, sosyal ve toplumsal olarak ciddi süreçlerden geçtiği dönemde sahip olduğu potansiyel yumuşak gücünü iç ve dış politikada kullanamamıştır. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Sina Akşin, *Kısa Türkiye Tarihi*, İş Bankası Kültür Yayınları, 2016.

(Oğuzlu, 2016:216). Türkiye'nin 2004 ile 2013 yılları arasında insanı yardımların miktarı toplamda 10,7 milyar dolara ulaşmıştır. Bu da Türkiye'yi 2013 yılında en çok uluslararası yardım yapan Amerika ve İngiltere'den sonra üçüncü ülke konumuna yükseltmiştir (https://kdk.gov.tr/, 11.02.2018).

Türkiye'nin bu diplomatik çabalarının sonucu olarak, dünyada daha çok ülke ile ekonomik, sosyal ve kültürel bağlar kurulmuş, yumuşak gücü de geçmişe oranla büyük miktarda artmış ve dünyada yumuşak güç listesi yapan pek çok uluslararası kurum, kuruluş ve dergi tarafından listelerde yer almıştır. Monocle Dergisi'nin 2012'de yayınladığı ülkelerin yumuşak güçlerini kullanma kapasiteleri irdeleyerek yayınladığı listeye göre Türkiye ilk defa 20. sırada yer almıştır (https://www.dunya.com/, 03.02.2018). Royal Instututo Elcano, 2015'te yayınladığı ülkelerin yumuşak güç listesinde Türkiye'yi 2014 yılında 14.sırada göstermiştir (http://www.realinstitutoelcano.org/, s.15, 02.03.2018). Başka bir uluslararası kurum olan Portland Communications Türkiye'yi 2015 yılında 30 ülkeden 28.sıradadır (https://softpower30.com/, 04.03.2018).

Türk Hava Yolları (THY) günümüzde dünyanın pek çok noktasına doğrudan ve aktarmalı uçuşlar düzenleyerek Türkiye'nin başlıca reklam yüzü markalarından birisi olma yolunda ilerlemektedir. Yine Türk dizilerinin Ortadoğu'dan Balkanlara, Latin Amerika'dan Uzakdoğu'ya kadar izlenmesi Türk kültürünün tanıtılması için çok önemlidir (https://www.dunya.com/, 03.02.2018). Türkiye'yi dünyada tanıtıcı bütün bu çalışmalar yumuşak gücümüzün eskisine göre daha etkin kullanıldığının göstergesidir.

Türkiye, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Yunus Emre Enstitüsü (YEE), Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) gibi kamu destekli kuruluşların Türkiye adına dünyanın farklı bölgelerindeki insani ve sosyal yardımları yapmaları aracılığıyla Türkiye'in yumuşak gücünde artış olmuştur (http://www.tika.gov.tr/, 04.05.2018; Yıldırım-Yıldırım, 2017; Karagül, 2013).

3.5.2. Yumuşak Güç Kaynağı Olarak Türkiye'deki Üniversiteler

Türkiye'nin üniversitelerin yumuşak güç kaynağı olarak ortaya çıkmasının iç ve dış nedenleri vardır. Dış nedenler olarak; dış politikada çeşitli yumuşak güç

listelerinde yer alması, pek çok coğrafyadan farklı ülkeler ile diplomatik, ekonomik ve sosyal ilişkilerini geliştirmesi, ortak kültür ve değerlerimizin komşu ve yakın coğrafyadaki insanlarca merak edilmesi gibi faktörler sıralanabilirken, iç faktörler olarak Türkiye'deki yükseköğretim kurumu sayısında, özellikle 2006'dan itabaren ciddi sayıda artış olmasına bağlı olarak komşu ve akraba topluluklar tarafından daha çok talep edilmesi, uluslararası kuruluşlarca yapılan dünyanın en iyi üniversiteleri sıralamalarında Türk üniversitelerinin yer alması gibi faktörler sıralanabilir.

Türkiye'nin yükseköğretimdeki uluslararasılaşma çalışmalarının temel kriterleri şunlardır (https://www.ytb.gov.tr/ , 13.05.2018; https://www.yenisafak.com/, (16.06.2018):

- Akademik gelişme ve etkileşim
- Ekonomik kalkınma ve dayanışma
- Sosyal ve kültürel etkileşim
- Siyasi ve diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi

Yükseköğretimdeki rekabetin giderek artmasıyla çeşitli kurumlar dünyadaki en iyi üniversiteler sıralamaları yapmışlardır. 2010-2011 yılında Türkiye'den Bilkent Üniversitesi 112. Orta Doğu Teknik Üniversitesi ise 183. sırada yer almıştır. İlk 10 üniversitelerden 8 tanesi Amerikan, 2 tanesi ise İngiliz üniversiteleridir (https://www.timeshighereducation.com/, 18.02.2018). Üniversitelerin bu şekilde sıralanmasında ise, eğitim, araştırma, atıf, endüstriyel bütçe, uluslararası görünüm gibi kıstaslar esas alınmıştır. 2013- 2014 döneminde ise Boğaziçi Üniversitesi 199. sırada, İTÜ ile ODTÜ, 201. ile 225. sırada yer almıştır (https://www.timeshighereducation.com/, 18.02.2018).

Üniversiteleri değerlendiren bir diğer kuruluş olan The Center for World University Rankings (CWUR) ise, 2012'de yayınladığı listede dünyadaki en iyi 100 üniversiteyi listelemiştir. Bu listede de Amerikan üniversiteleri başı çekmektedir. İlk 20 üniversitenin 15'i Amerikan, 2 tane Japonya'dan, diğerleri ise, İngiltere, İsviçre, İsrail'dendir (https://cwur.org/2012.php, 20.04.2018). Bu listenin hazırlanmasında ise eğitim-öğretim kalitesi, mezunların istihdam edilmesi, eğitim kadrosunun kalitesi, araştırma sayıları, araştırmaların kalitesi, araştırmaların etkisi, referans sayısı gibi

belirli kriterlere göre bir sıralama yapılmıştır. 2014 yılında ise, yayınladıkları liste 1000 üniversite olarak güncellenmiştir. Bu listenin zirvesinde de Amerikan üniversiteleri ağırlıktadır. İlk 20 üniversiteden 15'i Amerikan, 2'si İngiliz, 2'si Japon, 1'i İsviçre'deki üniversitelerdir. Türkiye'deki üniversitelerin durumuna bakıldığında ise, ODTÜ 396.sırada yer alırken, İstanbul Üniversitesi 602. sırada yer almakta, Hacettepe 655, İTÜ 773. sırada yer almaktadır (https://cwur.org/2014.php ,23.03.2018). Üniversitelerimizin dünyanın en iyi üniversiteler sıralamalarında gösterilmesi kuşkusuz yükseköğretim kurumlarımızın uluslararası öğrencilerin daha fazla tercih edilmesine katkısı olacaktır.

3.6. Erdoğan Hükümetleri Öncesinde (1995-2003) Uluslararası Öğrencilerin Durumu

Çalışmanın bu bölümünde Erdoğan Hükümetleri öncesindeki dönemde(1995-2003) Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayıları çeşitli bölgelere göre sınıflandırılacak olup bu bağlamda çeşitli sonuçlara ulaşılmaya çalışılacaktır.

Türkiye'de uluslararası öğrencilerin geçmişine bakıldığında 1983'e kadar uzandığı görülmektedir. 1983'te 5,378 olan uluslararası öğrenci sayısı, 1990'da 7,661'e, 2000'de ise 16,656'ya ulaşmıştır (Çetinsaya, 2014:151).

Türkiye'deki 1983 yılından itibaren uluslararası öğrencilerin sayılarına bakıldığında 1983 ile 1993 yılları arasında sınırlı bir artış olduğu, 1993 yılından itibaren belirgin bir artış gözlendiği 1996 yılından 2003 yılına kadar da azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu iniş çıkışlı durum Türkiye'nin uluslararası öğrenciler politikasında istikrarlı bir politika izlemediğini de göstermektedir [19] (SETA, 2012: 51-52).

[19] Çalışmanın kalan bölümünde "*Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri Öncesi Dönem"* yerine *"Erdoğan hükümetleri öncesi"* olarak, *"Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri Dönemi"* ise *"Erdoğan Hükümetleri dönemi"* olarak ifade edilecektir.

3.6.1.Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Sahra Altı Afrika'dan Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler

Tablo 17'deki Ortadoğu ülkelerinden gelen uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında 1995-1996 eğitim-öğretim yılında toplamda 2076 öğrencinin geldiği görülmektedir. Bu tarihte en çok öğrencinin geldiği ülkeler İran(565), Ürdün(338) ve Filistin(236) olmuştur. 2002-2003 eğitim-öğretim yılında ise bu sayı 1540'a inmiştir. Bu tarihte uluslararası öğrencilerin en çok geldikleri ülkeler ise İran (554), Suriye (251) ve Filistin (234) olmuştur.

Tablo 17'deki ülkelere bakıldığında 1995'ten 2003'e gelindiğinde bazı ülkelerden gelen uluslararası öğrenci sayısında oransal olarak ciddi azalışlar görülmektedir. Bu ülkeler Fas (92'den 7'ye), Tunus (58'den 7'ye), İsrail (134'tem 25'e), Ürdün (338'den 150'ye), Lübnan (134'ten 54'e),Mısır (118'den 33'e) , Yemen (25'ten 5'e), Cezayir (8'den 4'e), Libya (9'dan 3'e), Kuveyt (13'ten 7'e) olarak sıralanmaktadır. Katar'dan ise Türkiye'ye uluslararası öğrenci gelmemiştir.

Uluslararası öğrenci sayısının arttığı ülkeler ise Umman (0'dan 6'ya), Irak (120'den 182'ye), Suriye (204'ten 251'e) olarak sıralanmaktadır. Suudi Arabistan'dan 1995-1996 yılında 15 uluslararası öğrenci gelmişken ilerleyen yılda bu sayı 25 olmuş, ancak 2002-2003 yılında bu sayı tekrar 15'e inmiştir.

Tablo 17: Ortadoğu ve Kuzey Afrika (http://www.mfa.gov.tr/, 14.05.2018) Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler(1995-03)

Ülkeler	1995 -96	96 -97	97- 98	98-99	99-00	00-01	01-02	02-03
Birleşik Arap Emirliği	4	1	1	1	1	1	1	1
Bahreyn	3	4	2	3	4	3	3	2
Filistin	236	328	346	326	318	296	268	234
Irak	120	123	163	162	171	181	190	182
İran	565	580	530	522	499	502	529	554
İsrail	134	142	118	102	85	65	44	25
Katar	-	-	-	2	-	-	-	-
Kuveyt	13	11	9	7	4	5	4	7
Lübnan	134	152	138	125	104	90	73	54
Mısır	118	109	94	81	61	53	41	33
Umman	-	-	-	-	1	3	5	6
Suriye	204	205	203	205	228	231	239	251
Suudi Arabistan	15	25	24	22	24	23	20	15
Ürdün	338	356	328	286	260	213	180	150
Yemen	25	25	22	21	14	10	7	5
Cezayir	8	5	2	1	2	3	2	4
Fas	92	3	3	5	6	4	5	7
Libya	9	9	6	7	7	2	3	3
Tunus	58	48	30	19	14	7	9	7
Toplam	**2076**	**2126**	**2019**	**1897**	**1803**	**1692**	**1623**	**1540**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Umman'dan 98-99 eğitim-öğretim yılına kadar uluslararası öğrenci gelmemişken, 98-99 yılında 1 öğrenci gelmiş, 2002-2003 eğitim-öğretim yılında bu sayı 6'ya yükselmiştir. 1995-2003 yılları arasında Ortadoğu ülkelerinden gelen uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında uluslararası öğrenci sayısında yaklaşık olarak 1/3'lük bir azalış olduğu gözlenmektedir.

Tablo 18'deki Sahra Altı Afrika bölgesinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır;

Tablo 18'deki Sahra Altı ülkelerden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı 1995-1996 eğitim-öğretim yılında toplamda 146 olan uluslararası öğrenci sayısı 2002-2003 eğitim-öğretim yılında 130'a inmiştir.1995-1996 eğitim-öğretim

yılında en çok öğrencinin geldiği ülkeler ise Gana(61), Kenya(56), Etiyopya(11)'dir. 2002-2003 eğitim-öğretim yılında ise uluslararası öğrencilerin en çok geldiği ülkeler Kenya(59), Etiyopya(18) ve Gana (28) olmuştur. 10 Sahra Altı Afrika ülkesinden (Angola, Bostvana, Burkino Faso, Cibuti, Ekvador Ginesi, Eritre, Gabon, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Lesotho) Türkiye'ye 1995-2003 döneminde hiç uluslararası öğrenci gelmemiştir.

Tablo 18: Sahra Altı Afrika'dan (http://www.mfa.gov.tr/, 15.05.2018) Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-03)

Ülkeler	1995 -96	96 - 97	97- 98	98-99	99-00	00-01	01-02	2002-03
Angola	-	-	-	-	-	-	-	-
Güney Afrika	-	-	-	-	-	-	2	5
Benin	-	-	-	-	1	2	2	2
Botsvana	-	-	-	-	-	-	-	-
Burkino Faso	-	-	-	-	-	-	-	-
Burundi	-	-	-	-	-	-	-	2
Cibuti	-	-	-	-	-	-	-	-
Çad C.	8	5	2	4	4	3	3	2
Ekvador Ginesi	-	-	-	-	-	-	-	-
Eritre	-	-	-	-	-	-	-	-
Etiyopya	11	11	8	8	9	15	15	18
Fildişi Sahili	1	1	1	1	1	1	1	-
Gabon	-	-	-	-	-	-	-	-
Gambiya	3	2	4	5	4	2	2	2
Gana	61	52	58	55	52	42	35	28
Gine	1	-	-	-	1	1	2	1
Gine Bissau	1	-	-	1	-	1	-	1
Güney Sudan	-	-	-	-	-	-	-	-
Kamerun	3	2	1	2	2	5	5	4
Kenya	56	66	62	55	67	70	61	59
Komorlar C.	1	1	2	7	2	2	1	4
Kongo C.	-	-	-	-	-	-	-	2
Kongo Demokratik C.	-	-	-	-	-	-	-	-
Lesotho	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	**146**	**140**	**138**	**138**	**143**	**144**	**129**	**130**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 18.a'ya bakıldığında Namibya, Orta Afrika Cumhuriyeti, Seyşeller, Svaziland ve Capo Verde'den Türkiye'ye hiç uluslararası öğrenci gelmediği, Togo,

Ruanda ve Madagaskar'dan tablodaki son yılda uluslararası öğrencilerin gelmediği görülmektedir.

Tablo 18.a: Sahra Altı Afrika'dan (http://www.mfa.gov.tr/ ,15.05.2019) Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)

Ülkeler	1995 - 96	96 -97	97- 98	98-99	99-00	00-01	01-02	2002-03
Liberya	-	-	-	-	-	-	1	1
Madagasgar	2	1	1	1	1	1	1	-
Malavi	12	7	6	4	6	7	6	5
Mali	1	1	-	-	-	-	-	-
Moritius	-	1	-	-	-	-	-	-
Moritanya	4	4	4	4	6	3	3	4
Mozambik	-	1	-	-	-	-	-	-
Namibya	-	-	-	-	-	-	-	-
Nijer	1	2	1	1	-	1	-	3
Nijerya Fed.	5	5	7	7	11	13	15	15
Orta Afrika C.	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruanda	2	2	1	2	-	-	-	-
Sao Tome	-	-	-	-	-	-	-	-
Senegal	4	4	4	5	6	7	6	5
Seyşeller	-	-	-	-		-	-	-
Sierra Leone	4	3	2	3	2	5	5	4
Somali	25	22	20	16	12	6	3	1
Sudan	137	121	93	82	69	54	43	39
Svaziland	-	-	-	-		-	-	-
Tanzanya	85	92	86	84	88	87	85	97
Togo	2	1	-	-	-	-	-	-
Uganda	4	4	2	2	3	2	6	8
Cabo Verde	-	-	-	-		-	-	-
Zambiya	2	4	3	2	2	2	4	4
Zimbabve	3	3	3	3	2	2	4	4
Toplam	**293**	**278**	**232**	**216**	**208**	**190**	**185**	**190**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 18.a'daki ülkelerden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısının en çok azaldığı ülkeler Sudan (137'den 39'a), Somali (25'ten 1'e) ve Malavi (12'den 5'e) olmuştur. Tablo 18.a'ya genel olarak bakıldığında Sahra Altı Afrika'dan Türkiye'ye gelen sınırlı sayıda öğrenci olduğu, 1995'ten 2003'e kadar geçen sürede ise Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısında azalış olduğu görülmektedir.

3.6.2. Güney Kafkasya, Orta Asya, Güney Asya ve Asya-Pasifik Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler

Tablo 19'deki Orta Asya ülkelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilere bakıldığında en çok gelen öğrencilerin soydaş ülkelerden geldikleri görülmektedir. Bu ülkeler Türkmenistan, Kazakistan ve Özbekistan'dır. 1995-1996' eğitim-öğretim yılında Türkiye'ye en çok uluslararası öğrenci gelen ülkeler de yine Türkmenistan (1529), Kazakistan (1033), ve Kırgızistan (610)'dur. 2002-2003 eğitim-öğretim öğretim yılına gelindiğinde ise en çok uluslararası öğrenci gönderen ülkeler Türkmenistan (1214), Kazakistan (748), ve Kırgızistan (736) olmuşlardır.

Tablo 19: Orta Asya Ülkelerinden (http://www.mfa.gov.tr/, 16.05.2019) Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)

Ülkeler	**1995-96**	**96 -97**	**97- 98**	**98-99**	**99-00**	**00-01**	**01-02**	**02-03**
Kazakistan	1033	1166	1199	1208	1101	988	858	748
Kırgızistan	610	768	771	890	840	815	821	736
Moğolistan	81	95	152	202	243	248	247	288
Özbekistan	363	503	442	407	205	177	159	120
Tacikistan	39	89	211	270	321	310	290	265
Türkmenistan	1529	1764	1769	1635	1525	1428	1280	1214
Toplam	**3655**	**4385**	**4544**	**4612**	**4235**	**3966**	**3655**	**3371**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Güney Kafkasya'daki ülkelerden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin durumuna bakıldığında ise şu tablo ortaya çıkmaktadır:

Tablo 20: Güney Kafkasya'daki Ülkelerden (http://www.mfa.gov.tr/ ,16.05.2018) Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)

Ülkeler	**1995 - 96**	**96 -97**	**97- 98**	**98-99**	**99-00**	**00-01**	**01-02**	**02-03**
Azerbaycan	1760	1987	1865	1754	1640	1487	1389	1245
Ermenistan	1	1	1	1	2	-	-	-
Gürcistan	29	36	44	43	54	47	53	74
Toplam	**1790**	**2024**	**1910**	**1798**	**1696**	**1534**	**1442**	**1319**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 20'de görüleceği üzere Güney Kafkasya bölgesinden gelen öğrencilerin büyük bir çoğunluğu Azerbaycan'dan Türkiye'ye gelmektedir. 1995-2003 arasında Azerbaycan'dan gelen öğrenci sayısı 1760'tan 1245'e düşmüş, Gürcistan'dan gelen uluslararası öğrenci sayısı ise 29'dan 74'e yükselmiştir. Ermenistan'dan gelen uluslararası öğrenci sayısı ise siyasi ve toplumsal ilişkilerimizin bir yansıması olarak yok denecek kadar azdır.

Tablo 21'deki Güney Asya ülkelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında şu tablo ortaya çıkmaktadır:

Tablo 21: Güney Asya Ülkelerinden (http://www.mfa.gov.tr/, 16.05.2018) Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)

Ülkeler	**1995-96**	**96-97**	**97- 98**	**98-99**	**99-00**	**00-01**	**01-02**	**2002-03**
Afganistan	457	478	473	434	378	334	278	210
Bangladeş	48	54	44	37	31	20	17	13
Butan	-	-	-	-		-	-	
Hindistan	16	19	15	12	11	10	6	3
Maldivler	-	-	-	-		-	2	2
Nepal	1	2	2	3	2	3	5	5
Pakistan	106	108	76	61	76	54	43	35
Sri Lanka	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	**628**	**661**	**610**	**547**	**498**	**421**	**351**	**268**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 21'deki Güney Asya ülkelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin çoğunluğunun Müslüman ülkelerden geldikleri görülmektedir. Güney Asya ülkelerinden gelen uluslararası öğrenci sayısı da yıllara göre azalmıştır. Butan ve Sri Lanka'dan Türkiye'ye hiç uluslararası öğrenci gelmezken, Maldivler ve Nepal'den az sayıda öğrenci Türkiye'de eğitim almayı tercih etmişlerdir.

Tablo 21'deki Güney Asya ülkelerinden 1995-1996 döneminde toplam uluslararası öğrenci sayısı 628 iken 2002-2003 döneminde bu sayı 268'e inmiştir. 1995-1996 döneminde en çok öğrencinin geldiği ülkeler Afganistan (457), Pakistan (106) ve Bangladeş (48) iken 2002-2003 döneminde de en çok bu ülkelerden

uluslararası öğrenciler gelmiş olup gelen öğrenci sayıları da sırasıyla 210, 13, 35'e düşmüştür.

Asya-Pasifik ülkelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin durumuna bakıldığında şu tablo ortaya çıkmaktadır:

Tablo 22: Asya-Pasifik Ülkelerden (http://www.mfa.gov.tr/ ,16.05.2018) Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)

Ülkeler	1995 - 96	96 -97	97- 98	98-99	99-00	00-01	01-02	02-03
Avustralya	18	25	21	27	28	28	24	26
Bağımsız Samoa	-	-	-	-	-	-	-	-
Brunei	-	-	-	-	-	-	-	-
Cook Adaları	-	-	-	-	-	-	-	-
Çin	30	39	52	67	70	84	83	103
Doğu Timor	-	-	-	-	-	-	-	-
Endonezya	2	-	5	5	6	-	7	5
Fiji	-	-	-	-	-	-	-	-
Filipinler	1	-	1	1	1	1	1	1
Güney Kore	16	18	19	21	21	20	17	29
Japonya	8	11	10	14	19	14	18	15
Kamboçya	-	-	-	-	-	-	-	1
Kiribati	-	-	-	-	-	-	-	-
Kuzey Kore	10	4	1	5	4	7	8	-
Laos	2	2	2	2	2	2	2	-
Malezya	6	6	3	5	5	2	2	3
Marshall Adaları	-	-	-	-		-	-	-
Myanmar	-	-	-	-		-	29	27
Nauru	-	-	-	-		-	-	-
Singapur	3	-	-	-		-	-	-
Toplam	**96**	**105**	**114**	**147**	**156**	**158**	**191**	**210**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 22'deki ülkelerden gelen uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında toplam öğrenci sayısının 1995-1996 yılında 96 iken, 2002-2003 döneminde 210'ya yükseldiği görülmektedir. Tablo 22.1'deki Asya Pasifik ülkelerinden gelen uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında ise 1995-1996 yılında 12 öğrenci gelmişken 2002-2003 eğitim-öğretim yılında bu sayı 16 olmuştur.

Tablo 22'teki Asya Pasifik ülkelerinden Bağımsız Samoa, Brunei, Cook Adaları, Doğu Timor, Fiji, Kiribati, Marshall Adaları, Nauru, Singapur'dan Türkiye'ye hiç uluslararası öğrenci gelmezken, Çin'den gelen öğrenci sayısında (30'dan 103'e) oransal olarak üç kattan fazla bir artış yaşanmıştır. Güney Kore'den de Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı (16'dan 29'a) az miktarda olsa da artma eğilimi göstermiştir.

Tablo 22.a: Asya-Pasifik Ülkelerinden (http://www.mfa.gov.tr/ ,16.05.2018) Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)

Ülkeler	**1995-96**	**96 -97**	**97- 98**	**98-99**	**99-00**	**00-01**	**01-02**	**02-03**
Solomon Adaları	-	-	-	-	-	-	-	-
Palau	-	-	-	-	-	-	-	-
Papua	-	-	-	-	-	1	1	1
Tayland	4	10	13	13	10	7	6	7
Tonga Krallığı	-	-	-	-	1	1	1	1
Tuvalu	7	4	1	1	-	-	-	-
Vanuatu	-	-	-	-	-	-	-	-
Vietnam	-	-	1	-	2	2	3	6
Yeni Zelanda	1	1	1	1	1	1	1	1
Toplam	**12**	**14**	**16**	**15**	**14**	**12**	**12**	**16**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 22.a'daki Asya Pasifik ülkelerine bakıldığında ise o bölgeden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısının daha da kısıtlı olduğu görülmektedir. Tablodaki ülkelerden Türkiye'e gelen uluslararası öğrenci sayısı 1995-1996 eğitim-öğretim yılında 12 iken 2002-2003 yılında bu sayı 16 olmuştur. Yine tablodaki ülkelerden Solomon Adaları, Palau, Papua, Vanuatu'dan Türkiye'ye hiç uluslararası öğrenci belirtilen tarih aralıklarında Türkiye'de eğitim almamıştır.

3.6.3.Kuzey Amerika, Latin Amerika ve Karayiplerden Türkiye'de Gelen Uluslararası Öğrenciler

Tablo 23'e bakıldığında, Kuzey Amerika ülkelerinden gelen uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında 1995-1996 eğitim-öğretim yılında 30 öğrenci var iken, 2002-2003 eğitim-öğretim yılında bu sayı 21'e inmiştir.

Tablo 23: Kuzey Amerika Ülkelerinden (http://www.mfa.gov.tr/ ,16.05.2018) Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)

Yıllar / Ülkeler	Amerika	Kanada	Toplam
1995-1996	19	11	**30**
1996-1997	29	17	**46**
1998-1999	31	18	**49**
1999-2000	28	13	**41**
2000-2001	20	9	**29**
2001-2002	29	11	**40**
2002-2003	16	5	**21**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 24'teki Latin Amerika ülkelerinden 1995-1996 eğitim-öğretim yılında tablodaki 24 ülkeden toplam 5 öğrenci gelmişken, 2002-2003 eğitim-öğretim yılında bu sayı 6 olmuştur. Tablo 25'teki 24 ülkeden 14'ünden hiçbir öğrenci Türkiye'ye eğitim almak amacıyla tercih etmemiştir. Diğer ülkelerden ise farklı yıllarda az sayıda öğrenci eğitim almak amacıyla Türkiye'ye gelmişlerdir.

Tablo 24: Latin Amerika ve Karayiplerden (http://www.mfa.gov.tr/, 18.05.2018) Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)

Ülkeler	1995 - 96	96 -97	97- 98	98-99	99-00	00-01	01-02	2002-03
Antigua Barbuda	-	-	-	-	-	-	-	-
Arjantin	3	2	1	2	1	1	1	1
Bahamalar	-	-	-	-	-	-	-	-
Barbados	-	-	-	-	-	-	-	-
Belize	-	-	-	-	-	-	-	-
Bolivya	-	-	-	-	-	-	-	-
Brezilya	-	-	1	2	-	-	-	-
Dominik C.	-	-	-	1	-	1	-	-
Dominika	-	-	-	-	1	-	-	3
Ekvator C.	-	-	-	-	-	-	-	-
El Salvador	-	-	-	1	1	-	-	-
Grenada	-	-	-	-	-	-	-	-
Guetemala	-	-	-	-	-	-	-	-
Guyana	-	1	-	-	-	-	-	-
Haiti	-	-	-	-	-	-	-	-
Honduras	1	-	-	-	-	-	-	-
Jamaika	-	-	-	-	-	-	-	-
Kolombiya	-	-	-	-	2	-	-	-
Kosta Rika	-	-	-	-	-	-	-	-
Küba	-	-	-	-	-	-	-	-
Meksika	-	-	2	-	-	-	-	1
Nikaragua	-	-	-	-	-	-	-	-
Panama	-	-	-	-	-	-	-	-
Paraguay	1	-	1	-	-	-	1	1
Toplam	**5**	**3**	**5**	**6**	**5**	**2**	**1**	**6**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 24.a'daki Latin Amerika ve Karayip ülkelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında da bir önceki tablodaki sonuca benzer durumlar görülmektedir. Tablo 24.a'daki 8 ülkeden 1998-1999'dan itibaren sadece Venezuela'dan bir öğrenci gelmiştir.

Tablo 24.a: Latin Amerika ve Karayiplerden (http://www.mfa.gov.tr/ ,18.05.2018) Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)

Ülkeler	1995 - 96	96 -97	97- 98	98-99	99-00	00-01	01-02	02-03
Peru	-	-	-	-	-	-	-	-
San Kitts ve Nevis	-	-	-	-	-	-	-	-
San Lucia	-	-	-	-	-	-	-	-
San Vincent ve Grenadinler	-	-	-	-	-	-	-	-
Şili	1	1	1	-	-	-	-	-
Surinam	-	-	4	-	-	-	-	-
Trinidad ve Tobago	-	-	-	-	-	-	-	-
Uruguay	-	-	-	-	-	-	-	-
Venezuela	-	-	2	1	-	-	1	1
Toplam	**1**	**1**	**7**	**1**	**-**	**-**	**1**	**1**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

3.6.4.Avrupa ve Balkanlardan Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler

Tablo 25 ve 25.a'daki Avrupa ülkelerinden gelen uluslararası öğrenci sayısı 1995-1996 yılında 7051 iken 2002-2003 yılında bu sayı 7741 olmuştur. 1995-1996 eğitim-öğretim yılında en çok uluslararası öğrencinin geldiği ülkeler KKTC (3747), Yunanistan (1158), Rusya Fed. (525), Bosna Hersek (510) ve Bulgaristan (414) olmuştur. 2002-2003 eğitim-öğretim yılında ise en çok uluslararası öğrencinin geldiği ülkeler ise KKTC (2894), Yunanistan (1212), Bulgaristan (948), Rusya Fed. (720), ve Arnavutluk (520) olmuştur.

Gerek Avrupa, gerekse Balkanlardaki kültürel, ekonomik ve sosyal bağlarımızın bir sonucu olarak 1995-2003 eğitim dönemi arasında Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin üçte biri Avrupa ve Balkanlardan gelmiştir. 1995-2003 döneminde Avrupa'dan Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısında %10'a yakın bir artıştan bahsedilebilir.

Tablo 25: Avrupa Ülkelerinden (http://www.mfa.gov.tr/ ,25.05.2018) Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)

Ülkeler	1995 - 96	96 -97	97- 98	98-99	99-00	00-01	01-02	2002-03
Almanya	49	72	59	62	86	96	103	115
Arnavutluk	77	194	245	336	429	478	511	520
Avusturya	11	9	12	9	14	12	10	12
Belarus	1	1	1	1	5	2	1	3
Belçika	-	-	1	1	2	1	-	-
Bosna Hersek	510	579	484	468	478	366	372	352
Bulgaristan	414	478	528	575	615	701	857	948
Çekoslovakya	1	1	1	-	-	-	-	-
Danimarka	1	-	-	-	-	1	3	3
Estonya	-	-	-	-	-	-	-	-
Finlandiya	5	5	3	3	4	3	4	1
Fransa	11	15	11	13	14	11	12	10
Hırvatistan	-	1	1	1	4	6	8	12
Hollanda	2	-	2	2	4	4	6	1
Britanya[20]	152	169	151	154	149	128	117	114
İrlanda	-	-	2	2	2	1	1	1
İspanya	1	2	2	2	1	-	-	2
İsveç	11	9	11	7	6	4	4	2
İsviçre	1	1	2	2	2	3	4	5
İtalya	20	10	11	12	12	9	9	11
İzlanda	3	-	-	-	-	-	-	-
KKTC[21]	3747	3848	4128	3366	2995	2589	2697	2894
Kosova	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	**4917**	**5394**	**5642**	**5016**	**4822**	**4415**	**4719**	**5006**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Avrupa'dan Türkiye'ye en çok uluslararası öğrenci gönderen ülkeler 1995-1996 eğitim-öğretim döneminde KKTC (3747), Yunanistan (1158), Bosna Hersek (510), Rusya Fed. (525) olmuştur.

[20]Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda.

[21] Tablodaki bölgeler ve ülke listesi T.C. Dışişleri Bakanlığı'ndan alınmıştır. KKTC, Dışişleri Bakanlığı'nca Avrupa Bölgesi'nde yer aldığı için tabloda Avrupa bölgesine dâhil edilmiştir. Bkz, http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?199113bb-f534-408f-a373-64fe1946f1b7 (15.02.2018)

Tablo 25.a: Avrupa Ülkelerinden (http://www.mfa.gov.tr/ ,25.05.2018) Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003

Ülkeler	1995 - 96	96 -97	97- 98	98-99	99-00	00-01	01-02	02-03
Letonya	-	-	-	-	-	-	-	-
Liechtenstein	-	-	-	-	-	-	-	-
Litvanya	-	-	-	-	-	-	-	12
Lüksemburg	-	-	-	-	-	-	-	-
Macaristan	4	4	4	3	3	3	2	4
Makedonya	157	220	254	259	283	275	277	275
Malta	-	-	-	-	-	-	-	1
Moldova	139	146	140	144	130	146	151	132
Monaco	-	-	-	-	-	-	-	-
Norveç	1	-	1	1	-	-	-	-
Polonya	3	-	3	3	3	4	5	4
Portekiz	-	-	-	-	3	-	-	-
Romanya	50	64	61	63	64	52	44	38
Rusya	525	845	902	961	1004	924	846	720
Slovakya	-	-	-	-	-	-	2	1
Slovenya	11	-	-	-	2	1	2	2
Sırbistan	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukrayna	86	176	213	278	307	364	351	334
Vatikan	-	-	-	-	-	-	-	-
Yunanistan	1158	1330	1286	1319	1319	1304	1313	1212
Toplam	**2134**	**2785**	**2864**	**3031**	**3118**	**3073**	**2993**	**2735**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Batıdaki komşularımız olan Yunanistan ve Bulgaristan'dan 1995-1996 eğitim-öğretim yılında 1158 ve 414 uluslararası öğrenci Türkiye'ye eğitim-öğretim görmeye gelmişken, 2002-2003 eğitim-öğretim döneminde Yunanistan ve Bulgaristan'dan gelen uluslararası öğrenci sayısı ise 1212 ve 948 olmuştur. Yunanistan'dan gelen uluslararası öğrenci sayısında önemli miktarda bir değişiklik olmamışken Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısında yaklaşık olarak iki kattan fazla bir artış gerçekleşmiştir.

Tablo 26'deki Balkan ülkelerinden gelen uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında ise 1995-1996 eğitim-öğretim yılında ülkeye gelen uluslararası öğrenci sayısı 2377 iken 2002-2003 eğitim-öğretim yılında bu sayı 3359 olmuştur. 1995-

1996 eğitim-öğretim yılında en çok uluslararası öğrenci gönderen ülkeler Yunanistan (1158), Bosna-Hersek (510) ve Bulgaristan (414) olmuştur. 2002-2003 eğitim-öğretim yılında ise Balkanlardan en çok uluslararası öğrenci gönderen ülkeler Yunanistan (1212), Bulgaristan (948) ve Arnavutluk (520) olmuştur.

Tablo 26: Balkan Ülkelerinden (http://www.mfa.gov.tr/ ,25.05.2018) Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (1995-2003)

Ülkeler	1995-96	96-97	97-98	98-99	99-00	00-01	01-02	2002-03
Arnavutluk	77	194	245	336	429	478	511	520
Bosna Hersek	510	579	484	468	478	366	372	352
Bulgaristan	414	478	528	575	615	701	857	948
Hırvatistan	-	1	1	1	4	6	8	12
Makedonya	157	220	254	259	283	275	277	275
Romanya	50	64	61	63	64	52	44	38
Slovenya	11	-	-	-	2	1	2	2
Sırbistan	-	-	-	-	-	-	-	-
Yunanistan	1158	1330	1286	1319	1319	1304	1313	1212
TOPLAM	**2377**	**2866**	**2859**	**3021**	**3167**	**3183**	**3384**	**3359**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Sırbistan'dan 1995-2003 dönemi arasında hiç uluslararası öğrenci gelmemiş olması dikkat çekicidir. Bir diğer dikkat çekici durum da balkanlardaki iki sınır komşumuzdan olan Bulgaristan'dan gelen öğrenci sayısı 1995-1996 eğitim-öğretim yılında 414 iken 2002-2003 eğitim yılında 948 olmuşken, Yunanistan'dan 1995-1996 eğitim-öğretim yılında 1158 olan uluslararası öğrenci sayısının 2002-2003 eğitim-öğretim yılında 1212 olmuştur.

Genel olarak Erdoğan hükümetleri dönemleri öncesine bakıldığında, Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin sayısında dünyada bir artış yaşanmakta iken 1995-2003 dönemi aralığında Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısında bir süre kısıtlı artış yaşanmış, devam eden süreçte ise azalma meydana geldiği görülmektedir.

Tablo 27. Erdoğan Hükümetleri Öncesinde Uluslararası Öğrencilerin Durumu

Eğitim Öğretim Yılı	Uluslararası Öğrenci Sayısı[22]
1995-1996	16324
1996-1997	18420
1997-1998	18662
1998-1999	18350
1999-2000	17654
2000-2001	16656
2001-2002	16328
2002-2003	15719

Kaynak: Rakamlar, ÖSYM'nin yıllık yayımlanan " Yıllık Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları"ndan alınmıştır.

[22] Üniversiteler ve Diğer Eğitim Kurumlarındaki uluslararası öğrenci sayısı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

4.RECEP TAYYİP ERDOĞAN HÜKÜMETLERİ DÖNEMLERİNDE (2003-2014) YUMUŞAK GÜÇ ARACI OLARAK ÜNİVERSİTELER VE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN DURUMU

Çalışmanın bu bölümünde uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme nedenleri, uluslararası öğrenciler için kurulan belli başlı yardım kuruluşları Erdoğan Hükümetleri dönemlerinde Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayıları irdelenecektir.

4.1. Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'de Yükseköğretimi Tercih Etmelerinin Başlıca Nedenleri

Çalışmanın bu bölümünde Erdoğan Hükümetleri dönemlerinde uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmelerinin başlıca nedenleri irdelenecektir.

4.1.1. Kültürel ve Sosyal Nedenler

Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu öğrencilerin istatistiklerine bakıldığında gelen öğrencilerin çoğunlukla şu üç etkenden birisine bağlı olarak Türkiye'yi tercih ettiği görülebilir. Bunlar;

- Türkî Cumhuriyetler,
- Akraba topluluklar,
- Komşu ülkelerdir.

Bu ülkelerden gelen öğrencilerle yapılan çeşitli çalışmalarda ise kültürel yakınlık, eğitimdeki kalite ve yaşamaya değer bir ülke gibi nedenler sıralanmıştır (Kıroğlu-Kesten-Elma, 2010: 29). Uluslararası öğrencilerin Türkiye'de aldıkları

yükseköğretim aracılığıyla edindikleri olumlu izlenimler şunlardır: Türkiye'de mesleki gelişimin tatmin edici olması, eğitim ortamı, fiziki araçlar ve internet ortamının ulaşılabilir olması, Türkiye'de eğitim görmenin kendilerine kültürel katkılarının olması, yükseköğretimin özgüvenlerini artırması, Türkiye'nin elinde olduğu kaynaklar sayesinde farklı kültürlere açık olmak ve bu kültürdeki insanlarla iletişim kurma açısından fırsata sahip olmaları şeklindedir Uluslararası öğrencilerin okumak istedikleri üniversite hakkında bilgi almak için tercih ettikleri en önemli üç bilgi kaynağı akademisyen tavsiyesi, aile tavsiyesi ve internet kaynaklarıdır (https://www.aydin.edu.tr/, s.21-23, 04.03.2018).

4.1.2.Ekonomik Nedenler

Uluslararası eğitim-öğretim sektörünün dünyadaki yıllık değeri 100 milyar dolara yaklaşmaktadır. Türkiye coğrafi olarak komşu olduğu bölgelerle sosyal ve kültürel yakınlıklarının olması üniversitelerimiz için avantajlı bir durumdur. Diğer taraftan Türkiye'deki yükseköğretim için ortalama harcama miktarı Avrupa ve diğer ülkelere göre daha ucuz olması da bir cazibe unsurudur. Türkiye'de eğitime gelecek uluslararası öğrenciler diğer ülkelerle kalıcı ilişkilerin oluşmasında; ülkeler arasında ekonomik ilişkiler başta olmak üzere pek çok ikili anlaşmaların daha da ileri seviyelere çıkarılmasında anahtar rolü üstleneceklerdir (DİEK, 2013:2). YÖK'ün 2010 yılından itibaren uluslararası öğrencilere yardımcı olmak amacıyla üniversitelerde Yabancı Uyruklu Öğrenci Ofislerinin kurulmaya başlanması uluslararası öğrenciler için olumlu bir gelişmedir (YÖK, 2012:c4,).

İstanbul Aydın Üniversitesi'nin 36 üniversiteden toplam 837 uluslararası öğrenci ile yaptığı bir anket çalışmasında uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi seçme tercihleri olarak şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

Tablo 28: Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'de Yükseköğrenim Görme Nedenleri

Nedenler	Yüzde (%)
Ekonomik açıdan gelişmişlik	38,4
Yükseköğretim sağlama imkânları	36,4
Kültürel yakınlık	32,7
Yaşam maliyetlerinin düşük olması	23,2
Coğrafi konumu	20,1
Türkiye'de akrabalarının olması	18,9
Vize işlemleri/ikamet izni kolaylıkları	18,6
Güçlü ekonomik – siyasi bağlantılar	17,2
Kendi ülkesinde eğitim-öğretim düzeyinin düşük olması	16,5
Yükseköğretimin özgürlükçü yapısı	16,4
Göç etme imkânları, kolaylıkları	14,2
Tesadüfî, kasıtlı bir seçim değil	13,8
Kendi ülkesindeki eğitim-öğretim sistemi ile benzerliği	11,9
Eğitim gördüğü bu programın kendi ülkesinde olmaması	10,5
Başka nedenler	7,8

Kaynak: İstanbul Aydın Üniversitesi, *"Uluslararası Öğrencilerin Üniversite ve Ülke Seçimini Etkileyen Faktörler"*, ??, s.14.Yapılan çalışmada öğrencilere birden fazla şıkkı tercih etme haklı verildiği için yüzdelerin toplamı 100'e eşit değildir.

Yine aynı çalışmada Türkiye'de eğitimlerini bitiren uluslararası öğrencilerin eğitimlerini tamamladıktan sonra gelecekteki planlarına dair şu tablo ortaya çıkmaktadır:

Tablo 29: Uluslararası Öğrencilerin Eğitim Sonrası Tercihleri

Uluslararası Öğrencilerin Mezun Olduktan Sonraki Kariyer Planları Dağılımı	**Yüzde (%)**
Kendi Ülkesine Dönme İsteği	34,5
Türkiye'de çalışma İsteği	31,2
Kararsız	13,2
Gelişmiş Bir Ülkeye Gitme İsteği	12,2
Ülkesine Komşu Olan Başka Bir Ülkeye Gitme İsteği	5,9
Diğer	1,7

Kaynak: İstanbul Aydın Üniversitesi, *"Uluslararası Öğrencilerin Üniversite ve Ülke Seçimini Etkileyen Faktörler"*, s.35.

Uluslararası öğrencilerin Türkiye'de aldıkları eğitimin özgür bir kişilik geliştirmesine, diğer kültürleri daha iyi anlamasına katkıda bulunmasına eleştirel düşünce becerilerini geliştirmesine, küresel düzeyde yeterli bilgi ve tecrübe kazandırmasına, gelecekteki işverenlerinin öğrencilerin iş potansiyelleri hakkındaki düşüncelerini pozitif manada etkilemesine katkısı olduklarını ifade etmektedirler ((https://www.aydin.edu.tr/, s.44, 04.03.2018).

4.2. Erdoğan Hükümetleri (2003-2014)Arasında Uluslararası Öğrencilerin Durumu

15 Mart 2003 ile 10 Ağustos 2014 tarihleri arasında başbakanlık görevini yürüten Erdoğan Hükümetleri dönemlerinde [23] (https://www.tccb.gov.tr/, 24.03.2018) 86 üniversite kurulmuştur.[24] (Günay-Günay, 2017:164-168) Kurulan bu üniversiteler ile

[23] 1. Erdoğan Hükümeti 15 Mart 2003-22 Temmuz 2007, 2.Erdoğan Hükümeti 22 Temmuz 2007-12 Haziran 2011, 3. Erdoğan Hükümeti 12 Haziran 2011-10 Ağustos 2014.

[24]Çeşitli yıllarda kurulan 15 üniversitesi 23.07.2016 tarih ve 29779 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 667 sayılı KHK ile kapatılmıştır (http://www.resmigazete.gov.tr, 12.04.2019). Bu üniversiteler şunlardır: Altın Koza (İpek) Üniversitesi, Bursa Orhangazi Üniversitesi, Canik Başarı Üniversitesi, Selahaddin Eyyubi Üniversitesi, Fatih Üniversitesi, Melikşah Üniversitesi, Mevlana Üniversitesi, Şifa Üniversitesi, Turgut Özal Üniversitesi, Zirve Üniversitesi, Kanuni Üniversitesi, İzmir Üniversitesi,

Türkiye'nin yükseköğretimde okuyan öğrenci sayısında önemli ölçüde artış gerçekleşmiştir. 1. Erdoğan Hükümeti dönemini kapsayan 2003-2007 arasında 37, 2. Erdoğan Hükümeti dönemini kapsayan 2008-2011 döneminde 40, 3. Erdoğan Hükümeti dönemini kapsayan 2012-2014 döneminde ise 9 üniversite kurulmuştur. (EK 1)

Bölgesinde ekonomik, askeri, siyasi, coğrafi olarak lider ülkelerden birisi olan Türkiye'deki kültürel, sosyal ve ekonomik değişimler kuşkusuz komşu ve bölge ülkeleri de etkileyecektir. Eğitim-öğretim alanında kurulan üniversiteler sayesinde Türkiye bölgesinde de bir eğitim-öğretim merkezi olma yolunda ilerlemeye başlamıştır. Dış politikada uygulanan çok yönlü tutum sayesinde başta ekonomik, ticari, kültürel olarak ilişkiler geçmişe göre önemli gelişmeler kaydetmiş ve Türkiye'nin yumuşak gücünde önemli oranda artmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde Erdoğan Hükümetleri dönemlerinde uluslararası öğrencilerin yıllara göre sayıları tablolar halinde bölgelere göre ifade edilecektir.[25]

4.2.1. Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Sahra Altı Afrika'dan Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler

2003-2014 döneminde Türkiye ile Afrika arasındaki diplomatik ilişkilerin gelişime bağlı olarak ekonomik ilişkiler de büyük bir gelişme kaydetmiştir. Türkiye'nin 2002 yılında 12 olan temsilcilik sayısının 39'a yükselmesi, ticaret müşavirliği ve ataşelik bulunan ülke sayısının 23' e yükselmesi, THY'nin Afrika'daki uçuş noktası sayısının 4'ten 41' çıkması, Türkiye ile Afrika arasındaki dış ticaret hacminin artmasında önemli pay sahibi olmuştur (https://www.aa.com.tr/, 13.02.2018). TİKA' nın Afrika'nın pek çok ülkesine yaptığı yardımlarla da Türkiye-Afrika arasındaki ilişkilerin daha da sağlamlaşmasında önemli rol oynamıştır (http://www.tika.gov.tr/, 13.02.2018). Bunlara bağlı olarak Afrika'dan gelen öğrenci

---

Murat Hüdavendigar Üniversitesi, Gediz Üniversitesi, Süleyman Şah Üniversitesi. Bu üniversiteler toplam üniversite sayısına dâhil edilmemiştir.

[25] Ülkelere göre tablolar Dışişleri Bakanlığı'nın sitesinden alınmış olup, tablodaki rakamlar ise ÖSYM'nin yıllık olarak yayınladığı 1995 ile 2014 arasındaki "Yükseköğretim Yıllık İstatistikleri Kitabı" alınmıştır. 1995 öncesi yıllara ait rakamlara ise ulaşılamamıştır.

sayısında önemli artış gerçekleşmiştir. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün verilerine göre Türkiye Bursları'ndan yararlanarak Türkiye'de burslu Afrikalı öğrenci sayısı 2010'da 333 iken, 2013'te bu sayı 1091'e çıkmıştır (https://kdk.gov.tr/, 05.05.2018).

Ankara Üniversitesi, üniversiteler bünyesinde ilk kez Afrika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (AÇAUM)'ni kurmuştur. Merkezin amacı Türkiye'de Afrika kıtasını tanıtmak, Afrika'nın tarihine, coğrafyasına, kültürel değerlerine ve sorunlarına dikkat çekmek ve Afrika ülkelerine de Türkiye'yi tanıtmaktır (AÇAUM, http://acaum.ankara.edu.tr/, 22.02.2018). AÇAUM bu kapsamda Afrika ülkelerinde 30 öğrenciye Doktora ve Yüksek Lisans bursu vermeye başlamıştır (Fırat, http://tasam.org/, (12.01.2018).

Tablo 30: Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)

Ülkeler	**03-4**	**04-5**	**05-6**	**06-7**	**07-8**	**08-9**	**9-10**	**10-11**	**11-12**	**12-13**	**13-14**
Birleşik Arap E.	-	-	-	-	1	1	1	5	2	10	7
Bahreyn	1	-	1	1	2	2	2	2	2	2	4
Filistin	209	177	167	155	153	140	167	202	298	431	675
Irak	182	209	236	246	266	293	326	370	452	573	1585
İran	615	682	796	859	906	975	1087	1305	1488	1690	4343
İsrail	21	22	23	24	21	15	17	22	20	25	33
Katar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	4
Kuveyt	7	4	4	3	3	2	1	1	1	3	3
Lübnan	53	45	41	40	40	38	34	47	67	110	135
Mısır	20	11	8	6	3	3	4	6	20	33	199
Umman	7	4	4	2	5	2	2	1	2	84	1
Suriye	262	291	279	264	260	291	339	455	608	962	1785
Suudi A.	14	11	16	15	16	22	17	26	36	82	129
Ürdün	138	134	125	131	123	117	131	139	157	193	306
Yemen	5	7	8	7	5	15	28	44	71	149	327
Cezayir	5	5	6	6	6	7	8	16	21	38	88
Fas	7	7	4	5	7	9	16	43	77	190	314
Libya	7	12	9	5	4	5	6	10	15	32	226
Tunus	6	6	7	9	9	11	9	23	36	51	83
Toplam	**1559**	**1627**	**1734**	**1778**	**1830**	**1948**	**2195**	**2717**	**3373**	**4664**	**10247**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 30'daki ülkelere bakıldığında Türkiye'nin yumuşak gücünün artışına paralel olarak Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısında ciddi artışlar meydana gelmiştir. En çok artışın olduğu ülkeler, Irak (189'dan 1585'e), Suriye (262'den 1785'e), Fas (7'den 314'e), Yemen (5'ten 327'ye), İran (615'ten 4343'e) olarak sıralanabilir. 1995-2003 arasında Tablo 30'daki ülkelerden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı azalmışken, 2003-2014 döneminde Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı yaklaşık olarak 6 kattan fazla artmıştır.

Sahra Altı Afrika'dan Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin durumu ise şu şekildedir;

Tablo 31: Sahra Altı Afrika'dan Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)

Ülkeler	**03-4**	**04-5**	**05-6**	**06-7**	**07-8**	**08-9**	**09-10**	**10-11**	**11-12**	**12-13**	**13-14**
Angola	-	-	-	-	8	19	32	41	37	28	13
Güney Afrika	2	3	3	3	4	4	3	4	20	29	48
Benin	2	1	-	-	-	-	-	-	-	5	24
Botsvana	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Burkino Faso	-	-	-	-	-	1	-	2	15	25	55
Burundi	2	2	2	2	7	6	8	13	12	15	39
Cibuti	-	-	1	7	10	12	14	30	33	51	60
Çad C.	-	3	3	3	3	3	3	10	20	25	48
Ekvador Ginesi	-	-	-	-	1	2	1	1	1	5	11
Eritre	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5
Etiyopya	23	28	25	35	36	43	34	38	49	61	184
Fildişi Sahili	-	-	-	1	1	1	1	5	12	20	22
Gabon	-	-	-	-	3	2	4	6	10	8	34
Gambiya	2	-	-	1	5	10	10	17	24	29	48
Gana	21	12	6	7	6	5	4	5	25	57	155
Gine	2	2	-	1	7	10	13	27	60	78	138
Gine Bissau	-		-	-	3	4	4	14	33	55	38
Güney Sudan	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Kamerun	4	1	12	-	-	3	6	10	41	65	143
Kenya	58	65	63	68	66	71	81	110	171	239	344
Komorlar Birliği	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	33
Kongo C.	4	4	5	5	9	7	9	9	24	49	114
Kongo Demokratik C.	1	1	-	-	5	4	10	13	18	33	6
Lesotho	-	-	-	-	-	-	-	-	3	5	7
Toplam	**121**	**123**	**120**	**133**	**175**	**207**	**237**	**355**	**608**	**895**	**1574**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 31.a: Sahra Altı Afrika'daki Ülkelerden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)

Ülkeler	**03-4**	**04-5**	**05-6**	**06-7**	**07-8**	**08-9**	**09-10**	**10-11**	**11-12**	**12-13**	**13- 14**
Liberya	1	1	1	-	-	-	1	1	3	10	23
Madagasgar	-	-	-	3	3	3	7	18	28	33	48
Malavi	8	11	13	16	18	19	25	31	40	61	91
Mali	-	-	-	2	3	7	7	18	47	92	140
Morityus	1	1	1	2	2	3	4	6	7	6	12
Moritanya	4	3	3	2	5	4	2	3	6	31	82
Mozambik	-	-	1	1	3	13	14	16	21	41	53
Namibys	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Nijer	-	1	-	-	4	7	11	20	38	64	108
Nijerya Fed. C.	16	22	35	52	63	74	177	224	342	513	876
Orta Afrika C.	-	-	-	-	-	-	-	1	6	30	77
Ruanda	-	-	-	-	-	-	-	-	5	14	-
Sao Tome ve P.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Senegal	4	6	7	12	16	17	22	26	54	78	105
Seyşeller	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	-
Sierra Leone	6	6	7	4	5	4	4	7	7	8	12
Somali	1	1	-	-	2	5	11	10	252	459	638
Sudan	35	29	28	22	17	18	20	19	32	57	132
Svaziland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tanzanya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	317
Togo	-	-	-	1	1	1	1	1	6	20	28
Uganda	7	6	6	7	2	2	4	12	52	75	121
Cabo Verde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zambiya	4	2	8	2	2	1	2	-	5	20	62
Zimbabve	2	2	3	2	2	5	2	3	13	6	15
Toplam	**89**	**91**	**113**	**128**	**148**	**183**	**314**	**418**	**966**	**1620**	**2947**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 31'deki ülkelere bakıldığında 2003-2004 eğitim-öğretim öğretim döneminde en çok öğrenci gönderen ülkeler sırasıyla Kenya (58), Etiyopya (23), Gana (21), Kamerun (4) ve Kongo (4) 'dur. 13 Sahra Altı Afrika ülkesinden ise Türkiye'ye hiç öğrenci gelmemiştir. 2013-2014 eğitim-öğretim öğretim dönemine bakıldığında ise en çok öğrenci gönderen ülkeler sırasıyla Kenya (344), Etiyopya (184), Gana (155), Kamerun (143), Gine (138) olmuştur. Aynı tabloda görüleceği üzere bütün ülkelerden Türkiye'ye öğrenciler eğitim almaya gelmişlerdir. Tablo 18'deki ülkelerin geneline bakıldığında ise 2003-2004 eğitim-öğretim öğretim döneminde toplam 129 öğrenci Türkiye'yi tercih etmişken, 2013-2014 döneminde bu

sayı 1574'e yükselmiştir. 1995-2003 döneminde 17 Sahra Altı Afrika ülkesinden Türkiye'ye hiç uluslararası öğrenci gelmemişken, 2003-2014 döneminde uluslararası öğrenci gelmeyen ülke sayısı 3'e inmiştir. Bu durumu Türkiye'nin Sahra Altı Afrika ülkeleriyle olan diplomatik, insani ve ekonomik ilişkiler dolayısıyla artan yumuşak gücümüzün bir etkisi olarak yorumlamak mümkündür.

Tablo 31.a'daki Sahra Altı ülkelerin devamına bakıldığında ise 2003-2004 eğitim öğretim döneminde Türkiye'ye en çok uluslararası öğrenci gönderen ülkeler sırasıyla Sudan (35), Nijerya Fed. (16), Malavi (8), Uganda (7), Sierra Leone (6) iken, 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde Türkiye'ye uluslararası öğrenci sayısını en çok gönderen ülkeler sırasıyla Nij. Fed. (876), Somali (638), Tanzanya (317), Mali (140), ve Sudan (132) olmuştur. Yine 2003-2004 eğitim-öğretim döneminde tablodaki 13 ülkeden Türkiye'ye uluslararası öğrenci gelmezken 2013-2014 döneminde uluslararası öğrenci gelmeyen ülke sayısı 5'e düşmüştür. Tablo 26'daki ülkelerden 2003-2004 eğitim-öğretim döneminde Türkiye'ye toplamda 89 öğrenci gelmiş iken 2013-2014 döneminde bu sayı 2947'ye ulaşmıştır.

4.2.2. Güney Kafkasya, Orta Asya, Güney Asya ve Asya-Pasifik Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler

Tablo 32'deki Orta Asya ülkelerinden gelen uluslararası öğrencilere bakıldığında 2003-2014 eğitim-öğretim dönemleri arasında Türkiye'ye gelen öğrenci sayısında yaklaşık olarak 3 kattan fazla bir artış yaşanmıştır. 2003-2004 eğitim-öğretim döneminde Türkiye'ye en çok öğrenci gönderen ülkeler Türkmenistan (1109), Kırgızistan (709), Kazakistan (707) iken 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde Türkiye'ye en çok öğrenci gönderen ülkeler ise Türkmenistan (6941), Kırgızistan (1410) ve Kazakistan (1306) olmuştur. 2003-2004 döneminde 3163 öğrenci Türkiye'ye gelmişken 2013-2014 döneminde bu sayı 11369'a ulaşmıştır.

Tablo 32: Orta Asya Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)

Ülkeler	**03-4**	**04-5**	**05-6**	**06-7**	**07-8**	**08-9**	**09-10**	**10-11**	**11-12**	**12-13**	**13-14**
Kazakistan	707	695	708	701	681	701	683	727	810	922	1306
Kırgızistan	709	675	647	590	549	528	533	602	746	904	1410
Moğolistan	329	388	519	692	815	899	915	956	932	901	862
Özbekistan	92	84	88	94	99	117	149	159	210	275	371
Tacikistan	217	186	189	165	162	176	194	239	277	380	469
Türkmenistan	1109	1083	1176	1342	1507	1703	2129	2929	4110	6136	6941
Toplam	**3163**	**3111**	**3327**	**3584**	**3813**	**4124**	**4603**	**5612**	**7085**	**9518**	**11369**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 33'deki ülkelere bakıldığında ise 2003-2004 döneminde Azerbaycan'dan 1299, Gürcistan'dan 91 öğrenci Türkiye'ye eğitim amacıyla gelmiş iken, Ermenistan'dan Türkiye'ye öğrenci gelmemiştir. Toplamda ise 1390 öğrenci Türkiye'yi tercih etmiştir. 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde ise Azerbaycan'dan 6901, Gürcistan'dan 589 öğrenci gelmişken Ermenistan'dan 8 öğrenci Türkiye'ye gelmiş iken bu sayı toplamda 7489'a ulaşmıştır.

Tablo 33: Güney Kafkasya'daki Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)

Ülkeler	**03-4**	**04-5**	**05- 6**	**06-7**	**07-8**	**08-9**	**09-10**	**10-11**	**11-12**	**12- 13**	**13-14**
Azerbaycan	1299	1394	1506	1673	1953	2307	2739	3540	4257	7379	6901
Ermenistan	-	-	-		-	-	2	3	3	5	8
Gürcistan	91	82	104	134	212	262	302	371	412	471	589
Toplam	**1390**	**1476**	**1610**	**1807**	**2165**	**2569**	**3043**	**3914**	**4672**	**7855**	**7489**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 33'deki ülkelerden Azerbaycan'dan Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı 2003-2014 arasında yaklaşık olarak 5 kattan fazla bir artış göstermişken, Ermenistan'dan Türkiye'ye 2009-2010 yılından itibaren uluslararası öğrenci gelmeye başlamış ve 2013-2014 döneminde 8 öğrenci Türkiye'de eğitim görmek için Türkiye'ye gelmiştir. Gürcistan'dan Türkiye'ye gelen uluslararası

öğrenci sayısı 2003-2014 döneminde 91'den 589'a yükselerek 6 kattan fazla bir artış göstermiştir.

Tablo 34'deki Güney Asya ülkelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında ise en çok öğrenci gelen ülkeler Afganistan (181), Pakistan (36), ve Bangladeş (14)'tir. Gelen öğrenci sayısı ise toplamda belirtilen dönemde 242 olmuştur. 2013-2014 döneminde en çok öğrenci gelen ülkeler ise Afganistan (2332), Pakistan (728) ve Bangladeş (153) olmuştur. Toplam öğrenci sayısı ise 3420'ye yükselmiştir.

Tablo 34: Güney Asya Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)

Ülkeler	**03-4**	**04-5**	**05-6**	**06-7**	**07-8**	**08-9**	**09-10**	**10-11**	**11-12**	**12-13**	**13-14**
Afganistan	181	220	321	362	472	581	737	812	1047	1679	2332
Bangladeş	14	15	19	22	23	26	34	38	47	90	153
Butan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hindistan	3	4	5	5	3	4	4	7	32	45	92
Maldivler	2	3	3	3	2	3	4	9	17	17	91
Nepal	4	4	3	4	5	7	4	3	3	6	7
Pakistan	36	38	45	53	56	68	84	94	171	300	728
Sri Lanka	2	1	1	3	3	3	2	2	4	7	17
Toplam	**242**	**285**	**397**	**452**	**564**	**692**	**869**	**965**	**1321**	**2144**	**3420**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 35: Asya Pasifik Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)

Ülkeler	**3-4**	**04-5**	**05-6**	**06-7**	**07-8**	**08-9**	**09-10**	**10-11**	**11-12**	**12-13**	**13-14**
Avustralya	29	32	29	33	36	37	46	60	62	98	28
Bağımsız Samoa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brunei	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cook Adaları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Çin	107	101	110	136	154	174	200	240	276	346	691
Doğu Timor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Endonezya	7	7	8	11	19	43	101	142	219	369	530
Fiji	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Filipinler	-	-	-	1	1	2	3	8	16	26	40
Güney Kore	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Japonya	19	13	9	8	12	17	17	18	21	37	144
Kamboçya	3	7	12	14	18	12	13	9	9	9	12
Kiribati	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kuzey Kore	3	5	4	1	1	3	5	6	4	10	5
Laos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Malezya	3	2	-	1	2	2	3	5	13	24	45
Marshall Adaları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Myanmar	23	19	17	18	27	41	53	56	55	53	51
Nauru	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Singapur	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Toplam	**194**	**186**	**189**	**223**	**270**	**331**	**441**	**544**	**675**	**972**	**1564**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 35 ve Tablo 35.a'daki Asya Pasifik ülkelerine bakıldığında 2003-2004 döneminde toplam 29 ülkeden 18 ülke içinden Türkiye'ye öğrenci gelmemişken, kalan 11 ülkeden gelen toplam öğrenci sayısı 202 olmuştur.

Tablo 35.a: Asya Pasifik Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)

Ülkeler	**03-4**	**04-5**	**05- 6**	**06-7**	**07-8**	**08-09**	**09-10**	**10-11**	**11-12**	**12-13**	**13-14**
Solomon Adaları	-		-	-	-	-	-	-	-	-	1
Palau	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Papua	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Tayland	-	6	5	5	5	5	-	8	13	33	70
Tongo Krallığı	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuvalu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vanutau	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vietnam	6	4	5	5	5	11	11	19	19	13	18
Yeni Zelanda	1	1	-	-	-	-	-	-	1	2	-
Toplam	**8**	**11**	**10**	**10**	**10**	**16**	**11**	**27**	**33**	**47**	**99**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Yine aynı dönemde Türkiye'ye en çok öğrenci gönderen ülkeler Çin (107), Avustralya (29), Myanmar (23) ve Japonya (19) olmuştur. 2013-2014 eğitim-öğretim dönemine bakıldığında ise 29 ülkenin 17'sinden Türkiye'ye öğrenci gelmekte ve en çok öğrenci gönderen ülkeler sırasıyla Çin (691), Endonezya (530), Japonya (144) olmuştur. Toplam öğrenci sayısı ise 1663'e yükselmiştir.

4.2.3. Kuzey Amerika, Latin Amerika ve Karayiplerden Türkiye'ye Gelen Öğrenciler

Tablo 36'da görüleceği üzere 2003-2004 döneminde Amerika ve Kanada'dan toplam 35 öğrenci Türkiye'de eğitim almaya gelmişken 2013-2014 döneminde bu rakam 282'ye yükselmiştir. Bir önceki eğitim öğretim döneminde ise toplamda 343 öğrencinin Türkiye'yi tercih ettiği görülmektedir.

Tablo 36: Kuzey Amerika Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)

Ülkeler	**03-4**	**04-5**	**05-6**	**06-7**	**07-8**	**08-9**	**09-10**	**10-11**	**11-12**	**12-13**	**13-14**
Amerika	29	14	26	34	45	57	133	198	221	302	246
Kanada	6	7	10	11	10	12	16	16	24	41	36
Toplam	**35**	**21**	**36**	**45**	**55**	**69**	**149**	**214**	**245**	**343**	**282**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Latin Amerika ülkelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin durumu ise şu şekildedir:

Tablo 37: Latin Amerika ve Karayiplerden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)

Ülkeler	**3-04**	**04-5**	**05-6**	**06-7**	**07-8**	**08-9**	**09-10**	**10-11**	**11-12**	**12-13**	**13- 14**
Antigua Barb.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arjantin	1	1	2	1	7	2	3	1	-	1	3
Bahamalar	-	-	-	-	-	1	2	1	2	1	3
Barbados	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Belize	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bolivya	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
Brezilya	-	-	-	-	-	-	4	3	6	9	19
Dominik C.	3	3	1	8	1	4	1	1	1	1	1
Dominika	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekvador C.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
El Salvador	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grenada	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
Guetemala	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Guyana	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Haiti	-	-	-	-	-	7	10	20	25	32	33
Honduras	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Jamaika	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	4
Kolombiya	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	15
Kosta Riks	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Küba	-	-	-	-	-	-	1	2	3	3	1
Meksika	2	1	1	-	-	-	4	2	4	4	10
Nikara.	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-
Panama	-	-	-	-	-	-	1	2	2	2	4
Paraguay	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Toplam	**6**	**6**	**5**	**10**	**9**	**16**	**28**	**32**	**46**	**62**	**90**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 37 ve Tablo 37.a'daki Latin Amerika ve Karayip ülkelerinden gelen öğrenci sayıları incelendiğinde ise 2003–2004 eğitim-öğretim döneminde toplam 33 ülkeden sadece 4 ülkeden 9 öğrenci Türkiye'ye gelmekte iken, 2013–2014 eğitim-öğretim döneminde 117'ye yükselmiştir. Öğrencisi olmayan ülke sayısı ise 12'ye inmiştir.

Tablo 37.a: Latin Amerika ve Karayiplerden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)

Ülkeler	3-04	04-5	05-6	06-7	07-8	08-9	09-10	10-11	11-12	12- 13	13- 14
Peru	-	-	-	-	-	-	2	2	1	2	4
San Kits ve Nevis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
San Lucia	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	1
San Vincent ve G.	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	3
Şili	-	-	1	-	-	-	2	4	2	3	7
Surinam	3	1	2	1	-	-	-	1	3	3	-
Trinid.Tobago	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uruguay	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1
Venezuela	-	-	-	-	-		-	-	-	-	11
Toplam	**3**	**1**	**4**	**2**	**-**	**-**	**5**	**9**	**8**	**10**	**27**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Latin Amerika ülkelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısındaki bu sınırlı artışın sebepleri olarak Türkiye ile aralarındaki coğrafi uzaklık, kültürel ve toplumsal farklılıklar olarak açıklanabilir. Yine de Erdoğan hükümetleri döneminde Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin sayısı Erdoğan hükümetleri öncesindeki süreçte Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısındaki artıştan daha fazla olduğu görülmektedir.

4.3.4. Avrupa ve Balkanlardan Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler

Tablo 38 ve Tablo 38.a'daki Avrupa ülkelerine bakıldığında 2003-2004 döneminde toplamda 7613 öğrenci Türkiye'ye gelmişken en çok öğrencinin geldiği ülkeler KKTC (2723), Yunanistan (1136), Bulgaristan (1021), Rusya (662), Arnavutluk (513) olmuştur. 2013-2014 eğitim-öğretim dönemine bakıldığında ise toplamda gelen öğrenci sayısının 8753 olduğu görülmektedir. Tablo 35'teki ülkelerden gelen öğrenci sayısında 2012-2013 eğitim-öğretim dönemine kadar düzenli bir artışın olması ve gelen öğrenci sayısının 10298'e ulaşmasından sonra 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde 4346'ya indiği göze çarpmaktadır.

Tablo 38: Avrupa Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)

Ülkeler	**3-04**	**4-05**	**5-06**	**6-07**	**7-08**	**8-09**	**9-10**	**10-11**	**11-12**	**12-13**	**13-14**
Almanya[26]	125	143	202	266	391	556	794	1143	1383	1822	396
Arnvutluk	513	532	561	545	533	499	502	482	492	507	644
Avusturya	29	17	23	29	36	44	56	81	99	193	22
Belarus	3	1	3	7	6	7	4	13	7	12	12
Belçika	-	4	3	10	21	31	51	68	78	107	23
Bosna Hersek	399	462	523	494	479	518	513	674	616	430	285
Bulgaristan	1021	1111	1163	1169	1178	1147	1134	1231	1236	1263	843
Çek Cumhuriyeti	1	2	1	1	3	-	3	12	9	12	5
Danimarka	4	5	5	6	8	11	18	28	39	46	8
Estonya	-	-	-	-	1	-	-	1	1	5	4
Finlandiya	2	3	6	4	2	5	7	6	8	7	4
Fransa	12	8	11	20	37	57	88	115	151	241	44
Hırvatistan	13	12	15	15	12	10	10	9	14	19	20
Hollanda	5	6	12	16	31	37	85	134	157	255	39
İngiltere	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İrlanda	2	5	4	15	2	3	1	4	8	11	8
İspanya	2	4	4	4	8	7	22	31	30	29	21
İsveç	4	2	4	11	7	10	22	30	33	51	17
İsviçre	2	3	5	6	10	16	23	47	54	126	25
İtalya	13	11	14	15	23	16	24	28	38	56	46
İzlanda	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karadağ[27]	-	-	-	-	-	22	55	52	74	150	95
KKTC	2723	2611	2501	2366	2337	2472	3252	3503	3828	4221	860
Kosova	-	-	-	-	-	-	-	-	200	735	925
Toplam	**4873**	**4942**	**5060**	**4999**	**5125**	**5468**	**6664**	**7692**	**8555**	**10298**	**4346**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

KKTC'den Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısında 2012-2013 eğitim-öğretim dönemine kadar düzenli bir artışla 2723'ten 4221'e çıktığı görülmekte iken, bir sonraki dönemde gelen öğrenci sayısının 860'a inmesi dikkat çekici bir durumdur.

[26] SETA, yaptığı çalışmada (2012, s.56, t.8) Almanya'dan gelen öğrencilerin artışında açık öğretim programlarına başvuranlar nedeniyle olabileceği belirtilmektedir. .
[27] Karadağ 2006 yılında bağımsızlığını kazanmıştır.

Tablo 38.a: Avrupa Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrenciler (2003-2014)

Ülkeler	3-04	4-05	5-06	6-07	7-08	8-09	9-10	10-11	11-2	12-3	13-14
Letonya	-	-	-	-	-	-	-	2	2	3	4
Liechtenstein	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Litvanya	9	10	8	10	9	15	9	12	10	16	21
Lüksemburg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Macaristan	2	1	1	2	19	14	17	14	11	15	9
Makedonya	271	292	312	309	308	307	330	334	413	535	580
Malta	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Moldova	139	144	147	163	158	172	180	171	199	251	331
Monaco	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Norveç	-	-	1	1	-	2	6	8	10	17	4
Polonya	5	8	16	11	7	5	15	19	21	28	27
Portekiz	-	-	4	-	1	1	1	6	11	12	4
Romanya	40	44	56	56	66	61	62	62	61	66	92
Rusya	662	625	604	556	524	491	495	516	567	713	931[28]
Slovakya	3	3	4	5	3	2	2	4	7	12	14
Slovenya	2	1	1	2	2	2	5	5	2	-	-
Sırbistan	162	188	225	239	242	180	141	144	171	217	525[29]
Ukrayna	308	276	241	219	210	209	198	208	232	282	363
Vatikan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yunanistan	1136	1055	994	884	875	850	963	1099	1322	1704	1500
Toplam	**2740**	**2648**	**2615**	**2458**	**2424**	**2311**	**2421**	**2604**	**3039**	**3876**	**4407**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Balkan coğrafyası Türkiye'nin Avrupa ile doğal sınırlarını oluşturduğundan Türkiye'nin Balkan ülkeleri ile kültürel, siyasal ve toplumsal olarak güçlü bağları vardır. Tablo 39'deki Balkan ülkelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında ise 2003-2004'te 2740 iken 2013-2014'te bu sayı 4407 olmuştur. 2003-2004 eğitim-öğretim yılında en çok öğrencinin geldiği ülkeler Yunanistan (1136), Bulgaristan (1021) ve Arnavutluk (513) iken, 2013-2014 eğitim yılında en çok öğrenci gönderen ülkeler Yunanistan (1500), Kosova (925) ve Bulgaristan (843) olmuştur.

[28] ÖSYM, bu yıl yayınladığı istatistiklerde Rusya Federasyonu'ndan gelen öğrencileri özerk cumhuriyetlere göre listelemiştir. Karaçay-Çerkez Cumhuriyeti'nden 1, Baş Kurdistan Cumhuriyeti'nden 12, Çeçen Cumhuriyeti'nden 78, Dağıstan Cumhuriyeti'nden 4, Hakasya Cumhuriyeti'nden 1, Kabartay-Balkar Cumhuriyeti'nden 1, Tataristan Cumhuriyeti'nden 9 ve Rusya Federasyonu'ndan 825 öğrenci olarak listelemiştir.

[29] ÖSYM 2013-2014 Eğitim Öğretim İstatistiklerinde Sırbistan'dan 514, Sırbistan-Haymatlos'tan 1, Sırbistan ve Karadağ'dan 10 öğrenci olarak listelenmiştir.

Tablo 39: Balkan Ülkelerinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrencilerin Durumu(2003-2014)

Ülkeler	**3-04**	**4-05**	**5-06**	**6-07**	**7-08**	**8-09**	**9-10**	**10-11**	**11-12**	**12-13**	**13-14**
Arnavutluk	513	532	561	545	533	499	502	482	492	507	644
Bosna Hersek	399	462	523	494	479	518	513	674	616	430	285
Bulgaristan	1021	1111	1163	1169	1178	1147	1134	1231	1236	1263	843
Hırvatistan	13	12	15	15	12	10	10	9	14	19	20
Makedonya	271	292	312	309	308	307	330	334	413	535	580
Romanya	40	44	56	56	66	61	62	62	61	66	92
Slovenya	2	1	1	2	2	2	5	5	2	-	-
Sırbistan[30]	162	188	225	239	242	180	141	144	171	217	525[31]
Kosova	-	-	-	-	-	-	-	-	200	735	925
Karadağ	-	-	-	-	-	22	55	52	74	150	95
Yunanistan	1136	1055	994	884	875	850	963	1099	1322	1704	1500
Toplam	**3557**	**3697**	**3850**	**3713**	**3695**	**3596**	**3717**	**4092**	**4601**	**5626**	**5509**

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Genel olarak Erdoğan Hükümetleri dönemlerine (2003-2014) Türkiye'ye farklı bölgelerden gelen uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında ciddi bir artış olduğu-üç kattan fazla- görülmektedir.

[30]Sırbistan-Karadağ 2006 yılında ayrılarak iki farklı devlet olmuşlardır. "*Karadağ bağımsızlığını ilan etti*." https://www.cnnturk.com/(03.02.2018)

[31] ÖSYM 2013-2014 Eğitim Öğretim İstatistiklerinde Sırbistan'dan 514, Sırbistan - Haymatlos'tan1, Sırbistan ve Karadağ'dan 10 öğrenci olarak listelenmiştir.

Tablo 40. Erdoğan Hükümetleri Dönemlerinde Uluslararası Öğrencilerin Durumu

Eğitim Öğretim Yılı	Uluslararası Öğrenci Sayısı[32]
2003-2004	15298
2004-2005	15428
2005-2006	16059
2006-2007	16455
2007-2008	17389
2008-2009	18720
2009-2010	21948
2010-2011	26228
2011-2012	31933
2012-2013	44025
2013-2014	49091

Kaynak: Rakamlar, ÖSYM'nin yıllık yayımlanan " Yıllık Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları"ndan alınmıştır.

5. TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERE YÖNELİK HİZMET VEREN BELLİ BAŞLI KURUM VE KURULUŞLAR

Türkiye'de gelen uluslararası öğrencilerin sayısı artmaya başladıkça uluslararası öğrencilerin ortak sorunları, eğitim-öğretim, kültür, sosyal hayat gibi yabancı bir topluma gelince karşılaşılması muhtemel sorunlara çözüm yolları bulmak, uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye daha sağlıklı bir uyum süreci geçirmelerini sağlamak amacıyla pek çok kurum ve kuruluş kurulmuştur. Bu kuruluşların bazıları şunlardır;

5.1. Kamu Kurumları

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB); 2010 tarihinde kurulmuş olan kuruluşun amacı yurtdışındaki vatandaşlar, kardeş topluluklar ile Türkiye'de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilerle ilgili çalışmaları koordine etme, bu alanda yapılan hizmetleri geliştirmeyi hedeflemektedir. YTB, uluslararası

[32] Üniversiteler ve Diğer eğitim kurumlarındaki uluslararası öğrenci sayısı.

öğrencileri dünyanın her yanındaki gönüllü elçiler olarak görmektedir (https://www.ytb.gov.tr/, 15.05.2018).

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA); TİKA'nın esas amacı uluslararası öğrencilerden çok dünyanın farklı ülkelerinde Türkiye'nin tanıtımını yapmak amacıyla faaliyetlerde bulunan ve Türkiye'nin tanınırlığını arttırmayı hedefleyen bir kuruluştur. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından hemen sonra bağımsızlığını kazanan Türk devletleri ile ilişkileri kuvvetlendirmek amacıyla faaliyetlerde bulunmuştur. TİKA'nın Türk devletlerinde yaptığı bu çalışmalar kuşkusuz Türkiye ile sosyal, kültürel ilişkileri kuvvetlendirmiş, Türk ülkelerinden gelen uluslararası öğrencilerimize Türkiye'nin doğrudan ve dolaylı tanıtımını yapmıştır (http://www.tika.gov.tr/, 15.05.2018). TİKA, günümüzde 5 kıtada 170'e yakın ülkede Türkiye adında pek çok faaliyetler yapmakta, faaliyetleri ile Türkiye'nin tanıtımını yapmakta, uluslararası öğrencilere Türkiye'nin yardımsever yüzünü göstermede önemli bir kurum olmaktadır.

Yunus Emre Enstitüsü(YEE); Türkiye'yi, dilini tarihini, maddi ve manevi değerlerini tanıtmak, dünyaya bunun tanıtımını yapmak, Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışından hizmet vermek ve Türkiye'nin diğer ülkelerle kültürel alışverişini arttırıp Türkiye ile diğer ülkeler arasındaki dostlukları geliştirmeyi amaçlamaktadır. 2007 yılında kurulan kuruluş bir kamu kuruluşudur (https://www.yee.org.tr/, 15.05.2018). Yunus Emre Enstitüsü yabancılara Türkçe dilinin öğretilmesi, Türkiye'nin tanıtımı amacıyla kültür ve sanat faaliyetlerini sürdürmekte ve bilimsel çalışmalara destek olmaktadır. Yunus Emre Enstitüsü'nün 2014 yılı itibariyle 30 ülkede 38 kültür merkezi bulunmaktadır (YEE, 2014:6).

Türkiye Cumhuriyeti tarafından başlatılan "Türkiye Bursları" programıyla dünyanın farklı ülkelerinden öğrencilerin Türkiye'de eğitimlerine destek olmak amacıyla maddi destekler de verilmektedir (https://www.turkiyeburslari.gov.tr , 05.04.2018). 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 150 ülkeden 140 binden fazla öğrenci burs programına başvuru yapmıştır. 2012-2013 eğitim döneminde toplamda burslu öğrenci sayısı da 12,575'e yükselmiştir Burs miktarlarında eskiye göre yapılan ciddi

miktardaki artışlarla uluslararası öğrencilerin Türkiye'nin daha çok tercih edilmesi hedeflenmektedir (https://kdk.gov.tr/, 05.05.2018).

Bu kurum ve kuruluşlar dışında uluslararası öğrenciler için pek çok proje de hayata geçirilmiştir. Bunlardan birisi de Türkoloji projesidir. Türkoloji projesi, TİKA himayesinde 2001-2002 eğitim-öğretim döneminde 13 ülkede 15 Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde 13 öğretim elemanının görevlendirilmesiyle başlayan proje 2011 yılında Yunus Emre Enstitüsü'ne devredilmiş Türk dilinin yabancı ülkelerde öğretilmesi için önemli bir proje olmuştur. Bu proje kapsamında 2003 yılından itibaren her yıl proje kapsamındaki üniversitelerden en başarılı 100 öğrenci yaz staj programı kapsamında Türkiye'de staj yapmaktadırlar (http://www.tika.gov.tr/, 12.02.2018). Yunus Emre Enstitüsü Türkoloji Projesi ile 2014 yılı itibarıyla 36 ülkede 58 üniversitede protokol imzalamıştır (YEE, 2014:8).

Yukarıdaki kamu kuruluşlarının dışında Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluğu'ndan, Dışişleri, İçişleri, Maliye, Milli Eğitim, Diyanet İşleri, TİKA, KYK ve Yükseköğretim Kurulu'ndan üyelerle oluşturulan Yabancı Öğrenci Değerlendirme Kurulu aşağıdaki görevleri amaçlamıştır:

- Uluslararası öğrenci stratejisini Türkiye'nin çıkarlarına uygun olarak belirlemek,

- Türkiye'de eğitim-öğretim gören uluslararası öğrencilerin eğitim, öğretim ve rehberlik gibi hizmetlerin temel prensiplerini belirlemek,

- Türkiye'ye gelerek Türkçe öğrenmek isteyen burslu uluslararası öğrenciler için temel esasları belirlemek (RG. , 2012:28360)

5.2. Özel Kurumlar

Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEF); 2012 yılında 11 dernek tarafından kurulmuştur. Federasyon günümüzde 75 şehirde 63 dernek ve 25 temsilciye ulaşmıştır. Derneğin amacı dernekler arasında koordinasyonu sağlamak, uluslararası öğrenci algısının toplumda sağlıklı olarak anlaşılmasını sağlamak, uluslararası öğrencilerin sorunlarına çözüm yolları bulmak ve bunlar için devlet

kuruluşlarıyla işbirliği yapmayı kendisine misyon edinmiş bir federasyondur (https://www.udef.org.tr/, 15.05.2018). UDEF, belirli tarihlerde uluslararası öğrenciler ile ilgili sorunlar, çözüm yolları ve daha iyi bir etkileşim için sempozyumlar düzenlemekte, bu sempozyumlara ulusal ve uluslararası pek çok bildiri yayınlanmakta ve sorunlara bir çözüm yolu aranmaktadır.

Uluslararası Öğrenci Kuruluşları Platformu (ISAP); yurtdışından Türkiye'ye eğitim almaya gelen uluslararası öğrencilere, eğitim ve rehberlik hizmeti vermek amacıyla pek çok uluslararası öğrenci derneğinin bir araya gelerek kurulan çatı platformudur. Bünyesindeki dernekler, "Hepimiz Tek Bir Milletiz" ve "Hepimiz Kardeşiz" gibi ortak sloganlarını benimsemektedirler. Bu platform; uluslararası öğrenciler için ihtiyaç duyabilecekleri eğitim sosyal, kültürel, vb. faaliyetlerin düzenlendiği, farklı coğrafyadan gelen öğrencilere aynı milletin fertleri oldukları savunan kuruluşlardır. Bir diğer amacı da farklı dernekler arasındaki dayanışmalarını sağlamak, fikir ve tecrübelerini paylaşarak bu sayede daha verimli olmalarını hedeflemektedir (http://isap.org.tr, 15.05.2018).

Bu kurumların dışında, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, dernekler çeşitli koordine hareket ederek uluslararası öğrencileri kapsayan çeşitli sempozyumlar, konferanslar düzenleyerek uluslararası öğrencilerin sorunlarına çözüm yolları aramak için akademik anlamda pek çok çalışmalar yapmakta ve bunları ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile paylaşmaktadırlar. Bu bilgi paylaşımı da kuşkusuz öğrencilerin Türkiye'de daha huzurlu zaman geçirmelerini sağlayacaktır (http://www.tdvegitimkultur.org/, 15.04.2018). Bunlara ek olarak çeşitli kamu kuruluşları tarafından kurulan internet siteleri de uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki üniversiteler hakkında rahatça bilgi almaları hedeflenmiştir (http://www.studyinturkey.gov.tr, 15.05.2018; https://www.turkiyeburslari.gov.tr, 15.04.2018). Ayrıca başta İstanbul, Ankara, Eskişehir, gibi büyükşehirler olmak üzere pek çok şehirde yerel uluslararası öğrenci dernekleri mevcuttur.

6. ERDOĞAN HÜKÜMETLERİ ÖNCESİNDE (1995-2003) VE ERDOĞAN HÜKÜMETLERİ (2003-2014) DÖNEMLERİNDE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN ÜLKEMİZDE EN ÇOK TERCİH ETTİĞİ YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye'de uluslararası öğrencilerin en çok tercih ettikleri yükseköğretim kurumlarındaki sayısal değişimler incelenecektir.[33] Tablolar Erdoğan Hükümetleri öncesi ve Erdoğan Hükümetleri Dönemlerini kapsamaktadır.

6.1.Erdoğan Hükümetleri Öncesinde (1995-2003) Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'de En Çok Tercih Ettiği Yükseköğretim Kurumları

Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri Öncesinde uluslararası öğrencilerin Türkiye'de en çok tercih ettiği yükseköğretim kurumlarına bakıldığında aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

[33] Tablolar Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri öncesi (1995-2003) ve Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri Dönemlerini (2003-2014) kapsamaktadır.

Tablo 41: Erdoğan Hükümetleri Öncesinde Uluslararası Öğrencilerin En Çok Tercih Ettiği Yükseköğretim Kurumları

Üniversiteler	**95-96**	**96-97**	**97-98**	**98-99**	**99-00**	**00-01**	**01-02**	**02-03**
Anadolu	2582	2759	3416	2869	2714	2312	2369	2462
Ankara	1126	1113	1095	1085	1034	1013	977	996
Boğaziçi	419	433	473	490	579	538	592	578
Dokuz Eylül	729	763	750	786	720	722	714	703
Ege	670	829	988	892	891	831	825	771
Erciyes	297	324	347	305	262	293	312	288
Gazi	1059	1137	1138	1178	1065	1024	1006	908
Hacettepe	799	796	752	757	780	747	748	740
İstanbul	1789	1934	2079	2137	2016	1925	1910	1611
İstanbul Teknik	427	410	394	419	399	389	393	384
Karadeniz Teknik	358	403	462	470	520	504	438	391
Marmara	940	2008	1020	1027	954	968	1027	1045
Mimar Sinan	106	117	109	107	106	105	118	130
Orta Doğu Teknik	871	864	873	785	815	831	767	786
On Dokuz Mayıs	361	392	392	387	388	359	311	272
Osmangazi	173	199	211	209	203	202	192	194
Selçuk	600	731	853	961	980	890	817	765
Trakya	308	324	326	313	301	291	285	294
Uludağ	661	803	858	885	791	741	672	649
Yıldız Teknik	251	263	287	301	291	300	308	330
TOPLAM	**14526**	**16626**	**16823**	**16363**	**15809**	**14985**	**14781**	**14297**
D.Ü.K.S[34]	32	38	35	34	41	42	43	44
Diğer Toplam Sayı	1789	1818	2039	1987	1845	1671	1547	1422

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Tablo 41'de görüleceği gibi 1995-2003 eğitim-öğretim yılları arasında uluslararası öğrencilerin büyük çoğunluğu tabloda yer alan ilk 20 üniversitede eğitim-öğretim almayı tercih etmişlerdir. 1995-1996 eğitim-öğretim yılında tabloda yer alan 20 yükseköğretim kurumunda toplam uluslararası öğrencilerin büyük çoğunluğu -16315 öğrenciden 14526'sı- bu kurumları tercih etmiştir. Yine tablodaki üniversitelerin şehirlerine bakıldığında uluslararası öğrencilerin genellikle İstanbul, Ankara ve İzmir'de yoğunlaştığını ifade edilebilir. 2002-2003 eğitim yılına

[34]Uluslararası Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Diğer Eğitim Kurumları. Bunlar; Kara, Deniz, Hava Harp Okulları, Polis Akademisi ve Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nden oluşmaktadır. Listedeki rakamlar ÖSYM'nin "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları" tablolarında yer alan ve yeni kayıt, toplam öğrenci veya önceki eğitim döneminde yabancı uyruklu öğrenci mezun eden üniversite ve diğer eğitim kurumlarından oluşmaktadır.

gelindiğinde yine uluslararası öğrencilerine tablodaki 20 yükseköğretim kurumunu büyük bir oranda tercih ettikleri görülmektedir -15719 öğrenciden 14297 öğrenci-. Diğer yükseköğretim kurumları ve diğer eğitim kurumlarının sayısı 1995'te toplam 32 iken 2003'te toplam 44'ye yükselmesine rağmen uluslararası öğrenci sayısı artmamış, aksine azaldığı görülmektedir.

1995-2003 döneminde uluslararası öğrencilerin en çok tercih ettiği yükseköğretim kurumlarına bakıldığında ise en çok tercih edilen üniversitelerin Anadolu, İstanbul, Ankara ve Marmara olduğu görülmektedir.

6.2. Erdoğan Hükümetleri (2003-2014) Döneminde Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'de En Çok Tercih Ettiği Yükseköğretim Kurumları

Erdoğan Hükümetleri dönemlerinde uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi en çok tercih ettiği yükseköğretim kurumlarına bakıldığında şu tablo ortaya çıkmaktadır.

Tablo 42'de görüleceği üzere 2003-2004 eğitim-öğretim döneminde ilk 20 yükseköğretim kurumunun uluslararası öğrenciler tarafından yoğun biçimde tercih edildiği -15298 öğrenciden 13938 öğrenci- görülmektedir. Yıllar ilerledikçe Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı toplamda yaklaşık 3 kattan fazla artarak 48505 öğrenciye ulaştığı görülmektedir. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında ilk 20 yükseköğretim kurumundaki uluslararası öğrenci sayısı ile diğer yükseköğretim kurumları ve diğer eğitim kurumlarındaki uluslararası öğrenci sayısı neredeyse yarı yarıya – ilk 20 yükseköğretim kurumunda 24838 uluslararası öğrenci var iken diğer eğitim kurumlarında 23667 uluslararası öğrenci tercih etmiştir- gelmiştir. Tabloda görülen bir diğer ayrıntı da uluslararası öğrencilerin eğitim gördüğü diğer yükseköğretim sayısı 2003-2004 eğitim-öğretim yılında 47 iken 2013-2014 eğitim-öğretim yılında bu sayı toplamda 138'e ulaşmıştır.

Tablo 42: Erdoğan Hükümetleri Dönemlerinde Uluslararası Öğrencilerin En Çok Tercih Ettiği Yükseköğretim Kurumları

Üniversiteler	**3-04**	**4-05**	**5-06**	**6-07**	**7-08**	**8-09**	**9-10**	**10-11**	**11-12**	**12-13**	**13-14**
Anadolu	2174	2007	1973	1928	2026	2412	3481	4040	4934	8620	2078
Ankara	1010	1081	1149	1122	1139	1165	1233	1350	1475	1600	2018
Boğaziçi	618	529	532	440	358	295	416	429	430	485	351
Dokuz Eylül	654	629	565	570	587	589	660	608	638	684	834
Ege	736	789	788	801	782	799	856	918	606	945	1316
Erciyes	289	287	308	324	334	387	438	501	723	775	924
Gazi	952	942	974	921	859	849	842	838	905	950	1695
Hacettepe	766	744	757	790	786	816	879	859	890	995	1042
İstanbul	1561	1613	1725	1760	1912	2060	2319	2611	2718	3031	3051
İstanbul Teknik	387	409	453	487	566	596	634	756	851	895	1075
Karadeniz Teknik	347	297	236	215	232	301	380	435	500	626	854
Marmara	1058	1095	1149	1188	1198	1196	1270	1334	1489	1683	2146
Mimar Sinan	160	168	180	177	181	192	202	200	215	216	290
Orta Doğu Teknik	819	899	991	1073	1177	1240	1373	1487	1513	1634	1817
1On Dokuz Mayıs	232	207	219	210	230	243	335	212	723	992	923
Osmangazi	197	213	-	244	281	287	302	329	404	470	594
Selçuk	723	731	794	818	844	796	915	958	937	732	849
Trakya	306	307	308	281	263	271	320	605	836	1169	1329
Uludağ	578	618	699	734	768	762	853	886	931	974	1124
Yıldız Teknik	371	401	396	396	381	394	396	433	483	549	528
Toplam	**13938**	**13966**	**14196**	**14479**	**14904**	**15650**	**18104**	**19789**	**22201**	**28025**	**24838**
D.K.S.[35]	47	49	49	55	59	59	62	88	108	124	138
Diğer Kur.Top.S.[36]	1360	1462	1858	1976	2485	3070	3844	6439	9732	16000	23667

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

[35]Uluslararası Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Diğer Eğitim Kurumları. Bunlar; Kara, Deniz, Hava Harp Okulları, Polis Akademisi ve Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nden oluşmaktadır. Bu Listeye 2004 – 2005 eğitim öğretim döneminde Kara Kuvvetleri Astsubay MYO ve Silahlı Kuvvetler Bando Astsubay MYO, 2005-2006 eğitim öğretim döneminde Deniz Kuvvetleri Astsubay MYO, 2006-2007 eğitim öğretim döneminde Hava Kuvvetleri Astsubay MYO eklenmiştir. Listedeki rakamlar ÖSYM'nin "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları" tablolarında yer alan ve yeni kayıt, toplam öğrenci veya önceki eğitim döneminde yabancı uyruklu öğrenci mezun eden üniversite ve diğer eğitim kurumlarından oluşmaktadır.

[36] Diğer kurumlardaki toplam öğrenci sayısı.

7.ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN ÜLKEMİZDE KARŞILAŞTIĞI BELLİ BAŞLI SORUNLAR

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin karşılaştığı bazı sorunlar yer almaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde görüleceği üzere Erdoğan Hükümetleri döneminde Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısında ciddi bir artış meydana gelmiştir. Uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi daha çok tercih etmeleri için pek çok düzenleme yapılmış, özel ve kamu kuruluşları ortaklaşa projeler hazırlayarak yükseköğretim kurumlarının tercih edilmesinde önemli rol oynamışlardır. Yapılan yeniliklere rağmen bazı konularda uluslararası öğrenciler Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarını tercih ederken bazı sorunlarla da karşılaşmaktadırlar. Bu sorunları temel olarak şunlardır:

Uluslararası öğrencilerin kalacakları devlet yurtlarının var olan ihtiyacı zor karşılamaları nedeniyle pek çok uluslararası öğrenci kalacak yer sorunu yaşayabilmektedir. Uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye ilk gelişlerinde havalimanları başta olmak üzere belirli yerlerde gerekli bilgilendirmelerin yapılamaması nedeniyle ulaşımda ve konaklamada sorunlar yaşamaktadırlar. Uluslararası öğrencilerin ikamet için vize prosedürlerinin karmaşık olması, Türkçe bilmeyen öğrenciler için büyük sorunlar teşkil etmektedir. TİKA, Yunus Emre Enstitüsü, YÖK, Dışişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı gibi kamu kurumları arasında tam bir eşgüdüm olmadığı Türkiye'nin uluslararası eğitimi gelişmiş ülkelerdeki kadar marka değeri yaratamamaktadır (DEİK/EEİK, 2012: 13-16).

Özçetin tarafından yapılan ankete dayalı bir çalışmada uluslararası öğrenciler karşılaştıkları temel sorunları yurt yaşantısı, Türkçe konuşma, kültürel farklılıklardan dolayı yaşanan zorluklar, yalnızlık ve arkadaş ilişkileri olarak sıralamışlardır (Özçetin, 2013:119).

Yardımcıoğlu-Beşel-Savaşan'ın Sakarya Üniversitesi'nde eğitim gören uluslararası öğrencilerin yaşadıkları sosyo-ekonomik sorunlar ve bunların

çözümlerine dair yapılan çalışmada öğrencilerin en çok karşılaştıkları sorunların ekonomik sorunlar, psikolojik(aile özlemi, ülkesindeki arkadaşlarını özleme, vs.), akademik anlamda dil problemi yaşadıklarını tespit etmişlerdir (Yardımcıoğlu-Beşel- Savaşan, 2017: 245-248).

Başaran Alagöz ve Geçkil'in Konya ili üzerinde yaptıkları araştırmada da uluslararası öğrencilerin en yoğun olarak karşılaştıkları sorunların dil problemi, yemek ve sosyal yaşama uyum sağlama problemleri olduğu tespit edilmiştir (Başaran Alagöz-Geçkil, 2017: 283).

Sasa'nın Trakya Üniversitesi'nde okuyan uluslararası öğrencilerle anket halinde yaptığı çalışmada da uluslararası öğrencilerin en çok karşılaştığı sorunların harç ve yurt ücretlerinin pahalı olması, okula uyum sağlama sürecinde sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Sasa, 2017: II).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

8. ERDOĞAN HÜKÜMETLERİ DÖNEMİNDE (2003-2014) BALKANLARDA YUMUŞAK GÜÇ KAYNAĞI OLARAK TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

Çalışmanın bu bölümünde Erdoğan Hükümetleri dönemlerinde Balkanlarda yumuşak güç kaynağı olarak Trakya Üniversitesi irdelenecek, Trakya Üniversitesi'ne Erdoğan hükümetleri öncesinde ve Erdoğan hükümetleri dönemlerinde gelen uluslararası öğrencilerin durumları tespit edilecek ve bunlara bağlı olarak çeşitli sonuçlara ulaşılacaktır.

8.1. Trakya Üniversitesi'ne Genel Bir Bakış

Trakya Üniversitesi'nin kuruluş yılı 1982 yılı olsa da bazı birimlerinin tarihçesi daha eskiye dayanmaktadır. Edirne'de 1974 yılında İstanbul Üniversitesi'ne bağlı olarak Edirne Tıp Fakültesi kurulmuş olup, 1982 yılına kadar faaliyetlerini İstanbul Üniversitesi'ne bağlı olarak sürdürmüştür. 20 Temmuz 1982 yılında yayınlanan 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Trakya Üniversitesi resmen kurulmuştur (https://www.trakya.edu.tr/pages/tarihce, 04.05.2018). Trakya Üniversitesi'nin eğitim öğretime başladığı yıl toplam öğrenci sayısı 4500 idi. 5 yıl sonra ise öğrenci sayısı 10,800'e ulaşmıştır (Ağırgan, 2011: 34).

Trakya Üniversitesi kurulduktan sonra sadece Edirne'de değil, Trakya Bölgesi'ndeki diğer şehirler için de önemli bir kuruluş olmuştur. Trakya Bölgesi'ndeki diğer şehirler olan Tekirdağ (http://www.nku.edu.tr/, 04.05.2018) [37],

[37] http://www.nku.edu.tr/ (04.05.2018) Bu birimler şunlardır: Ziraat Fakültesi, Çorlu Mühendislik Fakültesi, Sağlık Yüksekokulu, Tekirdağ Meslek Yüksekokulu, Çorlu Meslek Yüksekokulu, Çerkezköy Meslek Yüksekokulu, Hayrabolu Meslek Yüksekokulu, Malkara Meslek Yüksekokulu, Malkara Meslek Yüksekokulu, Marmara Ereğlisi Meslek Yüksekokulu, Muratlı Meslek Yüksekokulu, Saray Meslek Yüksekokulu, Saray Meslek Yüksekokulu, Şarköy Meslek Yüksekokulu.

Kırklareli (https://www.trakya.edu.tr/, 04.05.2018) [38] ve Çanakkale (https://www.comu.edu.tr/ ,04.05.2018) [39]'de çeşitli fakülteler ve meslek yüksekokulları Trakya Üniversitesi'nin bölümleri olarak bir bölge üniversitesi olmasını sağlamıştır. 2011-2012 eğitim öğretim yılında diğer illerdeki akademik birimlerin illerdeki üniversitelere devredilmesiyle Trakya Üniversitesi bütün birimleri Edirne ve ilçelerinde olmak üzere, 10 fakülte, 4 Enstitü, 4 Yüksekokul, 1 Konservatuar, 9 meslek yüksekokulu, 20 araştırma ve uygulama merkezi ile "İl Üniversitesi" olma özelliği kazanmıştır (https://www.trakya.edu.tr/,04.05.2018). Üniversite, 2017 faaliyet yılında Döneminde 5 Enstitü, 12 Fakülte, 6 Yüksekokul, 1 Devlet Konservatuarı, 10 Meslek Yüksekokulu, 31 Araştırma Merkezi bulunmaktadır. Üniversitenin lisans düzeyinde 26,290 ön lisans düzeyinde 16,766 ve lisansüstü düzeyde 5334 olmak üzere toplamda 48,290 öğrencisi bulunmaktadır (https://bys.trakya.edu.tr/file/, 2017:3).

8.2. Trakya Üniversitesi'nin Balkanlar İle İlgili Belli Başlı Faaliyetleri

Trakya Üniversitesi, konumu itibarıyla da Balkan coğrafyasının merkezinde yer almaktadır. Bir bilim yuvası olarak da Balkan coğrafyasındaki, ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal süreçlerin akademik olarak incelenmesi amacıyla 2010'de Balkan Araştırmaları Enstitüsü kurulmuştur (https://bae.trakya.edu.tr/ , 12.01.2019). Enstitü bünyesinde Balkan coğrafyasını daha iyi anlamak amacıyla pek çok ulusal ve uluslararası panel, sempozyum, toplantı, çalıştay ve konferanslar düzenlenmiş, Balkan ülkelerindeki diğer üniversiteler ile ortak olarak öğrenci çalıştayları hazırlanmış, çeşitli sergiler düzenlenmiş balkan coğrafyasının kültürel ve sosyal tarihine ışık tutacak eserler yayınlanmıştır (https://bae.trakya.edu.tr/,12.01.2019).

Trakya Üniversitesi bünyesinde Balkan coğrafyasını ilgilendiren bir diğer kurum ise 2007-2008 eğitim öğretim döneminde kurulmuş olan Balkan Dilleri ve

[38] Bu birimler şunlardır: Teknik Eğitim Fakültesi, Kırklareli Sağlık Yüksekokulu, Kırklareli Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Kırklareli Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Babaeski Meslek Yüksekokulu, Lüleburgaz Kepirtepe Meslek Yüksekokulu, Pınarhisar Meslek Yüksekokulu, Vize Meslek Yüksekokulu, Kırklareli Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu.

[39] Bu birimler şunlardır: Çanakkale Meslek Yüksekokulu, Çanakkale Eğitim Fakültesi, Biga Meslek Yüksekokulu.

Edebiyatları Bölümüdür. Bölüm ilk kurulduğunda Yunanca, Boşnakça ve Arnavutça anabilim dallarıyla eğitim hayatına başlamıştır. 2011-2012'de de Hırvat Dili ve Edebiyatı bölümü de açılmıştır. Yine bölüm içerisinde olan Boşnak Dili ve Edebiyatı ve Arnavut Dili ve Edebiyatı bölümleri Türkiye'de üniversite düzeyinde tek olma özelliğindedirler. Bölümde okuyan öğrenciler, Mevlana Programı ile Arnavutluk, Kosova, Makedonya ve Bosna-Hersek'teki üniversitelerde eğitim görme imkânlarına sahiptirler. Yine Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı bölümü Türkiye'de lisans düzeyinde eğitim veren üç programdan birisidir (https://balkandilleri.trakya.edu.tr/ , 13.01.2019).

Üniversite bünyesinde kurulan bir diğer lisansüstü eğitim birimi de 2014 yılında kurulan Roman Dili ve Kültürü Araştırma Enstitüsü'dür (https://rae.trakya.edu.tr/,12.01.2019). Üniversite bünyesinde kurulan bu enstitü ile Türkiye'nin belirli yerlerinde yaşayan ve diğer Balkan ülkelerinde de var olan ancak genelde toplum tarafından arka plana atılan bir halk olan romanlara yönelik akademik araştırmalar yapılarak kültürleri, toplumsal ve sosyal değerleri hakkında objektif bilgilere ulaşılacaktır.

Trakya Üniversitesi sağlık alanında öncü üniversitelerimizden birisidir. Barındırdığı tıp fakültesi sadece bölge şehirlerdeki değil, komşu ülkelerde dâhil olmak üzere bölgesindeki en kapsamlı sağlık kurumlarından birisidir. Trakya Üniversitesi Balkan üniversiteleri ile de yoğun işbirliği içerisindedir. Bu işbirliğinin bir sonucu olarak on Balkan üniversitesi ile eşgüdüm anlaşması yapılmıştır (https://www.trakya.edu.tr/, 12.01.2019).

Trakya Üniversitesi aynı zamanda bir sınır üniversitesi olduğu için uluslararası ilişkilerini de bu temele oturtmuştur. Bu nedenle de Trakya üniversitesinin temel amaçlarından birisi de Balkan dillerini anadili gibi kullanabilen dilbilimciler yetiştirmektir. Trakya Üniversitesi Türkiye'nin istikrarlı bir Balkan politikası oluşturmasında öncü rol oynayacak kurumlardan birisi olacak bilgi ve birikime sahiptir (T.Ü. Stratejik Planı, 2013-2017-24).

Trakya Üniversitesi'nin Balkan coğrafyasındaki diğer yükseköğretim kurumlarıyla da pek çok işbirliği projeleri vardır. Bunlardan en önemlisi Balkan

Üniversiteler Birliği'dir (http://www.hurriyet.com.tr/, 14.08.2018). 2014 yılında kurulan birlik, Trakya Üniversitesi'nin öncü olmasıyla Balkanlardan 30 üniversitenin anlaşma imzalayarak, 6 üniversitenin de elektronik ortamda üye olmayı kabul etmesiyle kurulmuştur. Trakya Üniversitesi, birliğin genel sekreterliğini ve daimi yönetim kurulu üyesidir (http://www.baunas.org, 26.05.2018). Birliğin temel amaçları farklı kültürler arasında diyalogları geliştirmek, ortak bilimsel araştırmalar yapmak ve araştırmaların verimliliğini arttırabilmek için ortak hareket etmek, ortak kültür sanat ve spor faaliyetleri düzenlemek, öğrenciler için çeşitli değişim programları düzenlemektir (http://www.baunas.org/, 26.05.2018).

Trakya Üniversitesi'nin özellikle Balkan coğrafyasına yaptığı bu kadar yatırımın doğal bir sonucu olarak uluslararası öğrenci sayısında ciddi artışlar olmuş, bölge ülkeler ile çeşitli konularda ortak projeler, sempozyumlar yapılmış ve Türkiye ile başta Balkan coğrafyasında yaşayan soydaşlarımız olmak üzere bütün Balkan coğrafyasında kendisini ispatlamış bir yükseköğretim kurumu olma yolunda ilerlemektedir. Trakya Üniversitesi'nde yapılan bir çalışmaya göre üniversitede okuyan uluslararası öğrencilerin geneli eğitimlerini tamamladıktan sonra ülkelerine gittiklerinde Trakya Üniversitesi'ni yükseköğrenim için tavsiye edecekleri sonucu ortaya çıkmıştır (Sasa, 2017:104).

8.3.Trakya Üniversitesi ve Uluslararası Öğrenciler

Çalışmanın bu bölümünde Erdoğan Hükümetleri Öncesi Trakya Üniversitesi'nin uluslararası öğrenci geçmişi irdelenecek olup buna bağlı olarak sonuçlara ulaşılacaktır.

8.3.1. Erdoğan Hükümetleri Öncesinde (1995-2003) Trakya Üniversitesi'nde Uluslararası Öğrencilerin Durumu

Trakya Üniversitesi'nin uluslararası öğrenci geçmişine bakıldığında farklı tarihlere ulaşılmaktadır (https://dosyalar.trakya.edu.tr/,14.05.2018) .[40] 2003 öncesinde Trakya Üniversitesi'ne gelen uluslararası öğrencilerin sayılarına bakıldığında

[40] ÖSYM'nin ulaşılabilen verilerine göre 1994'e kadar Trakya Üniversitesi bünyesinde uluslararası öğrenci barındırmakta ve eğitim vermekte iken, Trakya Üniversitesi'nin kaynaklarında 2002-2003 eğitim öğretim döneminden sonra uluslararası öğrenci almaya başlandığı görülmektedir.

Erdoğan hükümetleri öncesinde uluslararası öğrenci sayısının belirli düzeyde kaldığı gözlenmektedir. Bu dönemde üniversitenin uluslararası öğrencileri çekmek amacıyla yeterli yatırımları ve bilgilendirmeler konusunda yeterli gelişmeyi gösteremediği ifade edilebilir.

Tablo 43: Yıllara Göre Trakya Üniversitesi'ne Gelen Uluslararası Öğrenci Sayıları (1995-2003)

Yıllar	Toplam Uluslararası Öğrenci Sayısı
1995-1996	308
1996-1997	324
1997-1998	326
1998- 1999	313
1999-2000	301
2000-2001	291
2001-2002	285
2002-2003	294

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

8.3.2. Erdoğan Hükümetleri (2003-2014) Döneminde Trakya Üniversitesi'nde Uluslararası Öğrencilerin Durumu

Tablo 44'te görüleceği gibi Trakya Üniversitesi uluslararası öğrenci sayısını Erdoğan hükümetleri döneminde 4 kattan fazla arttırmıştır. 2003-2004 eğitim-öğretim yılında toplam uluslararası öğrenci sayısı 308 iken, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında 1329'a yükselmiştir. Bunun bir sonucu olarak da Trakya Üniversitesi uluslararası öğrenci sayısını en çok arttıran üniversitelerden birisi olmuştur.

Tablo 44: Trakya Üniversitesi'nde Yıllara Göre Yabancı Uyruklu Öğrenci Sayıları (2003-2014)

Yıllar	Yeni Kayıt Yaptıran Yabancı Uyruklu Öğrenci Sayısı	Önceki Eğitim Öğretim Döneminden Mezun Sayısı	Toplam Yabancı Uyruklu Öğrenci Sayısı
2003-04	72	34	308
2004-05	63	35	307
2005-06	58	34	308
2006-07	58	56	281
2007-08	56	45	263
2008-09	72	33	271
2009-10	115	39	320
2010-11	355	33	605
2011-12	330	26	836
2012-13	455	45	1169
2013-14	299	Veri Yok	1329

Kaynak: Rakamlar ÖSYM'nin yıllık olarak yayımladığı *"Yükseköğretim Verileri Kitapçığı"*ndan alınmış olup, tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Türkiye'de şehirlerin uluslararası öğrenci paylarına bakıldığında ise Edirne 2013-2014 verilerine göre üniversitelerdeki toplam öğrenci sayısına göre uluslararası öğrenci oranının en yüksek olduğu şehir olduğu göze çarpmaktadır. Şehirlerin Türkiye'deki toplam uluslararası öğrencilerden aldıkları paylara bakıldığında ise Edirne altıncı sırada yer almaktadır (Tablo 45).

Tablo 45: Uluslararası Öğrencilerin En Çok Öğrenim Gördükleri İller (2013-2014)

Üniversite	Uluslararası Öğrenci Sayısı	Uluslararası Öğrenci Oranı	İlin Aldığı Pay (%)
İstanbul	14.072	2,41	29,21
Ankara	8.371	3,20	17,37
İzmir	2.869	1,96	5,95
Konya	1.520	1,51	3,15
Erzurum	1.424	1,37	2,96
Edirne	1.329	3,77	2,76
Eskişehir	1.257	2,17	2,61
Kayseri	1.194	2,17	2,48
Bursa	1.135	2,07	2,36
Gaziantep	951	2,50	1,97

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Araştırmaları Merkezi, 2015, s.34.

Tablo 46'deki uluslararası öğrencilerin en yoğun olduğu ilk üç üniversite Fatih, Orta Doğu ve Trakya Üniversitesi olarak görülmektedir.

Tablo 46: Uluslararası Öğrenci Sayılarına Göre İlk 10 Üniversite (2013-2014)

Üniversite	Uluslararası Öğrenci Sayısı	Uluslararası Öğ. Yoğunluğu
İstanbul	3.051	2,37
Marmara	2.146	2,96
Ankara	2.018	3,28
Orta Doğu T.	1.817	6,81
Gazi	1.695	2,25
Atatürk	1.424	1,37
Trakya	1.329	3,77
Ege	1.316	2,35
Fatih[41]	1.214	8,34
Uludağ	1.214	2,24

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Araştırmaları Merkezi, 2015, s.31.

[41] Fatih Üniversitesi, 23 Temmuz 2016'da yayımlanan 667 sayılı KHK ile kapatılmıştır.(Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler, 2016)

BEŞİNCİ BÖLÜM

GENEL DEĞERLENDİRME

9. BULGULAR, ÖNERİLER VE SONUÇ

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen verilere ve bilgilere bağlı olarak çeşitli bulgulara, önerilere ve sonuca yer verilmektedir.

9.1. Bulgular

Erdoğan hükümetleri öncesinde uluslararası öğrencilerin durumlarına bakıldığında ortaya şu sonuçlar çıkmaktadır;

Ortadoğu ve Kuzey Afrika, Sahra Altı Afrika, Orta Asya, Güney Kafkasya, Güney Asya ve Kuzey Amerika ülkelerinden gelen uluslararası öğrenci sayılarında azalma tespit edilmiştir. Bu bölgelerdeki azalma oranları şu düzeyde gerçekleşmiştir.

- Orta Doğu ve Kuzey Afrika'dan gelen uluslararası öğrenci sayısı 2670' ten 1640'a inerek yaklaşık olarak %20,7 azalmıştır.
- Sahra Altı Afrika'dan gelen uluslararası öğrenci sayısı 439'dan 320'ye inerek yaklaşık olarak %27,1 azalmıştır.
- Orta Asya'dan gelen uluslararası öğrenci sayısı 3655'ten 3371'e inerek yaklaşık olarak %7,7 azalmıştır.
- Güney Kafkasya'dan gelen uluslararası öğrenci sayısı 1790'dan 1319'a inerek yaklaşık olarak %26,3 azalmıştır.
- Güney Asya'dan gelen uluslararası öğrenci sayısı 628'den 268'e inerek yaklaşık olarak %57,3 azalmıştır.
- Kuzey Amerika'dan gelen uluslararası öğrenci sayısı 30'dan 21'e inerek yaklaşık olarak %30 azalmıştır.

Asya-Pasifik, Latin Amerika ve Avrupa bölgelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayılarında artış tespit edilmiştir. Bu bölgelerdeki artış miktarı şu düzeyde gerçekleşmiştir:

- Asya-Pasifik bölgesinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı 108'den 226'ya çıkarak yaklaşık olarak %109,2 artmıştır.
- Latin Amerika'dan gelen uluslararası öğrenci sayısı 6'dan 7'ye çıkarak % 16,6 artış göstermiştir.
- Avrupa ülkelerinden gelen uluslararası öğrenci sayısı 7051'den 7741'e çıkarak yaklaşık olarak %9,7 artmıştır.

Erdoğan hükümetleri öncesinde Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısında 6 bölgede azalma tespit edilmişken, 3 bölgede artış olduğu tespit edilmiştir. Ancak meydana gelen artışların olduğu rakamlar düşük düzeyde kaldıkları için- Latin Amerika'da 6'dan 7'ye çıkması, Asya-Pasifik için 108'den 226'ya çıkması gibi- Erdoğan öncesi dönemlerde uluslararası öğrenci sayısında farklı bölgelerden gelen uluslararası öğrenci sayısında önemli bir artışın meydana gelmediği görülmektedir.

Erdoğan hükümetleri öncesinde uluslararası öğrenci sayısında genel anlamda bir azalış olduğu görülmektedir. Listelenen 9 bölgeden 6 bölgede azalış, 3 bölgede artış olduğu görülmektedir. Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısının en çok azaldığı bölgeler Güney Asya (%57,3), Kuzey Amerika (%30) ve Sahra Altı Afrika (%27,1) olmuştur. Uluslararası öğrenci sayısının arttığı bölgelere bakıldığında ise Asya-Pasifik (%109,2), Latin Amerika (% 16,6) ve Avrupa (%9,7) olmuştur.

Erdoğan hükümetleri dönemlerinde Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında bütün bölgelerden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısında artış olduğu gözlenmektedir. Bölgelere göre artışlar şu şekilde gerçekleşmiştir;

- Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı 1559'dan 10247'ye çıkarak yaklaşık olarak %657,2 artmıştır.
- Sahra Altı Afrika'dan Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı 218'den 4548'e çıkarak yaklaşık olarak %2086,2 artmıştır.
- Orta Asya'dan Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı 3163'ten 11369'a çıkarak yaklaşık olarak %359,43 artmıştır.

- Güney Kafkasya'dan Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı 1390'dan 7489'a çıkarak yaklaşık olarak %538,7 artmıştır.
- Güney Asya'dan Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı 242'den 3420'ye çıkarak yaklaşık olarak %1413,2 artmıştır.
- Asya Pasifik ülkelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı 202'den 1663'e çıkarak yaklaşık olarak %823,2 artmıştır.
- Kuzey Amerika ülkelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı 35'ten 282'ye çıkarak yaklaşık olarak %805,7 artmıştır.
- Latin Amerika ve Karayipler'den Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı 9'dan 117'ye çıkarak %1300 artmıştır.
- Avrupa'dan Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı 7343'ten 8753'e çıkarak yaklaşık olarak %119,2 artmıştır.
- Balkan ülkelerinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısı 3557'den 5509'a çıkarak yaklaşık olarak %164,1 artmıştır.

Erdoğan hükümeti dönemlerinde bakıldığında Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısında önemli sayıda artış olduğu görülmektedir. Listelenen 9 bölgenin tamamında önemli oranda artışlar yaşanmıştır. En çok artışın olduğu bölgeler Sahra Altı Afrika (%2086,2), Güney Asya (%1413,2) ve Latin Amerika ve Karayipler (%1300) bölgeleri olmuştur. En az artışın olduğu bölge ise %119,2 artış ile Avrupa bölgesi olmuştur.

9.2. Öneriler

Küreselleşmenin etkisinin giderek arttığı günümüz dünyasında bireyler de küreselleşmeye ayak uydurmak durumunda kalmaktadırlar. Uluslararası öğrenciler bu bağlamda daha iyi eğitim almayı amaçlayarak ülkelerinden belirli süre çerçevesinde ayrılan bireylerdir. Uluslararası öğrenci sayısının 2020'de 8 milyona ulaşacağı beklenmekte iken uzun vadeli projelerin yapılması, Türkiye'nin uluslararası öğrenci pazarından daha fazla pay alabilmesi için önem teşkil etmektedir.

Türkiye, bulunduğu coğrafyada ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda en istikrarlı ülkelerin başında gelmektedir. Bu da komşu ülkelerle ilişkilerimizde bize

pek çok avantaj sağlamaktadır. Bu avantajı uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmesi yönünde kullanabilmek için ülkelere yönelik özel projeler geliştirmeli ve komşu ülkelerle olan ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal bağlarını sağlamlaştırıcı adımlar atarak aradaki bağları kuvvetlendirmelidir.

Üniversitelerimizin yurtdışında tanıtım ve reklamlarının yapılması, öğretim üyesi hareketliliklerinin desteklenerek yükseköğretim kurumlarının tanınırlıklarının artması sağlanmalıdır.

Uluslararası öğrencilere verilecek bursların kaynaklarının etkin olarak kullanılmalı, Türkiye'ye gelecek uluslararası öğrencilerin burs olanaklarından haberdar olmaları için bilgilendirmeler etkin biçimde yapılmalıdır. Uluslararası öğrenciler için konaklama imkânları arttırılmalıdır. Uluslararası öğrencilerin Türkiye'de ikamet izinlerini alabilmeleri için bürokratik süreçler kısaltılmalı ve hızlandırılmalıdır.

Türkiye'nin kültürel mirası Balkan coğrafyasından başlayarak Orta Doğu, Kafkasya ve Orta Asya'ya kadar uzanmaktadır. Kültürel mirasımızı daha etkin bir biçimde kullanarak farklı coğrafyalardan gelecek uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki toplumsal ve sosyal hayata sağlıklı bir biçimde adapte olmaları için çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlere ağırlık verilmelidir. Bu bağlamda üniversitelerde yapılan ülke günleri önemli birer örnektir.

Resmi ve özel kurumlar arasındaki işbirlikleri artarak eşgüdümlü bir biçimde Türkiye'deki yükseköğretimin tanıtımı küresel düzeyde yapılmalıdır.

Türkiye'de eğitimlerini tamamlayan uluslararası öğrencilerin yaklaşık olarak 1/3'ü Türkiye'de yaşamaya devam etmek istemektedirler. Kalan uluslararası öğrencileri de Türkiye'deki nitelikli insan gücü eksiğini gidermek için Türkiye'de yaşamaya ikna edecek projeler ve imkânlar yaratılmalıdır.

9.3. Sonuç

Erdoğan hükümetleri dönemlerinde Erdoğan öncesi döneme göre uluslararası öğrenci sayısında ciddi artışlar olmuştur. Bu artışların başlıca sebepleri şunlardır;

- 2003-2014 döneminde diğer ülkelerle yapılan ekonomik, sosyal, kültürel anlaşmaların artması,
- Türkiye'nin kültürünü ve manevi değerlerini yansıtan değerlerin medya, insani kuruluşlar, diplomatik bağlar gibi farklı kanallar ile dünyanın pek çok noktasına ulaşması,
- 2003-2014 dönemleri arasında Türkiye'de yükseköğretim kurumu sayılarında önemli artışlar yaşanması,
- Çeşitli yükseköğretim kurumlarımızın en kaliteli yükseköğretim kurumları sıralamalarında yer almaları,
- Komşularımızdaki ve bölgemizdeki siyasi ve toplumsal karışıklıklara rağmen Türkiye'nin toplumsal ve siyasal olarak bölgesinde daha istikrarlı bir yapıda devam etmesi olarak sıralanabilir.

Sonuç olarak Erdoğan hükümetleri dönemlerinde (2003-2014) Türkiye'nin yumuşak gücü çeşitli kaynaklardan beslendiği ve arttığı için, Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin sayısında önemli sayıda artış olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA/BİBLİYOGRAFYA

İnternet Tabanlı Kaynaklar

Acar, Ozan, *"Türkiye'nin İnsan Sermayesi Göçüyor",*TEPAV, http://www.tepav.org.tr/tr/blog/s/5287/Turkiye___nin+Insan+Sermayesi+Gocuyor#_ftn2, (04.05.2018)

"AÇAUM", http://acaum.ankara.edu.tr/?page_id=3355,(22.02.2018)

"Afrika'daki en etkin havayolu THY", http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/afrikadaki-en-etkin-havayolu-thy-30178025(03.02.2018)

"Afrika ile ticaret hacmi 5 yılda yüzde 40 arttı." https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/afrika-ile-ticaret-hacmi-5-yilda-yuzde-40-artti/62416#(13.02.2018)

Alphan, Melis, *"Türkiye'nin yumuşak gücü: Dizileri"*,http://www.hurriyet.com.tr/turkiye-nin-yumusak-gucu-dizileri-19414165 (02.02.2018)

Armitage, Richard L. – Nye, Joseph,S, *CSIS COMMISSION ON SMART POWER, A smarter, more secure America,* https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/071106_csissmartpowerreport.pdf, (23.06.2018)

Aydoğan, Bekir, "Rapor: Güç Kavramı ve Kamı Diplomasisi", 2017, *http://politikadergisi.com/sites/default/files/guc_kavrami_ve_kamu_diplomasisi_-_bekir_aydogan-pdf.pdf* , (13.02.2018)

Balkan Universities Association, Articles Of Balkan Universities Assocation (BUA), http://www.baunas.org/content/articles-of-balkan-universities-association--bua.html, (26.05.2018)

Balkan Universities Association, Aimsand Objectives, http://www.baunas.org/content/aims-and-objectives.html, (26.05.2018)

*"Balkan Üniversiteler Birliği kuruldu.",*http://www.hurriyet.com.tr/egitim/balkan-universiteler-birligi-kuruldu-27193892, (14.08.2018)

Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, *2010 Faaliyet Raporu*,https://www.ytb.gov.tr/uploads/resimler/activity_reports/2010-faaliyet-raporu.pdf, (03.02.2018), s.31.

Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, *2014 Faaliyet Raporu*, https://www.ytb.gov.tr/uploads/resimler/activity_reports/2014-faaliyet-raporu.pdf, (03.02.2018), s. II.

British Council Türkiye, *Hakkımızda*, https://www.britishcouncil.org.tr/about (03.03.2018)

British Council Türkiye, *Türkiye'de 75.Yıl,*https://www.britishcouncil.org.tr/about/75years-Turkey (03.03.2018)

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, https://www.comu.edu.tr/tarihce (04.05.2018)

Çetinsaya, Gökhan, *Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma, Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası*, Yükseköğretim Kurulu Yayınları, Yıl:2014, 2.Basım, Eskişehir. http://www.yok.gov.tr/documents/10279/2922270/Büyüme+Kalite+Uluslararasılaşma+cetinsaya-19x27-12%2C5forma.pdf/e5681887-1560-4fc3-9bab-0402e7f3ec2b (14.02.2018)

Çöllü, E. Fazıl-Öztürk, Y. Emre, *Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından Türkiye'ye Yüksek Öğrenim Görmek Amacıyla Gelen Öğrencilerin Uyum ve İletişim Sorunları(Konya Selçuk Üniversitesi Örneği),* Journal of Azerbaijani Studies, s.223-239. http://jhss-khazar.org/wp-content/uploads/2010/06/18.pdf (14.04.2018)

DAHL, Robert, *The Concept of Power*, http://fbaum.unc.edu/teaching/articles/Dahl_Power_1957.pdf, s.202, (14.11.2018)

DAAD, Deutscher Akademischer Austauschdienst, http://www.daad-turkiye.org/tr/ (04.05.2018)

DEİK, *"Uluslararası Yükseköğretim ve Türkiye'nin Konumu"* , Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Raporu, Mart 2013, İstanbul, s.2, https://www.deik.org.tr/uploads/uluslararasi-yuksekogretim-hareketliligi-ve-turkiye-nin-konumu-raporu-2.pdf (01.02.2018)

DEİK, "II. Türkiye-Afrika Ekonomik ve İş Forumu", *https://www.deik.org.tr/basin-aciklamalari-ii-turkiye-afrika-ekonomi-ve-is-forumu* (13.02.2018)

DEİK/Eğitim Ekonomisi İş Konseyi(EEİK), "Uluslararası Öğrenci Temini Çalıştayı Sonuç Raporu", İstanbul, Eylül 2012,s.13-16. *https://www.deik.org.tr/uploads/eeik-uluslararasi-ogrenci-temini-calistayi-sonuc-raporu-2.pdf* (12.01.2019)

DPT, *Onuncu Kalkınma Planı*, s.34, www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130706M1-1-1.doc (13.05.2018)

DPT, Onuncu Kalkınma Planı, http://www.sbb.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/12/Onuncu_Kalkınma_Planı.pdf, (12.05.2018), s.12.

Dossary, Salman Al,"The Soft Power of Mohamed Salah", https://aawsat.com/english/home/article/1249956/salman-al-dossary/soft-power-mohamed-salah , (13.09.2018)

"Dost halklar Türkiye'nin yaptığı hastanelerde şifa buluyor", http://www.turkiyegazetesi.com.tr/saglik/474634.aspx (12.03.2018)

"Elcano Global Presence Report", s.15, http://www.realinstitutoelcano.org/wps/wcm/connect/f36b5f004830c24a8e3b8fe0dd72d861/Global_Presence_2015.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=f36b5f004830c24a8e3b8fe0dd72d861 (02.03.2018)

Eldeen, Mayada Kamal, *"Türkiye'den Afrika'ya Uzanan Beyaz Eller: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Bakanlığı (TİKA)",*https://www.afam.org.tr/turkiyeden-

afrikaya-uzanan-beyaz-eller-turk-isbirligi-ve-koordinasyon-ajansi-baskanligi-tika/ (12.02.2018)

Ertepınar, Hamide, *"Uluslararası Öğrencilerin Ülke ve Üniversite Seçimlerini Etkileyen Faktörler-Türkiye Durum Çalışması*",İstanbul Aydın Üniversitesi,Yükseköğretim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Fakültesi, https://www.deik.org.tr/uploads/2-prof-dr-hamide-ertepinar.pdf , (02.03.2018) , s.9.

Fırat, Melek, "Türkiye-Afrika İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı ve Afrika Açılımında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü", *http://tasam.org/Files/Icerik/File/_13b80a8a-623f-4c1d-b7bd-6e83fddde142.pdf*, (12.01.2018), s.4.

Fukuyama, Francis, *Tarihin Sonu ve Son İnsan*, Profil, 3.Baskı, 2012, İstanbul.

İstanbul Aydın Üniversitesi,*"Uluslararası Öğrencilerin Üniversite ve Ülke Seçimini Etkileyen Faktörler"*, Yükseköğretim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Eğitim Fakültesi, https://www.aydin.edu.tr/tr-tr/akademik/fakulteler/egitim/Documents/Uluslararasılaşma%20Raporu.pdf, (04.03.2018), s.6.

Gündüz, Olgun, *Uluslararası Burslu Öğrencilerin Türkiye'de Eğitim Görme Beklentileri ve Kariyer Hedefleri*, T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Uzmanlık Tezi, Kasım 2012, Ankara, https://www.ytb.gov.tr/uploads/resimler/thesis/dr-olgun-guenduez-uluslararasi-burslu-oegrencilerin-tuerkiyede-egitim-goerme-beklentileri-ve-kariyer-hedefleri.pdf (08.03.2018).

(IMSED), Imagine Educationau / in Canada (IMAGINE), http://www.educationau-incanada.ca (14.03.2018)

"International Migration, Settlementent&Employment Dynamics, Life After Study: International Students Settlements Experiences In New Zealand", https://www.mbie.govt.nz/publications-research/research/migrants---settlement/life-after-studysummary.pdf, (19.03.2018)

Kalın, İbrahim,*"Türkiye'nin ince gücü"*,23.10.2010, *https://www.sabah.com.tr/yazarlar/ibrahim__kalin/2010/01/23/turkiyenin_ince_gucu* (02.05.2018).

Kalın, İbrahim, Anlayış Dergisi, "Türkiye'nin ince gücü", 2006, Şubat, Şubat *http://www.anlayis.net/makaleGoster.aspx?dergiid=33&makaleid=4816* (12.04.2018).

Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Araştırmaları Merkezi, *Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi Araştırma Projesi Raporu,* 2015, http://kam.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2015/04/Uluslararasi_Ogrenci_Raporu_2015.pdf (14.04.2018)

Kamu Denetçiliği Kurumu, *"10 yılda 58 yeni temsilcilik: Türkiye'nin yurtdışındaki temsilcilik sayısı 221'e çıktı."* https://kdk.gov.tr/haber/10-yilda-58-yeni-temsilcilik-turkiyenin-yurtdisindaki-temsilcilik-sayisi-221e-cikti/347 (12.02.2018)

Kamu Denetçiliği Kurumu, *"Uluslararası yardımlarda 'en cömert ülke' unvanını taşıyan Türkiye'nin yardım seferberliği sürüyor",* https://kdk.gov.tr/haber/turkiyenin-dis-yardimlari-2013/494 (11.02.2018)

Kamu Denetçiliği Kurumu, *"13 yılda 65 yeni temsilcilik: Türkiye'nin yurtdışındaki temsilcilik sayısı 228'e çıktı",* https://kdk.gov.tr/sayilarla/13-yilda-65-yeni-temsilcilik-turkiyenin-yurtdisindaki-temsilcilik-sayisi-228e-cikti/41, (12.03.2018)

Kara, Burak,*"Erdoğan tarihe geçti",* http://www.gazetevatan.com/erdogan-tarihe-gecti--395224-dunya/ (09.03.2018)

Karaboğa, Kezban, *"Yurtdışı eğitime yılda 2 milyar $",* https://www.dunya.com/ekonomi/yurtdisi-egitime-yilda-2-milyar-haberi-232641 (19.06.2018)

Mansfield, Zuhal, *Türkiye İle Afrika Arasındaki Ekonomik İlişkilerin Genel Görünümü,* http://www.tasamafrika.org/pdf/afk5/17-Zuhal-MANSFIELD-tr.pdf, (03.02.2018) , s.3-4.

Namık Kemal Üniversitesi,
http://www.nku.edu.tr/tanitim/universite/s/16(04.05.2018)

Nye, Joseph, "*Soft Power and Higher Education*",
https://cdn.mashreghnews.ir/old/files/fa/news/1393/4/11/637473_515.pdf
(04.04.2018), s.12

OECD, *Education at a Glance 2012*, https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/eag-2012-en.pdf?expires=1539364687&id=id&accname=guest&checksum=E05B990170CEE8DDFA71072D4E9AD8C7 , s. 367-368, (23.02.2018)

OECD, *Education of Glance 2013*,http://www.oecd.org/education/eag2013%20(eng)--FINAL%2020%20June%202013.pdf (13.04.2018), s.314.

OECD, *Education of Glance 2014*, http://www.oecd.org/education/Education-at-a-Glance-2014.pdf, (02.12.2018), s.342-344.

OECD, *Country Note – Education of Glance 2018, Turkey,*
http://gpseducation.oecd.org/Content/EAGCountryNotes/TUR.pdf (14.06.2018), s.3.

Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname, (23 Temmuz 2016). Resmi Gazete, (Sayı: 29779),
http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160723.pdf (19.08.2018)

"*Nijeryalı Öğrencilerin Hayali Türkiye'de Okumak*",
https://www.aa.com.tr/tr/dunya/nijeryali-ogrencilerin-hayali-turkiyede-okumak-/1227223 (12.05.2018)

ÖSYM, 1995- 1996, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 1996-1997, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 1997-1998, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 1999-2000, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 2000-2001, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 2001-2002, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 2002-2003, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 2003-2004, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 2004-2005, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 2005-2006, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 2006-2007, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 2007-2008, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 2008-2009, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 2009-2010, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 2010-2011, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 2011-2012, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 2012-2013, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

ÖSYM, 2013-2014, *Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitapları*. https://istatistik.yok.gov.tr

Rostan, Michele-Höhle, Ester Ava, *The İnternational Mobility of Faculty*, https://www.researchgate.net/profile/Ester_Hoehle/publication/278658754_The_International_Mobility_of_Faculty/links/573dbf2308aea45ee842d3d1.pdf , (25.11.2017), s.82.

Resmi Gazete, *"Türk Alman Üniversitesi, Resmi Gazete, Kanun No. 5979"*, *http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/04/20100410-1.htm*, (22.03.2018)

Resmi Gazete, Sayı 28360, *Yabancı Öğrenci Değerlendirme Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/07/20120721-21.htm, 15.05.2018)

Resmi Gazete, Sayı 29779, Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname, 657 Sayılı Karar, (http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160723.pdf, 12.04.2018)

Seggie, Fatma Nevra-Ergin, Hakan, *Rapor:Yükseköğretimin Uluslararasılaşmasına Güncel Bir Bakış - Türkiye'de Uluslararası Akademisyenler*,2018, SETA, Ankara, https://www.setav.org/rapor-yuksekogretimin-uluslararasilasmasina-guncel-bir-bakis-turkiyede-uluslararasi-akademisyenler/ (13.02.2018)

Study in Turkey, http://www.studyinturkey.gov.tr (15.05.2018).

TDK,*"güç"*,http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59f06581946812.65947801 (15.10.2017)

Tanyıldız, Zeynep Esra-Arslan, Selin-Kurtsal, Yaprak, *"Tersine Beyin Göçü Politikalarının Sanayi Politikalarına Entegrasyonu – Ülke Örnekleri ve Türkiye İçin*

Dersler”,TEPAV, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1294821719-2.Tersine_Beyin_Gocu_Politikalarinin_Sanayi_Politikalarina_Entegrasyonu.pdf (12.03.2018)

TBMM, *Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun, 19.10.1989*, Resmi Gazete, Sayı: 18196, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc066/kanundmc066/kanundmc06602922.pdf (05.03.2018)

Tepebaş, Ufuk, “Türkiye Afrika Ticaret Hacmi”, *http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/10474/turkiye_afrika_ticaret_hacmi_* (12.02.2018)

“The Soft Power 30”, https://softpower30.com/country/turkey/?country_years=2015 (04.03.2018).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Orta Doğu Ve Kuzey Afrika*, http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?ff1be5b3-51d9-4c0a-99f5-291c33c39414, 14.05.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Sahra Altı Afrika Ülkeleri 1,* http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?12d61ad6-534f-4961-a432-f8b94b5c2cef , 15.05.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Sahra Altı Afrika Ülkeleri 2*, http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?12d61ad6-534f-4961-a432-f8b94b5c2cef , 15.05.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Orta Asya Ülkeleri*,

http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?ede60537-9169-4b35-a43b-1471fc7eaf08, 16.05.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Güney Kafkasya Ülkeleri,* http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?f6dc3bbf-8a73-4504-8a32-4f77c75f4809, 16.05.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Güney Asya Ülkeleri,* http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?bb046107-477e-46fa-9c9c-b53aab0e8dae, 16.05.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Asya-Pasifik Ülkeleri 1,* http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?91fb4f69-d0e3-4823-9494-3ad93ce3fcd7, 16.05.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Asya-Pasifik Ülkeleri 2,* http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?91fb4f69-d0e3-4823-9494-3ad93ce3fcd7, 16.05.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Kuzey Amerika Ülkeleri,* http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?ac30776b-3248-40f3-b81f-1d2ab4c1b366 ,16.05.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Latin Amerika ve Karayip Ülkeleri 1,* http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?316a294f-abd5-49ce-88e0-0c9a9cd7b27b, 18.05.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Latin Amerika ve Karayip Ülkeleri 2,* http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?316a294f-abd5-49ce-88e0-0c9a9cd7b27b, 18.05.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Avrupa Ülkeleri 1,* http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?199113bb-f534-408f-a373-64fe1946f1b7, 25.05.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Avrupa Ülkeleri 2,* http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?199113bb-f534-408f-a373-64fe1946f1b7, (25.05.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Balkan Ülkeleri,* http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?a4652a89-e587-4528-907b-84ed8f33b97c, 25.05.2018)

Türkiye İhracatçılar Meclisi, "Ambargo Sonrası İran Ekonomik ve Ticari Etki Analizi", Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu – Türkiye İhracatçılar Meclisi, KPMG Türkiye, Haziran 2016,s.32-66; https://www.deik.org.tr/uploads/ambargo_sonrasi_iran_ekonomik_ve_ticari_etki_analizi.pdf, (14.12.2017).

"Türkiye'nin beyin gücü eğitimi yılda 1,5 milyar dolar harcıyor", http://www.milliyet.com.tr/-turkiye-nin-beyin-gucu-egitim-2029136/ (18.05.2018)

"Türkiye'nin Ortadoğu'daki rolü", https://www.dw.com/tr/türkiyenin-ortadoğudaki-rolü/a-15343763 , (22.07.2018).

"Türkiye, Ortadoğu'nun en etkin ikinci ülkesi", https://www.dunya.com/gundem/turkiye-ortadogunun-en-etkin-ikinci-ulkesi-haberi-394196 , (22.07.2018).

TİKA, Hakkımızda, *http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649* (15.05.2018)
TİKA, "TİKA Afrika'nın 28 ülkesinde faaliyet gösteriyor", *http://www.tika.gov.tr/tr/haber/tika_afrika_nin_28_ulkesinde_faaliyet_gosteriyor_(video_haber)-15825* (13.02.2018)

TİKA, "Sudan 2017", *http://www.tika.gov.tr/upload/2017/YAYINLAR/Tanıtım%20Broşürleri/Sudan.pdf* (02.04.2018)

TİKA, "2004 Faaliyet Raporu", *http://www.tika.gov.tr/upload/2017/YAYINLAR/Faaliyet%20Raporları/2004/2004%20TIKA_Faaliyet.pdf* , (12.04.2018)

TİKA, "Eğitim", http://www.tika.gov.tr/upload/2018/EĞİTİM%20BROŞÜR/Eğitim.pdf (22.02.2018)

TİKA "Faaliyet Raporu 2013",*http://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2013.pdf*(13.02.2018), s.11.

TİKA, "Bir Gurur Tablosu TİKA",http://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/bir-gurur-tablosu.pdf (09.02.2018), s.42.

TİKA, *"Türkoloji Projesi Tek Elde Toplanıyor"*, http://www.tika.gov.tr/tr/duyuru/turkoloji_projesi_tek_elde_toplaniyor-9343 (12.02.2018)

TÖMER, *Hakkımızda*, *http://tomer.ankara.edu.tr/hakkimizda/* (12.02.2018)

Trakya Üniversitesi, *Tarihçe*, https://www.trakya.edu.tr/pages/tarihce (04.05.2018)

Trakya Üniversitesi, 2013-2014 Eğitim Öğretim Yılı Yurtdışından Öğrenci Kabulü, Mayıs, 2013, s.7, https://dosyalar.trakya.edu.tr/yaboof/docs/katolog/#features/7, (14.05.2018)

Trakya Üniversitesi, Stratejik Plan 2013-2017, s.24, https://bys.trakya.edu.tr/file/open/91993072/ (12.02.2019)

Trakya Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı, *2017 Maliyet Yılı Birim Faaliyet Raporu*, s.3, https://bys.trakya.edu.tr/file/open/13463971/ (04.05.2018)

Trakya Üniversitesi https://dosyalar.trakya.edu.tr/yaboof/docs/katolog/#features/7, s.7, (14.05.2018)

Trakya Üniversitesi, Balkan Araştırmaları Enstitüsü, https://bae.trakya.edu.tr/pages/hakkimizda(12.01.2019

Trakya Üniversitesi, Balkan Araştırmaları Enstitüsü Faaliyetlerimiz, https://bae.trakya.edu.tr/pages/faaliyetlerimiz , (12.01.2019)

Trakya Üniversitesi, Balkan Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlarımız, https://bae.trakya.edu.tr/pages/yayinlarimiz , (12.01.2019)

Trakya Üniversitesi, Balkan Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Tarihçe ve Genel Bilgiler, https://balkandilleri.trakya.edu.tr/pages/tarihce-ve-genel-bilgiler , (13.01.2019)

Trakya Üniversitesi, Roman Araştırmaları Enstitüsü, Hakkımızda, https://rae.trakya.edu.tr/pages/hakkimizda, (12.01.2019)

Tuncer, Gökçen, *"Beyin Göçü Eğitim Krizine Sebep Olacak"*, https://businessht.bloomberght.com/ekonomi/haber/1933332-beyin-gocu-egitim-krizine-neden-olacak (04.05.2018)

TÜBİTAK "2221 – Konuk veya Akademik İzinli (Sabbatical) Bilim İnsanı Destekleme P." *http://www.tubitak.gov.tr/tr/burslar/yabancilara-yonelik/arastirma-burs-programlari/icerik-2221-konuk-bilim-insani-destekleme* (12.02.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Biyografi, *https://www.tccb.gov.tr/receptayyiperdogan/biyografi/*, (24.03.2018)

"Türkiye en çok dış temsilciliği olan 5. ülke", https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiye-en-cok-dis-temsilciligi-olan-5-ulke/1058534 , (15.02.2018)

"Türkiye Afrika'ya şifa dağıtıyor", https://www.aa.com.tr/tr/saglik/turkiye-afrikaya-sifa-dagitiyor/694515 (12.02.2018)

"Türk televizyonunun yumuşak gücü", https://www.turkishgreeknews.org/tr/turk-televizyonunun-yumusak-gucu-6376.html (02.02.2018)

Türkiye Bursları, https://www.turkiyeburslari.gov.tr (15.04.2018)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2014 Yılı İdare Faaliyet Raporu, s.4, http://www.mfa.gov.tr/data/BAKANLIK/2014-faaliyet-raporu.pdf (12.10.2018)

Türkiye Fulbright Eğitim Komisyonu, http://fulbright.org.tr/hakkimizda (04.03.2018)

http://www.turquie.campusfrance.org/tr/node/20700(26.08.2018)

Uluslararası Öğrenci Dernekleri Platformu(ISAP), *Hakkımızda*, http://isap.org.tr/?q=platform-hakkinda (15.05.2018)

Unesco, *Institue For Statistic, Global Education Digest 2009 – Comparing Education StatisticsAcrossthe World*, s.250, http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001832/183249e.pdf (15.05.2018)

ÜNLÜ, Didem Eryar, "THY Türkiye için önemli bir yumuşak güç unsuru", https://www.dunya.com/kose-yazisi/thy-turkiye-icin-onemli-bir-yumusak-guc-unsuru/15081 (03.02.2018)

YÖK, *Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik Madde 3*, 1985, http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/17831 (05.03.2018)

YÖK, Yükseköğretim Kanunu, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu 34. Madde, Ek fıkra: 2/7/2018- KHK-703/43 md. , https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwibp7GNz4HeAhXsDcAKHW6zDlQQFjAAegQICRAC&url=http%3A%2F%2Fwww.mevzuat.gov.tr%2FMevzuatMetin%2F1.5.2547.doc&usg=AOvVaw2mwgtQTh8mmLaLxfMihv_B (14.08.2018)

YÖK, *"Mevlana Değişim Programı"*, http://www.yok.gov.tr/documents/757816/1684767/mevlana_kitapcik.pdf/410e03de-63e8-42e8-9684-ad0abb35fcb3, (13.04.2018), s.2.

YÖK, *"Değişim Programlarına Katılan Öğrenci Sayısı"*, https://istatistik.yok.gov.tr, (18.01.2018)

YÖK, *"Yükseköğretimde Kalite İçin"*, *http://www.yok.gov.tr/documents/10279/173480/yuksekogretimde_kalite_icin.pdf* (11.04.2018)

"YÖS kalktı YÖK geldi", https://www.ntv.com.tr/turkiye/yos-kalkti-yok-geldi,u1uCAjpv2kSqlSCUmA_iDQ(11.12.2018)

"YÖS kalktı, yurtdışından başvurular arttı", http://www.hurriyet.com.tr/egitim/yos-kalkti-yurtdisindan-basvurular-artti-26968545 (23.12.2018)

Yunus Emre Enstitüsü, https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu (12.02.2018)

Yunus Emre Enstitüsü, *"2014 Faaliyet Raporu"*, https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/faaliyet-raporu.pdf (12.02.2018)

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Teşkilat ve Görevlendirme Hakkında Kanun, Md.3(d), https://www.ytb.gov.tr/uploads/resimler/mevzuat-pdf/5978.pdf, (05.04.2018).

"Yurtdışında Eğitime Yılda 1,5 Milyar Dolar" , http://www.sozcu.com.tr/egitim/yurtdisinda-egitime-yilda-15-milyar-dolar.html (04.02.2018).

"Yurtdışındaki Türk Öğrenci Sayısı 50 Bini Aştı", http://arsiv.ntv.com.tr/news/194406.asp#BODY (02.05.2018)

YTB, *Uluslararası Öğrenci Hareketliliği*, https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/uluslararasi-ogrenci-hareketliligi (13.05.2018)

YTB, *Başkanlığımız*, https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2 (15.05.2018)

Yazılı Kaynaklar

Abdullah, Akif - Babaç, Erhan,"Ekonomik Açıdan Rusya'ya Uygulanan Yaptırımlar ve Türkiye ile Yaşanan Uçak Krizinin Etkileri", *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt:5, Sayı:7, 2016, s.2134-2143.

Ağırgan, Mehmet, *Geçmişten Günümüze Trakya Üniversitesi*, Trakya Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, No:121, Edirne, 2011.

Aktan, Coşkun Can, "Yüksek Öğretimde Değişim: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar", *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, İzmir2009, s.1-2.

Arı, Tayyar, *Uluslararası İlişkiler*, Alfa Basım,2. Baskı,1997,İstanbul.

Atılgan, Ulaş, *Bir Evrensel Temâyül olarak Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Öğrenci Hareketliliği- Burslu Uluslararası öğrenci Hareketliliğinin Türkiye'nin Dış Politikasındaki Yeri*, (T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Uzmanlık Tezi), Şubat 2014, Ankara.

Başaran Alagöz, Selda- Geçkil, Tahsin, "Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencilerinin Sorunlarının İncelenmesi: Konya Örneği", *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, C.20, S.4(2017),s. 278-284.

Burchill, Scott – Linklater, Andrew, *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, Küre, 5. Basım, 2014.

Büyükgöze, Hilal, "Bir Etki Aracı Olarak Türk Yükseköğretiminin 'Yumuşak Güç' Bağlamında İncelenmesi", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 2016, Zonguldak, s.41-49.

Eken, Mehmet Evren, "Feminizm, Maskülinite ve Uluslararası İlişkiler Teorisi: Uluslararası Siyasetin Toplumsal Cinsiyeti", Der. Ramazan Gözen, *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, s.443-489, 3. Baskı, 2016, İstanbul.

Eyüp, Ersoy, "Realizm", Der. Ramazan Gözen, *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, s.159-186, 3. Baskı, 2016, İstanbul.

Huntington, Samuel P,*Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*, Okuyan Us, 14. Basım, 2015, İstanbul.

Günay, Durmuş- Günay, Aslı, "Türkiye'de Yükseköğretimin Tarihsel Gelişimi ve Mevcut Durumu", *Yükseköğretim Dergisi*, 2017; 7(3).

İnan, Kamran, *Dış Politika*, İstanbul, Ötüken Yay, 1993.

Kamel, Ayhan, *1923'ten Günümüze Türk Dış Politikası ve Diplomasi*, İstanbul, 2014.

Kavak, Yüksel–Baskan, Gülsün Atanur, "Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarına Yönelik Eğitim Politika ve Uygulamaları", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20: 92-103, 2001.

Kaya, Muhammed Fatih, *"Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinde Lider 6 Dünya Ülkesinin Yükseköğretim Tanıtım Uygulamaları ve Türkiye Bursları Tanıtım Stratejisi İçin Bir Model Önerisi",*(T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Uzmanlık Tezi), Eylül 2014, Ankara.

Kıroğlu, Kasım-Kesten, Alper-Elma, Cevat, "Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Lisans Öğrencilerinin Sosyo – Kültürel ve Ekonomik Sorunları", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.6, Sayı.2, Aralık 2010, s.26-39.

Küpeli, Mustafa Şeyhmus, "Dış Politika Aracı Olarak Yaptırımlar: İrana Uygulanan Yaptırımların Etkileri, *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, Cilt:3, No:1, 2016, s.97-135.

Mehmetcik, Hakan, "21.Yüzyıl İçin Caydırıcılık: Teori ve Pratikte Neler Değişti?" ,*Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Yıl.11,2015, Sayı:22, s.31-60.

Nye, Joseph S.,*Yumuşak Güç – Dünya Siyasetinde Başarının Gücü,* Elips Kitap, Ekim 2005, Ankara.

Nye, Joseph S.– *Amerikan Gücünün Paradoksu*, Çev. Gürol Koca, Literatür Yayınları,1. Basım, İstanbul, 2003.

Oğuzlu, Tarık, "Uluslararası Siyasal Teori", Der. Ramazan Gözen, *Uluslararası İlişkiler Teorileri,* s.189-217, 3. Baskı, 2016, İstanbul.

Özcan, Ayşe – Sümer, Gülizar Çakır, "Küreselleşmenin Kimliksiz Kentleri ve Mcdonalds Kent Kültürü", *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi,* Cilt7, Sayı 13, Kilis, 2015, s.238-256.

Özçetin, Seçkin, *Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler*, (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2013.

Özdemir, Haluk, *Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme,* Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 63-3, s.113-144, 2010.

Özkaral, Metin, *Bürokrasi Siyaset İlişkisi Açısından Türkiye İle Fransa'nın Karşılaştırılması*, (Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2008.

Özoğlu, Murat-Gür, Bekir S-Coşkun, İpek, "Küresel Eğilimler Işığında Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler", *SETA Yayınları*, XVII, Mart 2012, Ankara.

Öztürk, Nazım, "İktisadi Kalkınmada Eğitimin Rolü", *Sosyo-Ekonomi*, Ocak-Haziran 2005-1,s.27-44.

Öztürk, Selim, *"Büyük Öğrenci Projesinden Türkiye Bursları Projesine Geçiş Süreci ve Türkiye'nin Öğrenci Politikasındaki Değişim,*(T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Uzmanlık Tezi), Ankara, 2014.

Sasa, Simge, *Türkiye'de Yükseköğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Karşılaştıkları Yönetsel Sorunlar*, (Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü-Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı- Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne,2017.

Soysal, Murat, "Barış Gönüllüleri ve Türkiye'deki Faaliyetleri", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı.56, Bahar 2015, s.113-146.

Şöhret, Mesut, *AKP Dönemi Türk Dış Politikası Türk Dış Politikasında Yeni Yönelimler- İki Kutuplu Sistem Sonrası Türk Dış Politikası*, Ed. Hasret Çomak - Caner Sancaktar, Beta Yayınları, İstanbul 2013, s.79-129.

Yardımcıoğlu, Fatih-Beşel, Furkan-Savaşan, Fatih, "Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Problemleri ve Çözüm Önerileri(Sakarya Üniversitesi Örneği", *Akademik İncelemeler Dergisi*, C.12, S.1, 2017, s.203-254,

Yapıcı, Utku, "Yumuşak Güç Ölçülebilir mi?", *Uluslararası İlişkiler Dergisi,* C.12,S.47, 2015, s.5-27.

Yılmaz, Sait, "Yumuşak Güç ve Evrimi", *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi,* Cilt 3, Sayı:12, Kars 2011, s.31-36.

Wenger, Andreas, "The İnternet and the Changing Face of Internatıonal Relations and Security",*Information& Security,* Volume 7, 2001, s.6.

EK 1

RECEP TAYYİP ERDOĞAN HÜKÜMETLERİ DÖNEMLERİNDE (2003-2014) KURULUŞ YILLARINA GÖRE ÜNİVERSİTELER LİSTESİ

YILLAR	KURULAN ÜNİVERSİTELER
2003	TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ
2006	ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ AKSARAY ÜNİVERSİTESİ AMASYA ÜNİVERSİTESİ MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ HİTİT ÜNİVERSİTESİ DÜZCE ÜNİVERSİTESİ ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ GİRESUN ÜNİVERSİTESİ KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ ORDU ÜNİVERSİTESİ RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ UŞAK ÜNİVERSİTESİ BOZOK ÜNİVERSİTESİ İSTANBUL BİLİM ÜNİVERSİTESİ
2007	AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ ACIBADEM MEHMET ALİ AYDINLAR ÜNİVERSİTESİ BATMAN BİLECİK ÜNİVERSİTESİ BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

2007	İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ KARABÜK ÜNİVERSİTESİ KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ ÖZYEĞİN ÜNİVERSİTESİ SİİRT TÜNİVERSİTESİ SİNOP ÜNİVERSİTESİ
2008	ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ BARTIN ÜNİVERSİTESİ BAYBURT ÜNİVERSİTESİ GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ HAKKÂRİ ÜNİVERSİTESİ HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ IĞDIR ÜNİVERSİTESİ ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ MUNZUR ÜNİVERSİTESİ YALOVA ÜNİVERSİTESİ PİRİ REİS ÜNİVERSİTESİ İSTANBUL ŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
2009	İSTANBUL YENİ YÜZYILÜNİVERSİTESİ TOROS ÜNİVERSİTESİ İSTANBUL MEDİPOLÜNİVERSİTESİ KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ NUH NACİ YAZGAN ÜNİVERSİTESİ

	TED ÜNİVERSİTESİ
2010	TÜRK- ALMAN ÜNİVERSİTESİ ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ ERZURUM TEKNİKÜNİVERSİTESİ ABDULLAH GÜL ÜNİVERSİTESİ FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ BEZMİALEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ AVRASYA ÜNİVERSİTESİ
2011	ADANA BİLİM VE TEKNOLOJİÜNİVERSİTESİ İSTANBUL GELİŞİMÜNİVERSİTESİ ÜSKÜDARÜNİVERSİTESİ GEDİKÜNİVERSİTESİ ALANYA HAMDULLAH EMİN PAŞAÜNİVERSİTESİ TÜRK HAVA KURUMUÜNİVERSİTESİ ANKARA BİLGEÜNİVERSİTESİ
2012	MEF ÜNİVERSİTESİ NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
2013	ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ ANKA TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ SANKO ÜNİVERSİTESİ İSTANBUL ESENYURT ÜNİVERSİTESİ KONYA GIDA VE TARIM ÜNİVERSİTESİ
2014	BİRUNİ ÜNİVERSİTESİ